

29. ROČNÍK
24. BŘEZNA 2023

1

2023

AD

NOTAM

Č A S O P I S Č E S K É H O N O T Á Ř S T V Í

Z OBSAHU:

Články

Martin Muzikář: Dědická smlouva a její praktické využití

Adam Talanda, Ondřej Horák:
Spolužijící osoba – od výdobytku socialismu k realitě dneška?

Judikatura

Podmínky vydržení

Rozhovor

Mgr. Radim Neubauer, prezident NK ČR

Ze zahraničí

Generální shromáždění CNUE

Závěr projektu JUWILI

Pro případ, že se na vás podepíše Murphyho zákony.

Víme, že i vy notáři jste jen lidé. Proto vám už přes 20 let nabízíme naše služby v oblasti pojištění. Kromě profesního pojištění odpovědnosti za škodu si u nás můžete uzavřít pojištění pro svůj automobil, pro život i na soukromý nebo firemní majetek.

Informujte se o našich speciálních nabídkách u svého pojišťovacího zprostředkovatele.

Kooperativa

VIENNA INSURANCE GROUP

Pro život jaký je

www.koop.cz

ČLÁNKY

- Martin Muzikář: Dědická smlouva a její praktické využití 3
- Adam Talanda, Ondřej Horák: Spolužijící osoba – od výdobytku socialismu k realitě dneška? 8
- Denisa Racková: Úskalí právní úpravy dodatečně najevo vyšlého majetku po 1. 1. 2014 15
- Lukáš Sadecký: Jednání zástupce (člena voleného orgánu), jehož zájem je v rozporu se zájmem zastoupené obchodní korporace – pohledem rozhodnutí Nejvyššího soudu 21

Z HISTORIE

- Lenka Holíková: Historie přechodu dluhů zůstavitele na dědice 24
- Reprint: Prof. Dr. Vážný – pojem práva dědického a účelnost jeho dnešní struktury 30

JUDIKATURA

- Podmínky vydržení 34

RECENZE & ANOTACE

- Zakladatelka Právníckej fakulty Univerzity Komenského 40

ROZHOVOR

- Mgr. Radim Neubauer, prezident NK ČR 41

STOJÍ ZA POZORNOST

- 44

ZE ZAHRANIČÍ & AKTUÁLNĚ

- Generální shromáždění CNUE – prosinec 2022 46
- Vzpomínka na Dr. Karla Sauera 46
- EU v kostce 47
- Štafeta na Jizerské 50 – již po šestnácté! 48
- Závěr projektu JUWILI 49

ZPRÁVY Z NK ČR

- XLVI. sněm Notářské komory České republiky 52
- Zahájení a ukončení činnosti notářů 53
- Konkurzy na obsazení uvolněných notářských úřadů 54

STŘÍPKY Z HISTORIE

- Stanislav Balík: Střípky z historie 70 62

FEJETON

- JUDr. Karel Wawerka: Dědické konflikty aneb ukradený dědický spis 63

Vážené kolegyně, vážení kolegové!

Rozběhl se nám na plné obrátky rok 2023. Staré rejstříky jsou dávno uzavřeny a nově založené se začínají plnit novými čísly. Pro někoho tedy rok jako každý jiný, se stále stejnými radostmi i strastmi. Přesto je pro náš stav tento rok tak trochu výjimečný. Možná si to v tom spěchu ani neuvědomujeme, ale je tomu už třicet let, kdy bylo obnoveno svobodné české notářství.

Musím se vrátit na začátek. Já osobně jsem naskočil do vlaku v roce 1994, má praxe v oboru tedy téměř kopíruje rozvoj svobodného notářství. Když si vzpomenu na začátky, notáři byli tehdy v povědomí veřejnosti jen ti, kdo ověřují podpisy a projednávají dědictví. O žádné jiné činnosti se příliš nemluvalo či nevědělo. V každé kanceláři měl v té době stále nezastupitelnou roli mechanický psací stroj. Předběžná šetření jsem ještě dlouhou dobu psal na něm a vyplňoval do formulářů SEVTu. Projednání dědictví a notářské zápisy jsem již mohl datlovat na počítači (moc notářů je ještě nemělo) v tehdy úžasném programu T602. Představte si, že jsme dokonce jednou denně zapnuli ten novodobý rozvíjející se zázrak internet a po několika minutách kvílivých zvuků nám na obrazovku naběhl blikající program na oceňování akcií. Jaká to byla progrese, když jsme mohli takto na dálku ocenit cenné papíry a nemuseli čekat na odpověď od třetích osob. Jediným dorozumívacím prostředkem na dálku byl telefon, myšleno pevná linka, případně fax. Někteří kolegové šli s dobou a pořídili si hned v počátcích mobilní telefony. Než jako notáři ale s prvními telefony spíše vypadali jako zapomenutý výsadek od spojařů sedmé rot. Když jsem chtěl výpis z katastru, běžel jsem do ulice nad Národním muzeem, kde se fronta žadatelů táhla často kolem celého domu. Pro výpisy z obchodního rejstříku jediné k Míráku a pro trestní rejstříky se chodilo na Pankrác. Případá mi, že život byl v té době nějak klidnější. Listina byla opravdu listinou v papírové podobě, podpis byl napsaný na dokumentu, razítko vydávalo krásný

Mgr. Erik Mrzena,
notář v Praze

AD

NOTAM

ČASOPIS ČESKÉHO NOTÁŘSTVÍ

Vydává: Notářská komora ČR se sídlem Apolinářská 12, 120 00 Praha 2, tel. 224 921 126, 224 921 258, tel./fax 224 919 192, 224 919 266, e-mail: prispevky.adnotam@nkcr.cz, reklamace.adnotam@nkcr.cz, www.nkcr.cz, ISSN 1211-0558, MK ČR E 7049. Vedoucí redaktor: JUDr. Ing. Michael Sáblik. Zástupce vedoucího redaktora:

Mgr. David Kittel. Adresa redakce: Apolinářská 12, 120 00 Praha 2. Výroba a grafická úprava: IMPAX, spol. s r. o. Redakční rada: JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D., JUDr. Kateřina Břejlová, prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc., JUDr. Roman Fiala, Ing. Mgr. Lenka Holíková, Mgr. Luboš Holík, JUDr. et Ing. Ondřej Klička, JUDr. Martina Kasíková, Mgr. Šimon Klein, prof. JUDr. Alena Macková, Ph.D., Mgr. Erik Mrzena, JUDr. Filip Plašil, JUDr. Věra Sábliková, JUDr. Martina Sábliková, JUDr. Karel Wawerka.

Cena časopisu: 480 Kč včetně DPH za ročník (cena jednoho čísla je 120 Kč vč. DPH), předplatné možno objednat na predplatne.adnotam@nkcr.cz. Tisk: Impax, spol. s r. o.

zvuk, když jsem ho otiskával na listinu. Příkazy do banky se nosily na přepážku banky, stav na úschovovém účtu bylo potřeba zjistit z papírového výpisu zaslaného bankou. Pošta byla jediné ve formě dopisů. Tak to prostě bylo.

Vývoj ale nejde zastavit. Když se v současné době pohybují po městě, zjišťují, že část populace se změnila. Nejdříve jsem si říkal, že možná chytila nějaký virus. Ať už jdou po chodníku, jedou autem (tam by neměli), tlačí kočárek, jsou na obědě v restauraci, ve městě, na výletě v přírodě, u moře na pláži, kdekoli jinde vás napadne, zasněně pozorují jakousi krabičku, kterou láskyplně hladí.

Nejde však o nemoc. To technika nám začala stále více a více zasahovat do života. S rozvojem počítačů jsme dosáhli takového, pro nás již nyní samozřejmého rozvoje, o kterém se nám nemohlo v roce 1993 ani zdát. Kdo by si pomyslel, že většinu agendy budeme vyřizovat na dálku. Obchodní rejstřík, katastr, e-mailová pošta, banka, aj. Bez internetu a elektronizace nelze ani pomyslet, že bychom mohli ve stále se zrychlujícím světě existovat. Notářský zápis, zatím jen některý, lze sepsat bez osobní účasti žadatele o úkon v naší kanceláři. Účastník se s vámi spojí na dálku formou videokonference a po splnění předepsaných formalit mu můžete vyhotovit notářský zápis. Pro účastníka je to nezanedbatelný časový bonus, ale také pohodlný způsob vyřízení věci. Potom opravdu může sedět někde na pláži tisíce kilometrů od Vás, přesto může snadno vyřídit

svou záležitost. Stejným způsobem lze ověřit podpis. Nelze nezmínit, nyní již téměř naprosto automatické zápisy v obchodním rejstříku po sepsání notářského zápisu notářem. Notářský zápis tedy v určitých případech již není listinou, jak jsme ji doposud chápali, ale jen listinou v elektronické podobě, podpis nebo razítko je kódem, a nikoli vypsaním jména rukou či otisk státního znaku. Přiznám se, že jsem od přírody skeptický k těmto vymoženostem techniky. Proto jsem šel taky na práva, a nikoli na IT. Jak se ale postupně seznamuji s těmito novinkami, začínám oceňovat jejich přidanou hodnotu, zejména pro účastníka.

A o tom to je. Musíme si uvědomit, že notářství bylo, je a musí zůstat službou pro širokou veřejnost. Proč stále notářství jako takové existuje? Není to proto, že si ho někdo jako obor vymyslel. Tak jak bylo zřízeno, mohlo být i zrušeno. Nestalo se tak proto, že po celou dobu své existence plnilo úlohu, kterou od něho společnost očekávala, a plnilo ji dobře a spolehlivě. Když se podívám na těch zatím třicet let, musím konstatovat, že naše notářství zatím vždy dokázalo adekvátně reagovat na změny právní i technické a společenské požadavky a potřeby. Stalo se nedílnou součástí právního systému, svou rozvíjející se činností a nabídkou služeb stíhá udržet krok s okolním vývojem a já pevně věřím, že tomu bude i nadále.

*Mgr. Erik Mrzena, notář v Praze
předseda kárné komise
Notářské komory České republiky*

JUDr. Václava Švarcová (1950–2023)

Se zármutkem oznamujeme, že dne 10. 3. 2023 nás opustila JUDr. Václava Švarcová, která po těžkém boji podlehlá zákeřné nemoci.

Původně státní notářka a vedoucí státního notářství v Liberci působila po roce 1993 jako notářka tamtéž. Byla dlouhodobou prezidentkou Notářské komory v Ústí nad Labem a též členkou vzdělávací komise prezidia Notářské komory České republiky. Její rady, praktické podněty a postřehy ovlivnily řadu z nás.

Čest její památce.

Osobnosti paní doktorky bude věnován článek v příštím vydání našeho časopisu. ■

Redakce Ad Notam

Dědická smlouva a její praktické využití

PO TÉMĚŘ DESETI LETECH ÚČINNOSTI OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU LZE JIŽ POMĚRNĚ KVALIFIKOVANĚ HODNOTIT NĚKTERÉ NOVÉ INSTITUTY DĚDICKÉHO PRÁVA. NĚKTERÉ NEJSOU PŘÍLIŠ PRAKTICKÉ, A PROTO SE TÉMĚŘ NEVYUŽÍVAJÍ. NĚKTERÉ SE NAOPAK (ZATÍM) PŘÍLIŠ NEVYUŽÍVAJÍ, PŘESTOŽE JSOU VELMI PRAKTICKÉ. MEZI TAKOVÉ PATŘÍ I DĚDICKÁ SMLOUVA. CÍLEM TOHOTO ČLÁNKU JE PŘEDESTRÍT HLAVNÍ VÝHODY TOHOTO POŘÍZENÍ PRO PŘÍPAD SMRTI, KTERÉ V PRAXI ČASTO POMŮŽE VYŘEŠIT ZDÁNlivĚ NEŘEŠITELNÉ SITUACE.

JUDr. Ing. Martin Muzikář

1. ÚVOD

Dědická smlouva (*pactum successorium*) patří vedle závěti a dovětky mezi trojici pořízení pro případ smrti (§ 1491 ObčZ). Jako taková je upravena především v § 1582–1593 ObčZ. Dědická smlouva je dvoustranné právní jednání, kterým zůstavitel povolává druhou smluvní stranu nebo třetí osobu za dědice (popř. odkazovníka) a druhá strana to přijímá (§ 1582 odst. 1 ObčZ). Podle § 1582 odst. 2 ObčZ lze toto právní jednání učinit jedinečně ve formě veřejné listiny (notářského zápisu). Pro úplnost dodejme, že naše právní úprava je plně v souladu s právní úpravou evropskou, když podle čl. 3 odst. 1 písm. b) nařízení o dědictví¹ je dědická smlouva definována jako smlouva, která s protiplněním nebo bez něj vytváří, mění nebo ruší práva k budoucí pozůstalosti nebo k budoucím pozůstalostem jedné či více osob, které jsou smluvními stranami.

Hlavním inspiračním zdrojem dědické smlouvy je švýcarský občanský zákoník (především čl. 494–497, 512–515 a 534–536 ZGB²), v našem právním prostředí byly dříve upraveny pouze dědické smlouvy mezi manželi, popř. snoubenci (§ 602 a § 1249–1254 OZO,³ § 441–451 Vln 1937⁴).

- 1 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 650/2012 ze dne 4. 7. 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení.
- 2 Schweizerisches Zivilgesetzbuch (švýcarský občanský zákoník) ze dne 10. 12. 1907 (dostupné např. na https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/24/233_245_233/de).
- 3 Zákon č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský.
- 4 Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník, z roku 1937.

2. ZÁKLADNÍ VÝHODY DĚDICKÉ SMLOUVY

Dědická smlouva poskytuje oproti závěti smluvním stranám (ale i jiným dotčeným osobám) tyto základní výhody:

- dědická smlouva vždy „přebíjí“ závěť, a to i v případech, kdy je závěť pořízena později (§ 1588 odst. 2 ObčZ), je nejsilnějším dědickým titulem (srov. § 1476 a § 1673 odst. 1 ObčZ);
- dědická smlouva nemůže být bez souhlasu obou smluvních stran změněna či zrušena (§ 1584 odst. 2, § 1590 ObčZ);
- dědická smlouva v maximální možné míře zabraňuje tomu, aby zůstavitel neuváženě naložil se svým majetkem, např. jej daroval někomu jinému (§ 1588 odst. 2 ObčZ);
- dědická smlouva může být uzavřena jako úplatná.⁵

Pro úplnost dodejme, že stejně jako závěť je i dědická smlouva evidována v evidenci právních jednání pro případ smrti [§ 35b odst. 1 písm. a) NotŘ], a proto se nemůže nikdy ztratit ani zničit a vždy bude po smrti zůstavitele nalezena (srov. § 140 ZŘS).

3. „NEVÝHODY“ DĚDICKÉ SMLOUVY

Výše uvedené výhody činí z dědické smlouvy neobvykle atraktivní nástroj, který umožňuje vnést pořádek do mezi-

generačního plánování majetku. Bohužel, nesporná atraktivita a výhodnost dědické smlouvy bývá někdy relativizována dvěma argumenty:

- dědickou smlouvou nelze pořídit o veškerém majetku, lze pořídit jen o třech čtvrtinách čisté hodnoty pozůstalosti (§ 1585 odst. 1 ObčZ);
- existence dědické smlouvy nezabraňuje zůstaviteli v tom, aby svůj majetek převedl za života na někoho jiného (§ 1588 odst. 2 ObčZ).

Kritika dědické smlouvy z těchto dvou důvodů (významná především v prvních letech účinnosti občanského zákoníku) se však zakládá spíše na odporu k něčemu novému než na praktických zkušenostech. Navíc, jak v teorii, tak i v praxi, je patrný zvyšující se zájem o tento institut.

3.1 § 1585 ODS. 1 OBČZ

Dědickou smlouvou nelze pořídit o veškerém majetku, neboť alespoň čtvrtina pozůstalosti musí zůstat volná, aby o ní zůstavitel mohl pořídit podle své zvlášť projevené vůle (§ 1585 odst. 1 ObčZ).⁶ Tato skutečnost však rozhodně nemůže být překážkou pro využití dědické smlouvy. Pokud nám zákon neumožňuje pořídit o celku, pak pořídíme o tom, co nám zákon umožňuje (tedy o třech čtvrtinách), a zbylou čtvrtinu ošetříme závětí.

Tím se dostáváme k velmi diskutované otázce, a sice, jak postupovat v případě, kdy má být dědicem veškerého majetku jedna osoba. Otázka zní, zda má notář v takovém případě sepsat dědickou smlouvu ohledně celku, nebo zda má sepsat dědickou smlouvu jen ohledně třech čtvrtin a ohledně zbylé čtvrtiny sepsat závěť. Podle mého názoru postačuje sepsání pouze dědické smlouvy o celku, přičemž pořízení ohledně čtvrté čtvrtiny se posoudí jako závěť dle § 1591 ve spojení s § 1585 odst. 1 ObčZ; dochází ke konverzi právního jednání.⁷ Určitě je však vhodné na to v textu dědické smlouvy výslovně upozornit, např. tímto ustanovením: „*Pokud by k datu úmrtí zůstavitele přesahovala hodnota majetku, který je zůstaven touto dědickou smlouvou smluvnímu dědici, tři čtvrtiny pozůstalosti, nechť je tato dědická smlouva (též s ohledem na § 574 a 575 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku) ve zbývajících částech posouzena podle § 1591 ve spojení s § 1585 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, jako závěť, neboť má jinak všechny náležitosti závěti.*“

Tento výklad, který je v souladu s obecnými ustanoveními § 574 a 575 ObčZ a se zásadou *potius valeat actus quam perat*, je dnes v odborné veřejnosti nejen naprosto převažující, ale odpovídá i původní judikatuře, především rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 29. 4. 1932, sp. zn. R I 177/32 (Vážný 11615)⁸ či rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 23. 5. 1923, sp. zn. R I 469/23 (Vážný 2647).⁹ Ostatně i prvorepubliková komentářová literatura doporučovala, aby dědická smlouva obsahovala zvláštní jednostranné pořízení, kterým se smluvnímu dědici zůstavuje i čtvrtá čtvrtina, a to dokonce v situaci, kdy tehdejší právní úprava žádné liberační ustanovení (dnes obsažené v § 1591 ObčZ) neobsahovala.¹⁰

- 5 Blíže viz např. Klein, Š. in Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 1645.
- 6 Toto pravidlo má svůj původ v § 1253 OZO („*Dědickou smlouvou nemůže se manžel docela vzdát práva činit poslední pořízení. Čistá čtvrtina, na které nesmí váznouti ani povinný díl někomu náležející, ani jiný dluh, zůstává podle zákona vždy vyhrazena k volnému poslednímu pořízení.*“), resp. v § 447 VIN 1937 („*Smlouvou dědickou nelze pořídit o celé pozůstalosti. Čtvrtina pozůstalosti zůstává podle zákona volná, aby o ní zůstavitel podle své vůle pořídit, i když byla smlouvou zůstavena smluvnímu dědici pozůstalost celá.*“).
- 7 Shodně viz např. Bílek, P. in Fiala, R., Drápal, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 249–252; Klein, Š. in Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol., op. cit. sub 5, s. 1648; Dvořák, J. in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 218; Šešina, M., Muzikář, L., Dobiáš, P. *Dědické právo. Praktická příručka*. Praha: Leges, 2022, s. 107 a 115; Svoboda, J., Klička, O. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 88 či Bednář, V. *Dědická smlouva a některé problémy při jejím uzavírání, zejména pak problematika výkladu § 1585 odst. 1 o. z. Bulletin advokacie*, 2017, č. 11.
- 8 „*Předpisu § 1253 obč. zák. [OZO – pozn. aut.] neodporuje úmysl smluvních stran v dědické smlouvě, zanechati veškerou pozůstalost in natura pozůstalému manželovi proti vyplacení peněžité částky zákonným dědicům předemřelého manžela. Bylo-li v dědické smlouvě ujednáno, že pozůstalý z manželů dostane veškerou pozůstalost a vyplatí z ní peněžitou částku zákonnému dědici, jest zákonný dědic oprávněn požadovati jen čistou čtvrtinu pozůstalosti v penězích, v níž onen odkaz jemu určený jest již obsažen.*“
- 9 „*V dědické smlouvě lze ve prospěch druhého manžela pořídit též částkou menší než třemi čtvrtinami pozůstalosti a ohledně zbytku lze ve smlouvě pořídit, a to i odkazy, ve prospěch třetích osob. Pozůstalostním jměním rozumí se tu celá pozůstalost, nikoliv pouze tři čtvrtiny její.*“

Pro absolutní vyloučení jakýchkoliv pochybností (s ohledem na to, že tato otázka dosud nebyla současnou judikaturou řešena) lze případně doporučit pořízení ohledně čtvrté čtvrtiny (nebo i ohledně veškerého majetku) samostatnou závětí.

V této souvislosti je velmi zajímavé, že již v roce 2020 se v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky řešilo, zda bude celý § 1585 ObčZ vypuštěn, čímž by byla limitace dědické smlouvy třemi čtvrtinami čisté hodnoty pozůstalosti odstraněna.¹¹ Pokud budeme pátrat po historických kořenech „volné“ čtvrtiny, musíme hledat v obecném zákoníku občanském, který však tehdy upravoval pouze dědickou smlouvu mezi manželi (snoubenci). „Volná“ čtvrtina pak byla zavedena především proto, že „zůstavitel se mnohdy s láskou ke svému manželu či jeho lichotkami nechává strhnout k neuvážené štedrosti, které později často lituje“.¹² Někteří významní civilisté však označovali smysl této limitace již tehdy za „pochybný a sporný“.¹³

Je tedy otázkou, zda je tato limitace skutečně potřebná. Argumenty pro zrušení § 1585 ObčZ jsou především následující:

- dědická smlouva musí být pořízena ve formě veřejné listiny (notářského zápisu), a nad vším tedy „dohlíží“ notář jako nezávislý a nestranný subjekt;
- dle § 1588 odst. 1 ObčZ může zůstavitel po podpisu dědické smlouvy se svým majetkem stále volně nakládat (s výjimkou právních jednání zkracujících smluvního dědice).

Je nelogické a nekonzistentní, když zákon v případě dědické smlouvy zůstavitele takto limituje, zatímco v případě mnohem závažnějších právních jednání (např. darování všech nemovitostí) takto chráněn není. Tato nekonzistentnost je ještě více zřetelná v momentě, kdy dědická smlouva může být pořízena jedním notářským zápisem (tedy pod dohledem nezávislé a nestranné osoby), zatímco u jiných právních jednání postačí jen ověřený podpis. Jinými slovy, když může zůstavitel vše darovat, proč by nemohl vše zůstavit dědickou smlouvou? Jsem proto přesvědčen, že tyto a související otázky budou dříve nebo později v rámci legislativního procesu znovu řešeny.

3.2 § 1588 Odst. 2 ObčZ

Druhým argumentem, kterým je oslabován význam dědické smlouvy, je možnost zůstavitele i po uzavření dědické smlouvy se svým majetkem libovolně disponovat, z čehož je někdy mylně dovozováno, že dědická smlouva smluvnímu dědici stejně nic nezaručuje. Samozřejmě, že zůstavitel může po uzavření dědické smlouvy se svým majetkem (tedy i s majetkem, který je předmětem dědické smlouvy) libovolně disponovat; opačný výklad by potlačil jednu ze základních složek vlastnického práva, kterou je právo s věcí nakládat (*ius disponendi*).

Základní koncepce (a základní výhoda) dědické smlouvy však spočívá v tom, že přípustným zmenšením majetku zůstavitele v době od uzavření dědické smlouvy do smrti

zůstavitele je pouze takové zmenšení, které slouží k zůstavitelově spotřebě. Zůstavitel tak může svou nemovitost např. „beztrestně“ prodat, neboť v takovém okamžiku se hodnota jeho majetku nezměnila (změnila se pouze jeho struktura). Pokud by však takovou nemovitost např. daroval někomu jinému, pak zde má smluvní dědic (oproti dědici závětnímu) zcela jedinečný nástroj, kterým je možnost dovolat se relativní neúčinnosti takového zkracujícího právního jednání dle § 589 a násl. ObčZ (§ 1588 odst. 2 ObčZ). Odporovat zkracujícímu právnímu jednání lze v zákonem stanovené hmotněprávní prekluzivní lhůtě dle § 590 a 591 ObčZ, jež se počítá od dokončení odporovatelného právního jednání.

V této souvislosti vyvstávají praktické otázky, jak lze ještě více zajistit právo smluvního dědice z dědické smlouvy. Nabízí se zde celá řada možností, avšak nejčastěji skloňovaným nástrojem je zákaz zcizení dle § 1761 ObčZ.¹⁴ V takovém případě však musí být dle § 1761 ObčZ splněny dvě základní podmínky, a to: (i) trvání zákazu zcizení na dobu určitou a přiměřenou a (ii) zřízení zákazu zcizení v takovém zájmu strany, který je hodný právní ochrany. Problém spatřuji především ve splnění druhé části první podmínky. Je doba do smrti zůstavitele dobou přiměřenou? Domnívám se, že spíše nikoliv.¹⁵ Praktická je v této souvislosti taktéž možnost zřízení služby sledování změn v katastru (nazývaná jako „hlídací pes“) dle § 55 odst. 5 KatZ, na základě které může smluvní dědic okamžitě získávat veškeré informace o případných změnách u sledované nemovitosti.

Námětem k zamyšlení *de lege ferenda* je i otázka, zda by nebylo vhodné údaj o existenci dědické smlouvy (na základě požadavku obou smluvních stran) zapisovat poznámkou

10 Rouček, F., Sedláček, J. a kol. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl třetí*. Praha: V. Linhart, 1936, s. 566: „Zůstavitel však může (...) zanechat i ono plus, ale jen zvláštním pořízením jednostranným (třebas v téže listině, v níž je smlouva dědická).“ Srov. též Hartman, A. *Vzory soukromoprávních smluv a prohlášení a podání v nesporných věcech*. Praha: V. Linhart, 1935, s. 411, a v dnešní době např. rozhodnutí rakouského Nejvyššího soudního dvora ze dne 26. 3. 1987, sp. zn. 6 Ob 11/87, a ze dne 23. 1. 2014, sp. zn. 1 Ob 232/13v.

11 Pozměňovací návrh č. 6831 ze dne 18. 11. 2020 ke sněmovnímu tisku 984/0 (vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů). K tomuto pozměňovacímu návrhu však ústavněprávní výbor Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky nepřijal stanovisko (návrh nezískal většinovou podporu).

12 Zeiller, F. *Commentar über das allgemeine bürgerliche Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie*. Wien, Triest: Geistingers Verlagshandlung, 1813, s. 638.

13 Krčmář, J. *Právo občanské. V. Právo dědické*. Praha: Všehrd, 1937, s. 52.

14 Blíže viz např. Palandt, O. a kol. *Bürgerliches Gesetzbuch*. Mnichov: C. H. Beck, 2017, s. 137.

15 Spíše opačně však např. Bílek, P. in Fiala, R., Drápal, L. a kol., op. cit. sub 7, s. 240–241.

do katastru nemovitostí, např. proto, aby byla vyloučena dobrá víra jiného obdarovaného.¹⁶

4. PRAKTICKÉ VYUŽITÍ DĚDICKÉ SMLOUVY

S kritikou dědické smlouvy jsme se vypořádali a nyní se pojďme podívat na její praktické využití. Předně bych rád podotkl, že i já jsem po účinnosti občanského zákoníku pohlížel na tento institut zpočátku s nedůvěrou, nicméně praktické situace a požadavky klientů mne dovedly k přesvědčení, že tento nástroj je velmi užitečný a má své široké využití. V této souvislosti je nutné zmínit trend, kdy do rodinných vztahů stále intenzivněji zasahuje otázka majetku a peněz. Zatímco ještě před 10 lety se člověk ptal, zda je vůbec namístě vnášet i za života zůstavitele do rodinných vztahů otázku peněz (a pro koho je tedy dědická smlouva vůbec určena, když spolu přece rodinní příslušníci nebudou jednat jako obchodníci), dnes jsou tyto otázky stále více aktuální. Rodina a její členové chtějí mít jistotu, že k přechodu majetku dojde skutečně tak, jak je psáno. Přesvědčujeme se o tom každý den, a to nejen v dědických věcech.

JUDr. Ing. Martin Muzikář
■ notář v Praze

Dalším zajímavým a praktickým poznatkem je, že o dědickou smlouvu mají ve většině případů zájem klienti velmi vzdělaní a velmi movití. Důvodem je skutečnost, že více myslí na to, jak se svým majetkem naložit, co bude s tímto majetkem po jejich smrti, a především, že po realizaci celé transakce chtějí mít jistotu, že tomu tak skutečně bude. Zde závěť velmi často nestačí.

Základní výhody dědické smlouvy se promítají v níže uvedených typových případech. Tento výčet si rozhodně neklade za cíl být úplný, jedná se o nejčastější praktické případy, se kterými jsem se skutečně setkal. Proto také bude struktura následujícího textu více ilustrativní, kdy si u každého motivu nejprve uvedeme typovou situaci, kterou si následně rozebereme. Nosnou myšlenkou všech těchto motivů je především požadavek klientů na maximální možnou míru právní jistoty, přičemž zdůrazňují, že se zde nebudeme o teoretických případech, ale

16 Dědické smlouvy (a i závěti) bylo dříve možné zapisovat do zemských desek a městských knih. Blíže viz např. Rouček, F., Sedláček, J. a kol. *Komentář k československému občanskému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý*. Praha: V. Linhart, 1936, s. 560 a 564 či Krčmář, J., op. cit. sub 13, s. 54.

17 Tento postup by též řešil podobnou typovou situaci, která se kdysi skutečně stala na Státním notářství pro Prahu 6. Zůstavitel během svého života postupně pořídil několik závětí, a to vždy ve prospěch své aktuální přítelkyně, která mu za to vařila, prala a starala se o něj. Když zůstavitel zemřel, na státní notářství postupně chodily jeho přítelkyně, každá se závětí v její prospěch, aby se dozvěděly, že jediným dědicem je ta, které zůstavitel podepsal závěť jako poslední. Blíže viz též Muzikář, M. in Chalupa, I., Reiterman, D., Muzikář, M. *Dědické právo. Základy soukromého práva IX*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 151–152.

18 Blíže viz kapitolu 3.1 § 1585 odst. 1 ObčZ.

19 Srov. též Klein, Š. *Dědická smlouva a darování pro případ smrti*. Ad Notam, 2013, č. 4.

o reálných situacích, často řešených a konzultovaných po několik měsíců s advokáty účastníků, kdy jako nejvhodnější řešení dané situace vykrystalizovalo právě sepsání dědické smlouvy.

4.1 MAXIMÁLNÍ MÍRA ZAJIŠTĚNÍ DĚDĚNÍ

Paní Jiřina Novotná je vdova a má jedno dítě, syna Jiřího Novotného. Její syn pracuje jako doktor, má za sebou celoživotní praxi, a má bohužel i praktické zkušenosti s tím, jak zneužitelní mohou být staří a nemohoucí lidé. Závěť pro ně není tím nejvhodnějším řešením, když § 1493 ObčZ neposkytuje takovou ochranu, jakou by potřebovali. Oba chtějí, aby po smrti paní Novotné zdědil veškerý její majetek její syn. Paní Novotná si však chce veškerý svůj majetek uchovat a nechce jej svému synovi za života darovat.

Oba chtějí v maximální možné míře zajistit, že veškerý majetek zdědí její syn Jiří Novotný.

Řešením je dědická smlouva, která oběma za života zůstavitelky v maximální možné míře zajistí, že syn bude dědicem své matky. Pokud by snad zůstavitelka na sklonku svého života „někomu něco podepsala“, pak má její syn v ruce dědickou smlouvu, která by takovou závěť „přebila“.¹⁷

Pokud chce mít zůstavitel jistotu, že smluvní dědic bude skutečně jeho dědicem, lze v dědické smlouvě sjednat, že smluvní dědic nemůže dědictví odmítnout (§ 1485 odst. 1 ObčZ). Pro úplnost však doplníme, že práva uplatnit výhradu soupisu pozůstalosti se smluvní dědic nikdy vzdát nemůže (§ 1674 odst. 1 ObčZ).

4.2 OCHRANA ZŮSTAVITELE PŘED SEBOU SAMÝM

Pan Jan Novák si bere ve svých 60 letech slečnu Karolínu, která je o 30 let mladší. Z prvního manželství má syna Luboše. Vlastní činžovní dům v centru Prahy, přičemž chce mít jistotu, že tento činžovní dům zdědí jeho syn. Jako bývalý advokát však má obavu, aby v dalších letech jeho žena nezneužila jeho stáří a nepřiměla ho k sepsání závěti, podle které by tento majetek zdědila. Oba snoubenci i syn zůstavitele v tomto mají jasno a všichni chtějí maximálně zajistit zůstavitelovo současné přání.

Řešením je opět dědická smlouva, která maximalizuje jistotu přechodu majetku ze zůstavitele na jeho syna jako smluvního dědice. Avšak právě v tomto typovém případě je patrné, jak je omezení dědické smlouvy pouze na tři čtvrtiny čisté hodnoty pozůstalosti limitující a že by bylo vhodné toto pravidlo opustit.¹⁸ Tato limitace totiž vedla všechny zúčastněné k tomu, že nakonec dědickou smlouvu doplnili zřeknutím se dědického práva (manželka se zřekla dědického práva po zůstaviteli), darováním pro případ smrti ve prospěch syna¹⁹ a zřízením služby sledování změn v katastru (kdy „sledujícím“ byl syn zůstavitele), aby byl jejich požadavek maximálně zajištěn. Přitom by stačilo, pokud by zákon umožňoval dědickou smlouvou poříditi ohledně celé pozůstalosti.

Pro úplnost dodejme, že věc nelze v žádném případě řešit prohlášením, že všechna budoucí pořízení pro případ

smrti budou neplatná (*clausula negatoria*), neboť takový postup je podle § 1581 ObčZ zapovězen.

4.3 DĚDICKÁ SMLOUVA JAKO NÁSTROJ ÚPLATNÉ PÉČE

Paní Jarmila Novotná, které je 75 let, je svobodná a bezdětná. Z jejích nejbližších příbuzných žije pouze její mladší sestřenice, které je 60 let. Bydlí spolu v rodinném domě (každá v jednom patře), který mají ve spoluvlastnictví. Paní Jarmila Novotná by byla ráda, aby jejím dědicem byla její sestřenice, ale na oplátku za to něco chce. Jako protihodnotu požaduje, aby její sestřenice hradila náklady na provoz celého domu, aby jí zbyl celý důchod na spotřebu. Také požaduje, aby jí sestřenice v létě vozila na chatu a jednou ročně na hřbitov, kde je hrob jejích rodičů. Sestřenice chce mít oproti tomu jistotu, že pokud bude toto vše plnit, tak druhou polovinu rodinného domu skutečně zdědí.

Řešením je sepsání dědické smlouvy, ve které paní Jarmila Novotná povolá svou sestřenici za dědice. Tentokrát však bude dědická smlouva uzavírána jako úplatná. Úplata může být obecně stanovena konkrétní částkou, a to buď jednorázovou, nebo vyplácenou v pravidelných lhůtách (např. měsíčně, pololetně či ročně). Může být také ohraničena maximální výší plnění.²⁰ Úplata může spočívat nejen v penězích, ale i v naturálním plnění (např. v zajišťování péče).²¹

4.4 DĚDICKÁ SMLOUVA JAKO NÁSTROJ DAŇOVÉ OPTIMALIZACE

Pan Bedřich Kopecký vlastní družstevní byt. Žádné příbuzné nemá. Osobou, která je mu nejbližší, je jeho mladší kolega z práce Petr Novotný, kterého považuje jako za svého syna. Pan Petr Novotný již svému kolegovi značně pomohl s rekonstrukcí bytu a investoval do něj nemalé peníze. Nyní společně řeší, jak postupovat, aby pan Novotný družstevní byt získal, ať již za života, nebo pro případ smrti. Pan Bedřich Kopecký je však poměrně výbušný a často mění svá rozhodnutí, a proto chce mít jeho kolega jistotu, že když vloží další peníze do cizího bytu, bude jednou skutečně jeho.

Věc opět nejlépe řeší dědická smlouva, když právní jednání *inter vivos* je prakticky vyloučeno. V případě převodu *inter vivos* by totiž příjem (darovaný byt) podléhal 15% dani z příjmů, zatímco v případě přechodu *mortis causa* bude příjem od daně osvobozen [§ 4a písm. a) ZDP]. Závěť tuto situaci příliš neřeší, neboť smluvnímu dědici nezaručuje přechod majetku na jeho osobu v případě smrti zůstavitele.

4.5 DĚDICKÁ SMLOUVA JAKO NÁSTROJ ZAJIŠTĚNÍ PŘECHODU MAJETKU PO SKONČENÍ ŘÍZENÍ O POZŮSTALOSTI

Notář řeší pozůstalost po Petru Novákovi, který nezanechal žádné právní jednání pro případ smrti, zemřel jako ženatý a měl dvě děti (syna a dceru). Při projednání pozůstalosti dědici předestřou takovou dohodu, podle které by měla veškerý majetek spadající do pozůstalosti nabýt pozůstalá manželka, s výjimkou chaty ve výlučném vlastnictví zůstavitele, kterou nabude syn. Dcera by pak měla po smrti své matky nabýt veškerý její majetek. Manželka

a syn s tímto vypořádáním souhlasí. Dcera také, avšak chce mít jistotu, že v případě smrti její matky (pozůstalé manželky) bude dědit veškerý majetek, který její maminka zanechá (když teď nebude dědit nic), a dočetla se, že závěť jí toto neumožní, neboť takovou závěť může její maminka kdykoliv v budoucnu změnit nebo zrušit. Všichni chtějí mít v této otázce jasno již nyní a v pozůstalostním řízení po matce již nechtějí řešit žádné dohady.

Řešením je rozdělení pozůstalosti dle představ dědiců (chatu zdědí syn a vše ostatní manželka) a následně uzavření dědické smlouvy dle § 1586 ObčZ, kterou společně uzavřou manželka (jako zůstavitelka), dcera (jako smluvní dědic) a syn (jako osoba, která se zříká svého dědického práva).

Výše uvedený záměr se nemusí nutně vztahovat k celé pozůstalosti, může dopadat např. jen na její určitou část (nemovitost, podíl v obchodní korporaci apod.), u které je třeba postavit na jisto otázku jejího dalšího osudu. „Možnost uspořádat své majetkové poměry pro případ smrti již za života zůstavitele může být pro část veřejnosti velmi žádaná. Lze zabránit např. drobení rodinného majetku, přejde-li obchodní společnost do rukou jen jednoho dědice (např. prvorozeného syna), zatímco jeho sourozenci se dědictví zřeknou.“²²

5. ZÁVĚR

Dědická smlouva je praktický a užitečný nástroj dědického práva, který není v současné době ani zdaleka využíván tak, jak by být měl a mohl. Závěť bude vždy využívána častěji, nicméně výše uvedené případy ukazují, že ne vždy musí být tím nejlepším řešením.

V dnešním tržně orientovaném světě lze už těžko vycházet z poměrů starého Říma, kdy se dědická smlouva odsuzovala jako smlouva krkavčí (*pactum corvinium*), když spekuluje se smrtí zůstavitele. Komparací evropských právních úprav docházíme k tomu, že dědická smlouva (v české podobě) je skutečně moderním institutem, který je velmi liberální a poskytuje smluvním stranám velkou volnost při uspořádání jejich majetkových poměrů. Mnoho států v Evropě tento nástroj vůbec nemá; o to více bychom si této možnosti měli vážit. Je především na nás, notářích, abychom tento nástroj uvedli v život a hledali cesty, jak jej využít ku prospěchu klientů a společnosti.

Požadavek na právní jistotu hraje v dnešním světě stále větší roli. Zajišťování (někdy až „přezajišťování“) je všudypřítomné v mnoha oblastech našeho života – v bankovníctví, pojišťovnictví, obchodních vztazích i při jednání s třetími osobami. Nejinak by tomu mělo být i tam, kde panují složité rodinné vztahy a je třeba mít se o co opřít. Například o dědickou smlouvu jako trumfově eso dědického práva. ■

20 Shodně též Bednář, V. Dědická smlouva a některé problémy při jejím uzavírání, zejména pak problematika výkladu § 1585 odst. 1 o. z. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 11.

21 Shodně Bílek, P. in Fiala, R., Drápal, L. a kol., op. cit. sub 7, s. 228 či Dvořák, J. in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol., op. cit. sub 7, s. 206.

22 Dvořák, J. in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol., op. cit. sub 7, s. 212.

Spolužijící osoba – od v ýdobytku socialismu k realitě dneška?

KE DVĚMA VÝROČÍM EUGENA EHRLICHA

ÚPRAVA DĚDĚNÍ SPOLUŽIJÍCÍ OSOBY JAKO DĚDICE PODLE ZÁKONNÉ DĚDICKÉ POSLOUPNOSTI BYLA V ČESKÉM PRÁVU ZAKOTVENA V 50. LETECH 20. STOLETÍ A PŘETRVALA DO DNEŠKA. SPOLUŽIJÍCÍ OSOBA JE OD TĚ DOBY K DĚDĚNÍ POVOLÁNA SPOLEČNĚ S NEJBLIŽŠÍMI PŘÍBUZNÝMI ZŮSTAVITELE, PODLE SOUČASNÉ ÚPRAVY VE DRUHÉ A TŘETÍ ZÁKONNÉ DĚDICKÉ TŘÍDĚ. JE DĚDĚNÍ SPOLUŽIJÍCÍ OSOBY PŘEŽITKEM MYŠLENÍ PRÁVNICKÉ DVOULETKY Z ÉRY BUDOVNÍ SOCIALISMU, NEBO JDE O ADEKVÁTNÍ ŘEŠENÍ SOCIÁLNÍ REALITY DNEŠKA, KTERÉ ODPOVÍDÁ DLOUHODOBÝM TENDENCÍM PRÁVNÍ VĚDY I PRAXE?

JUDr. Adam Talanda, Ph.D., doc. JUDr. Ondřej Horák, Ph.D.

VÝCHODISKA DĚDICKÉHO PRÁVA SPOLUŽIJÍCÍ OSOBY

Dědění spolužijící osoby lze řadit k jednomu z **trendů současného dědického práva**.¹ Mohlo by se proto zdát, že osobám žijícím ve společné domácnosti více přeje až moderní (vztahově méně formalizovaná) doba, přitom však má jejich dědění dlouhou historii. Římské dědické

právo nebylo původně postavené na pokrevním (kognátském), ale na právním (agnátském) příbuzenství, *de facto* na sdílení společné domácnosti. A vůbec počátky dědického práva, jak trefně poznamenává Eugen Ehrlich (1862–1922) ve své stěžejní práci *Základy sociologie práva*, vycházejí z **rodinného společenství**.²

S dědění spolužijící osoby úzce souvisí (a v česko-rakouském prostředí i evropském kontextu mu vývojově předchází) postupné posilování postavení manželů v dě-

dickém právu.³ Franz von Zeiller u výkladu k dědickému právu příbuzných a manžela zůstavitele v obecném zákoníku občanském z roku 1811 poznamenává myšlenku, že na získání jmění zůstavitele se společně s ním zasloužily také tyto osoby.⁴ Právě za účinnosti našeho nejslavnějšího zákoníku se objevovaly návrhy na přiznání zákonného dědického práva osobám, které, ač nebyly se zůstavitelem příbuzné, měly k němu blízký vztah. Jako možné hledisko pro určení zákonných dědiců navrhoval sdílení společné domácnosti nebo účast na získání zůstavitelova jmění Emanuel Tilsch, avšak současně upozorňoval na nejasnost určení takových osob v porovnání s příbuzenskými vztahy.⁵ Také Tilschův nástupce Emil Svoboda zdůrazňoval, že na nabytí jmění zemřelého se nepodílel jen sám zemřelý, ale také další osoby.⁶

Myšlenka bližšího vztahu mezi osobami sdílejícími společnou domácnost oproti příbuzným, kteří spolu nežijí, i hledisko spoluúčasti na získání zůstavitelova jmění, byly důvodem pro přijetí úpravy dědění spoluzijící osoby v občanském zákoníku z roku 1950.⁷ Tehdejší úprava vznikla během právnícké dvouletky a čerpala ze sovětského občanského práva.⁸ Svým způsobem však bylo zakotvení dědického práva spoluzijící osoby **završením déle trvajících diskuse**⁹ a odrazem každodenní reality, zvláště za současného upozadění možností porčení závěti.¹⁰ Při přípravě občanského zákoníku z roku 1964 pak bylo uvažováno ještě o rozšíření dědického práva spoluzijících osob o právo na veškeré domácí zařízení a jednoměsíční nedoplatky mzdy, pokud by žily se zůstavitelem po dobu pěti let, avšak k přijetí tohoto návrhu nedošlo.¹¹

Spoluzijící osoba byla v občanském zákoníku z roku 1950 definována jako osoba, která žila se zůstavitelem nejméně po dobu jednoho roku před jeho smrtí ve společné domácnosti jako člen rodiny a která z tohoto důvodu pečovala o společnou domácnost nebo byla odkázána výživou na zůstavitele. Podobná definice přetrvávala až do dnešního práva, ve kterém je pouze vypuštěna zmínka o spoluzijící osobě jako členu rodiny.¹²

Do současné úpravy dědického práva bylo dědění spoluzijící osoby převzato i přes proklamovaný návrat k úpravě před rokem 1950 právě s argumentem, že společné žití bez institucionálního zakotvení je častým faktickým stavem a nelze ho znevýhodňovat, a dále, že jsou to spoluzijící osoby, které se **zasloužily o získání jmění zůstavitele**.¹³ Spoluzijící osoba tak nyní dědí společně s ostatními zákonnými dědici z řad příbuzných ve druhé (§ 1636 OZ) a třetí (§ 1637 OZ) zákonné dědické třídě. V této souvislosti nutno připomenout, že povolání osob jako zákonných dědiců vyjadřuje představy společnosti (reprezentované zákonodárcem) o spravedlivém rozdělení pozůstalosti mezi zůstavitelovy blízké, a mělo by proto vycházet z reálné společenské situace, přičemž (nesezdané) soužití spoluzijících osob je skutečně současným celospolečenským trendem.¹⁴ Zároveň nelze pominout fakt, že zákonná dědická posloupnost je v praxi nejčastějším dědickým titulem a lze ji považovat také za předpokládanou vůli zůsta-

1 Ke spoluzijící osobě jako dědici ze zákona v právních řádech zemí EU, Velké Británie a Ruska viz Holíková, L. Spoluzijící osoba jako dědic. *Ad Notam*, 2016, č. 1, s. 3–7, nověji viz Kol. aut. *Family Property and Succession in EU Member States. National Reports on the Collected Data*. Rijeka: University of Rijeka, 2019. Dostupné z: https://www.euro-family.eu/documenti/news/psefs_e_book_compressed.pdf.

2 „Die Urgeschichte des Erbrechts muss vielmehr von der Hausgemeinschaft ausgehen. Erbrecht wurzelt im Hause.“ „Das Erbrecht beginnt überall mit der Hausgenossenschaft.“ Ehrlich, E. *Grundlegung der Soziologie des Rechts*. München; Leipzig: Duncker & Humblot, 1913, s. 90 a 184.

3 K vývoji i aktuálním otázkám manžela jako zákonného i nepominutelného dědice srov. Horák, O. Od „posledního“ k „nejbližšímu“ dědici? K vývoji postavení manželky v česko-rakouském a československém dědickém právu. *Právněhistorické studie*, 2022, č. 3, s. 55–70.

4 Zeiller, F. *Commentar über das allgemeine bürgerliche Gesetzbuch für die gesammten deutschen Erbländer der oesterreichischen Monarchie*. Zweiter Band. Zweite Abteilung. Wien; Triest: Geistingers Verlagshandlung, 1812, s. 719, 755–756.

5 Tilsch, E. *Dědické právo rakouské se stanoviska srovnávací právní vědy*. Část 1. Praha: Bursík & Kohout, 1905, s. 72.

6 Svoboda, E. *Dědické právo*. Praha: Vesmír, 1921, s. 6–9.

7 Srov. důvodovou zprávu k OZ 1950. Dostupná z: https://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0509_16.htm.

8 Nutno dodat, že jde sice o zdůrazňovanou, ale přesto poměrně volnou inspiraci sovětským právem. Podle čl. 418 občanského zákoníku RSFSR z roku 1922 původně spolu se všemi potomky (neuplatňovala se reprezentace) a pozůstalým manželem dědily také „práce neschopné a nemajetné osoby, které se fakticky nalézaly v plné výživě zemřelého nejméně jeden rok před jeho smrtí“, přičemž od roku 1928, kdy byl zaveden dosud neexistující povinný díl (ve výši tří čtvrtin zákonného podílu) pro nezletilé dědice ze zákona, byly do dovršení 18 let i tyto spoluzijící osoby považovány také za nepominutelné dědice (srov. čl. 422, pozn. 2; *Občanský zákon Ruské sovětské federativní socialistické republiky. Oficiální text se změnami provedenými do 1. září 1943 a s materiálem sestavenými systematicky podle jednotlivých článků*. Příklad J. Procházka. Praha: Svoboda, 1946, s. 104–105). Po novele z března 1945 se rozšířilo zákonné dědické právo o rodiče a sourozence a byly zavedeny dědické skupiny, přičemž v první skupině dědili potomci (reprezentace se však již uplatňovala), manžel, práce neschopní rodiče zemřelého a jiné práce neschopné osoby, které měl zůstavitel v zaopatření alespoň jeden rok před svou smrtí (vypadla tedy podmínka nemajetnosti). Za nepominutelné dědice, kteří nově měli právo na celý zákonný dědický podíl, se kromě nezletilých dědiců považovali i jiní práce neschopní zákonní dědicové. Srov. Genkin, D. M. a kol. *Dějiny sovětského občanského práva 1917–1947*. Praha: Orbis, 1952, s. 451 a 458–459.

9 Další z inspiračních zdrojů ochrany spoluzijících osob najdeme v domácím právním vývoji v zaopatřovacích zákonech. V z. č. 142/1920 Sb. z. a n., o požitcích válečných poškozců, se přiznává vdovský důchod (není-li vdovy) družce žijící s mužem nepřetržitě alespoň jeden rok (§ 15), přičemž úprava užívá také pojem společná domácnost (např. v § 10 či 18); obdobnou úpravu má § 31 vládního nařízení č. 247/1943 Sb., o zaopatření válečných poškozců, a § 38 z. č. 164/1946 Sb., o péči o vojenské a válečné poškozence a oběti války a fašistické persekuce. Také v z. č. 21/1948 Sb., o právním postavení snoubenek a nemanželských dětí, pozůstalých po účastnících národního boje za osvobození, se pracuje s pojmem společná domácnost a představuje most od sociálního zabezpečení k dědickému právu.

10 R. Holub uváděl vedle soužití druhá a družky také „častý případ“ neteří, které svým osamělým strýcům nebo tetám vedly domácnost. Současně byla výslovně upřednostňována dědická posloupnost podle zákona před posloupností podle závěti. Holub, R. a kol. *Právo dědické. Komentář k občanskému zákoníku*. Praha: Orbis, 1957, s. 20, 47–49, 100–105.

vitele – pokud zůstavitel sám nepořídí pro případ smrti, lze to považovat **za mlčky učiněné povolání zákonných dědiců**.¹⁵ Dědění ze závěti je navíc dnes i přes formální posílení autonomie vůle stále provázeno nebezpečím, že vůle zůstavitele nebude respektována, a to nejen nespokojenými dědici, ale v důsledku různého výkladu právní úpravy dokonce ani soudem v řízení o pozůstalosti.¹⁶

Z pohledu systematiky zákonné dědické posloupnosti zavedení dědění spolužijící osoby do zákonné dědické posloupnosti znamenalo (a stále znamená) zásadní **narušení systému dědických tříd (skupin)** postavených na dědění osob příbuzných a manžela.¹⁷ Spolužijící oso-

ba se vymyká pravidlům, která se jinak dají na zákonnou dědickou posloupnost aplikovat. Odlišně od ostatních zákonných dědiců může být spolužijící osobou kdokoli, příbuzný i osoba mimo rodinu, třebaže nejčastějšími spolužijícími osobami bezpochyby jsou právě nejbližší rodinní příslušníci zůstavitele jako manžel, děti či rodiče; zároveň je spolužijící osoba jako dědic povolána hned ve dvou dědických třídách a vyřešení otázky, zda někdo je spolužijící osobou s dědickým právem po zůstaviteli, často vyžaduje prokazování sporných skutečností.

Pro srovnání se lze podívat na rakouský obecný zákoník občanský, ve kterém nebylo dědění spolužijící osoby až do nedávna vůbec zakotveno. Nebylo to jistě z důvodu naprosto odlišné společenské reality, neboť i v Rakousku nepochybně nezanedbatelná část populace žije v družovském poměru místo v manželství. Kromě jistého tradicionalismu to však lze vysvětlit zvýšeným významem posledního pořízení, neboť je preferováno výslovné projevení vůle samotným zůstavitelem, i nesystémovostí řešení, protože dědění spolužijící osoby by mohlo narušit jinak jasný systém dědických tříd založený na dědění příbuzných v parentelním systému s reprezentací. Rakouská úprava proto zakotvuje zákonné dědické právo spolužijící osoby, až pokud nedědí žádný jiný zákonný dědic, a pozůstalost by měli nabýt odkazovníci, resp. stát.¹⁸

Dále je nutné předeslat, že institut spolužijící osoby se neomezuje na občanský zákoník, ale **prostupuje celým právním řádem** – spolužití v domácnosti jako podmínku nabytí práv a povinností obsahují desítky platných zákonů, ať již v podobě „domácnosti“ (zvláště v předpisech sociálního zabezpečení), společné domácnosti a rodinné domácnosti (zejména v předpisech obsahujících nabytí práv *mortis causa*), či společně hospodařící domácnosti (především v daňových předpisech). Ve většině z nich se odráží **princip rodinné solidarity**.

OBECNĚ K DĚDĚNÍ SPOLUŽIJÍCÍ OSOBY

Spolužijící osobou může být **jakákoli osoba**, která splňuje zákonné podmínky, tedy i osoba, které svědčí dědické právo jako dědici z jiné dědické třídy. Taková osoba vždy může **dědit jen v té dědické třídě, ve které je povolána nejdříve**. Nemůže z nějakého důvodu pozbyt své dědické právo z jedné dědické třídy a dědit v následující dědické třídě, ovšem s výjimkou toho, že spolužijící osoba nemůže nikdy samostatně dědit ve druhé dědické třídě, a pokud by byla jediným dědicem ve druhé dědické třídě, nastává dědění ze třetí dědické třídy, kde už spolužijící osoba může dědit samostatně (obdobně jako v případě manžela zůstavitele a dědění z první a druhé dědické třídy). Je vyloučeno odmítnout dědictví jako spolužijící osoba a zároveň přijmout dědictví jako příbuzný zůstavitele, neboť odmítnutím dědictví je osoba vyloučena z dědění ze všech dědických titulů. Pokud je spolužijící osoba zároveň v postavení osoby, které svědčí dědické právo ve druhé dědické třídě z důvodu příbuzenství nebo manželství se zůstavitelem, **nedědí z obou důvodů současně**.¹⁹ Přípa-

11 Bétr, R. Některé problémy dědického práva z hlediska přípravy nového občanského zákoníka. *Socialistická zákonost*, 1961, č. 7, s. 409.

12 První definice byla uvedena v § 528 OZ 1950, následně byla vypuštěna slova „jako člen rodiny“ v § 474 a 475 OZ 1964 i v § 1636 a 1637 současného OZ.

13 Eliáš, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 666–667.

14 Podle dat Českého statistického úřadu bylo v roce 1993 uzavřeno 66 033 manželství, zatímco v roce 2020 pouhých 45 415 manželství, současně stoupá věk svobodných snoubenců z 25,4 let u mužů a 23,2 let u žen v roce 1993 na 32,6 let u mužů a 30,4 let u žen v roce 2020. Složení obyvatelstva podle rodinného stavu se pak změnilo tak, že v roce 1993 bylo 49% obyvatel v manželství, 6% rozvedených, 8% ovdovělých a 37% svobodných, zatímco v roce 2020 je v manželství jen 39% obyvatel, rozvedených je 11%, ovdovělých 7% a svobodných 43%. V roce 1993 pak bylo 30 227 rozvodů a v roce 2020 21 734 rozvodů. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/150808213/3202032111_oby.pdf/c7880550-6271-4c74-96a9-8b4f8edc10b1?version=1.3.

15 Dědění podle zákonné dědické posloupnosti považovali za povolání dědiců učiněné mlčky zůstavitelem už J. Unger a R. Mayr. Naopak E. Tilsch upozorňoval, že zákonná dědická posloupnost nastává i po osobách, které pro případ smrti vůbec pořizovat nemohou (např. novorozené děti): „*Nesluší tedy říci: když zůstavitel nezanechal testament, chtěl jmění své zanechatí rodině, nýbrž: když zůstavitel nezanechal testament, chce lidská společnost, že jmění má připadnouti rodině.*“ Srov. Unger, J. *System des österreichischen allgemeinen Privatrechts. Sechster Band. Das österreichische Erbrecht*. Leipzig: Druck und Verlag von Breitkopf und Härtel, 1864, s. 127; Mayr, R. *Soustava občanského práva. Kniha pátá: právo dědické*. Brno: Barvič & Novotný, 1927, s. 13; Tilsch, E., op. cit. sub 5, s. 68.

16 O stále slabé pozici zůstavitelem vyjádřené vůle svědčí např. probíhající polemika ohledně výkladu vydědění neplatného pro nedostatek důvodů vydědění a o negativní závěti ve vztahu k nepominutelnému dědici. K tomu viz např. Talanda, A., Talandová, I., Plašil, F. Postavení nepominutelného dědice. *Ad Notam*, 2019, č. 1, s. 27–41 a Talanda, A., Plašil, F. Postavení nepominutelného dědice v aktuální rozhodovací praxi soudů. *Ad Notam*, 2021, č. 2, s. 3–6 a literaturu tam uvedenou, případně také nověji Svoboda, J. in Fiala, R., Drápal, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720)*. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 408–413.

17 Blíže k teoretické klasifikaci uspořádání zákonných dědických tříd viz Talanda, A. *Problematika reprezentace v dědickém právu*. Praha: C. H. Beck, 2021.

18 Dědění spolužijící osoby (*Lebensgefährte des Verstorbenen* neboli životního druha zůstavitele) bylo zakotveno na základě novely ErbRÄG 2015 do § 748 ABGB. Blíže: Cach, Ch. ErbRÄG 2015 – Die Stellung des Lebensgefährten im Rahmen der gesetzlichen Erbfolge. *Zivilrecht aktuell*, 2016, Hf. 14, s. 267–269.

dy, ve kterých spolužijící osobě svědčí dědické právo i jako osobě příbuzné se zůstavitelem, jsou velmi časté. Typicky jsou spolužijící osobou děti, manžel, rodiče či sourozenci zůstavitele. Pokud jsou spolužijící osobou děti a manžel, dědí jen v první dědické třídě právě z důvodu příbuzenství a manželství, nemohou dědit v následující dědické třídě jako spolužijící osoba. Pokud jsou spolužijící osobou manžel a rodiče, dědí ve druhé dědické třídě právě proto, že jsou manžel a rodiče, nemají dědický podíl i jako spolužijící osoba. Pokud jsou spolužijící osobou sourozenci nebo vzdálenější příbuzní zůstavitele, dědí proto už ve druhé dědické třídě společně s rodiči a manželem zůstavitele. Z důvodu společného žití se zůstavitelem a současně z důvodu příbuzenského vztahu se zůstavitelem může dojít k dědění jen za určitých okolností při dědění spolužijící osoby ve třetí dědické třídě.²⁰ Ve druhé dědické třídě dědí současně spolužijící osoba s manželem zůstavitele a může nastat poněkud zvláštní situace, ve které bude dědit manžel zůstavitele, který se zůstavitelem nesdílel společnou domácnost, ale nedošlo k rozvodu, a současně bude dědit druh či družka zůstavitele, který se zůstavitelem sdílel společnou domácnost.

KDO JE SPOLUŽIJÍCÍ OSOBOU

Právní úprava v § 1636 a 1637 OZ spolužijící osobu definuje jako **osobu, která žila se zůstavitelem po dobu jednoho roku před jeho smrtí ve společné domácnosti a která z tohoto důvodu pečovala o společnou domácnost nebo byla odkázána výživou na zůstavitele.**

Spolužijící osobou může být **jen fyzická osoba**. Právníká osoba, i když by měla sídlo v bytě zůstavitele, nemůže z povahy věci nikdy se zůstavitelem žít a být členem jeho domácnosti.

Základní podmínkou dědického práva spolužijící osoby je, že **žila se zůstavitelem ve společné domácnosti**. Občanský zákoník užívá na různých místech pojmy domácnost (např. v úpravě ochrany spotřebitele, nájmu nebo závazků z deliktů), společná domácnost (např. v úpravě promlčení, vydržení a dědického práva) a rodinná domácnost (především v úpravě rodinného práva), tyto pojmy však nedefinuje. Důvodová zpráva k tomu (u § 80 OZ o bydlišti) uvádí, že se domácnost „i za nynějšího stavu chápe ve dvou významech (jako pospolitost spolužijících osob i jako zařízené obydlí)“, a v jakém významu je v ustanoveních zákona použita „vyplývá z jejich formulace nebo z kontextu“.²¹ Při určení obsahu pojmu domácnost lze vycházet z § 115 OZ 1964, podle kterého „domácnost tvoří fyzické osoby, které spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby“, přičemž obdobná definice je obsažena minimálně v devíti dalších platných zákonech.²²

Pojem společná domácnost užívaný v souvislosti s dědickým právem spolužijící osoby upřesnila judikatura tak, že společnou domácností se rozumí „soužití dvou nebo více fyzických osob, které spolu žijí trvale a které společně uhrazují náklady na své potřeby. Společná domácnost zpravidla

předpokládá společné bydlení v jednom nebo více bytech (k naplnění jejich znaků proto nepostačují např. občasná návštěvy); výjimka z tohoto pravidla je možná jen tehdy, jde-li o dočasný a přechodný pobyt jinde z důvodu léčení, návštěvy příbuzných, výkonu práce apod. Jde o spotřební společenství trvalé povahy, a proto společnou domácnost představuje jen skutečné a trvalé soužití, v němž její členové přispívají k úhradě a obstarávání společných potřeb (nepostačuje např. jen příležitostná výpomoc v domácnosti, společné trávení dovolených apod.) a v němž společně a bez rozlišování hospodaří se svými příjmy. Spolužijící fyzická osoba musí žít ve společné domácnosti tak, jako by byla členem rodiny; vyžaduje se, aby pečovala o společnou domácnost (obstaráváním domácích prací, udržováním pořádku v bytě, obstaráváním prádla a údržby šatů, přípravou jídla apod.) nebo poskytovala prostředky na úhradu potřeb společné domácnosti nebo aby byla odkázána výživou na zůstavitele.“²³

- 19 Shodný názor o nemožnosti kumulace dědických důvodů u spolužijící osoby uvádějí autoři komentářů k OZ 1964, ve kterém byla spolužijící osoba k dědění podle zákonné dědické posloupnosti povolána stejným způsobem. Starší literatura k OZ 1964 se v názorech liší; Z. Kratochvíl a J. Mikeš tvrdí, že kumulace dědických titulů spolužijící osoby s dědickým právem příbuzného není možná, V. Knapp a Š. Luby uvádějí, že otázka je sporná, ale že převládá názor o možnosti kumulace, který je také spravedlivější. Ohledně možnosti kumulace důvodů u spolužijící osoby podle OZ 1950 uvádí V. Knapp v učebnici i R. Holub v komentáři, že kumulace není možná; komentář pak zmiňuje výjimku u neteře, která je zároveň spolužijící osobou (k tomu viz následující poznámku pod čarou). Mikeš, J., Záturecký, P., Běbr, R. in Češka, Z., Kabát, J., Ondřej, J., Švestka, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Díl II. (§ 222 až 510)*. Praha: Panorama, 1987, s. 689; Muzikář, L. in Eliáš, K. a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 1. svazek. § 1–487*. Praha: Linde, 2008, s. 1223–1224, 1227; Kratochvíl, Z. a kol. *Nové občanské právo*. Praha: Orbis, 1965, s. 633; Mikeš, J. *Dědické právo*. Praha: Panorama, 1982, s. 45; Knapp, V., Luby, Š. a kol. *Československé občanské právo. Svazek II. 2. vydání*. Praha: Orbis, 1974, s. 587; Knapp, V. a kol. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek III. Dědické právo – Rodinné právo*. Praha: Orbis, 1954, s. 34; Holub, R. a kol. *Komentář k občanskému zákoníku. Právo dědické*. Praha: Orbis, 1957, s. 107–108.
- 20 Výjimkou je případ dědění ve třetí zákonné dědické třídě podle § 1637 OZ, kde může osoba zároveň dědit z důvodu, že je spolužijící osobou, a zároveň proto, že jí svědčí dědické právo jako potomku sourozence zůstavitele při uplatnění práva reprezentace. Blíže viz Talanda, A. Znovu k několikerému příbuzenství v dědickém právu. *Právní rozhledy*, 2020, č. 12, s. 422; Talanda, A., op. cit. sub 17, s. 63–64.
- 21 Eliáš, K. a kol., op. cit. sub 13, s. 101. Blíže Eliáš, K. *Domácnost. Ad Notam*, 2007, č. 3, s. 69–75. Dále srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2019, sp. zn. 26 Cdo 3382/2017, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2019, sp. zn. 26 Cdo 3975/2017.
- 22 V chronologickém pořadí to jsou: § 21e odst. 4 z. č. 586/1992 Sb., o dani z příjmů; § 24 odst. 2 z. č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění; § 3 odst. 1 písm. s) z. č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních; § 201 odst. 3 z. č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů; § 80 odst. 1 písm. f) z. č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty; § 347 odst. 5 z. č. 262/2006 Sb., zákoník práce; část čtyřicátá šestá § 21 odst. 2 a část čtyřicátá sedmá § 22 odst. 2 z. č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů; § 46 odst. 4 z. č. 234/2014 Sb., o státní službě.

Judikatura ve své definici stále uvádí v zákonném znění již dlouho vypuštěnou zmínku o tom, že postavení spolužijící osoby v domácnosti zůstavitele mělo být takové povahy, **jako by spolužijící osoba byla členem rodiny.**

Společné žití **nemusí nezbytně probíhat v bytě**, neboť k bydlení mohou sloužit i jiné prostory, které nejsou primárně určeny ke společnému bydlení (maringotka, obytný automobil, přístřešek, či dokonce stan), a spolužijící osoby nemusí mít k obývanému prostoru platný právní titul, nebo v něm dokonce mohou být protiprávně (stále častější případy squatů). Rozhodujícím faktorem je faktické společné žití spolužijících osob, které tak činí **v trvalém úmyslu.** Trvalost úmyslu u společného žití není sice v úpravě dědického práva uvedena, smyslem a účelem zakotvení dědění spolužijící osoby však je, aby se dědické právo dostalo osobě zůstaviteli blízké, dokonce bližší než jeho pokrevní příbuzní, což i podle judikatury předpokládá dlouhodobější trvání, a to alespoň zamýšlené. Proto zpravidla nebude spolužijící osobou z hlediska dědického práva ten, kdo se zůstavitelem sice sdílí společný prostor, ale jen dočasně (studenti na koleji, nájemce s podnájemcem v jednom bytě), což však nevyklučuje ani výjim-

ky (nově nalezený životní partner zůstavitele na stejném pokoji v domově pro seniory). V souvislosti s požadavkem trvalosti může vyvolávat potíže také nijak výjimečná situace, ve které se o osobu omezeně svéprávnou stará jiná osoba a obě žijí ve stejné domácnosti. Vyžaduje-li se totiž existence vůle k trvalému žití, či dokonce existence vůle u obou osob, aby vůbec došlo k založení společné domácnosti, nebude moci společná domácnost v některých případech vůbec vzniknout, a to nejen u osob omezeně svéprávných, ale i u malých dětí.²⁴ Smyslu a účelu zákona však spíše odpovídá extenzivnější výklad, tedy že i u osob, které nemohou projevit vůli ke vzniku společné domácnosti, může taková společná domácnost vzniknout a trvat.

Není vyloučena existence **více domácností** v jednom bytě (nájemníci a podnájemníci, partner zůstavitele v domě s rodiči). Dřívější judikaturou bylo vyloučeno, aby byla určitá osoba členem více domácností.²⁵ Takový přístup však lze s ohledem na společenskou realitu považovat za překonaný; k tomu viz dále v samostatné podkapitole. Stejně osoby pak také mohou mít společnou domácnost i ve **více obydlích**, pokud jsou splněny i další podmínky společného žití a společné úhrady nákladů.²⁶

doc. JUDr. Ondřej Horák, Ph.D.

- docent na katedře teorie práva a právních dějin Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci

JUDr. Adam Talanda, Ph.D.

- soudce Okresního soudu v Přerově
- odborný asistent na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci

- 23 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 1. 2002, sp. zn. 21 Cdo 436/2001, a celá řada dalších rozhodnutí, která tuto pasáž doslova přebírají.
- 24 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2008, sp. zn. 21 Cdo 29/2008. V uvedeném případě Nejvyšší soud zamítl dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu, který uvedl, že „ze strany zůstavitele, který byl podstatným způsobem omezen ve způsobilosti k právním úkonům, nemohla být obecně dána ani vůle vést společnou domácnost, ani vůle společně hospodařit“. Nejvyšší soud sám se k této otázce nevyjadřoval, pouze uvedl, že odvolací soud rozhodl správně. V uvedeném případě byly nicméně okolnosti ještě složitější, protože zůstavitel žil dlouhou dobu v ústavu. Viz též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2012, sp. zn. 21 Cdo 678/2011, v jehož právní větě je uvedeno, že „dvě nebo více fyzických osob tvoří společnou domácnost, jen jestliže všechny spolu opravdu chtějí trvale žít a společně uhrazovat náklady na své potřeby“.
- 25 Rozsudek Nejvyššího soudu SSR ze dne 28. 12. 1978, sp. zn. 2 Cz 94/78, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2012, sp. zn. 21 Cdo 678/2011. Ze starší literatury viz též Winterová, A. in Češka, Z., Kabát, J., Ondřej, J., Švestka, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Díl I.* Praha: Panorama, 1987, s. 360–362.
- 26 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2013, sp. zn. 21 Cdo 292/2013.
- 27 Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 4. 2020, sp. zn. 24 Cdo 3958/2019-II., ve kterém Nejvyšší soud nedovodil společné žití také s ohledem na to, že každý z členů tvrzené domácnosti byl majetkově soběstačný a finančně nezávislý.
- 28 Muzikář, L. in Eliáš, K. a kol., op. cit. sub 19, s. 1222. Opačně starší literatura Holub, R. a kol., op. cit. sub 19, s. 104.
- 29 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2010, sp. zn. 21 Cdo 3233/2009.

Další podmínkou dědění spolužijící osoby je **péče o společnou domácnost**. Péčí o společnou domácnost je zejména společná úhrada nákladů, při které spolužijící osoby společně hospodaří se svými příjmy a užívají je k hrazení společných nákladů na bydlení. Spolužijící osoba nemusí nutně na chod domácnosti přispívat finančně, pokud své příjmy nemá, ale může o domácnost pečovat také osobně. Pokud by ale spolužijící osoba své příjmy měla a na úhradě nákladů domácnosti se nepodílela, nemusely by proto být naplněny znaky společné domácnosti. To by záleželo na posouzení konkrétních okolností, avšak zcela oddělené finance spíše nesvědčí o úmyslu vést společnou domácnost.²⁷ Podmínkou je opravdové společné soužití osob, nikoli pouze skutečnost, že určitá osoba žije u zůstavitele. S přihlédnutím ke konkrétním okolnostem může být spolužijící osobou s dědickým právem i taková osoba, která za péči o zůstavitele dostává odměnu, pokud budou splněny všechny podmínky společné domácnosti.²⁸

Alternativní podmínkou k péči o společnou domácnost spolužijící osoby je **odkázanost na výživu zůstavitele**. Odkázanost na výživu nemusí nutně znamenat existenci vyživovací povinnosti (§ 910 a násl. OZ) mezi zůstavitelem a spolužijící osobou. Typickými spolužijícími osobami jsou sice právě osoby, ke kterým má zůstavitel vyživovací povinnost (děti a manžel), ale tyto zpravidla dědí z důvodu příbuzenství nebo manželství. Odkázaností na výživu se tak rozumí situace, ve které zůstavitel, aniž k tomu má zákonnou povinnost, zaopatřuje výživu spolužijící osoby zcela nebo alespoň ve významné míře.²⁹

Poslední podmínkou dědění spolužijící osoby je, že společně žít se zůstavitelem trvalo **nejméně po dobu jednoho roku před zůstavitelovou smrtí**. Společné soužití musí trvat ke dni úmrtí zůstavitele a rok se počítá přiměřeně podle pravidel počítání času (§ 605 OZ), jen naopak. Počátek společného žití zůstavitele a spolužijící osoby tedy musí připadnout nejpozději na den, který se svým pojmenováním nebo číslem shoduje se dnem úmrtí zůstavitele. Na trvání soužití nemá vliv, jestliže bylo ke dni úmrtí dočasně přerušeno (např. z důvodu návštěvy, hospitalizace atd.). Lze si představit situace, kdy by trvání na společném žití zůstavitele a spolužijící osoby přesně v délce jednoho roku mohlo být nepřiměřené a mohlo se přičít obyčejnému lidskému cítění i smyslu a účelu normy (§ 2 OZ). Účelem normy je stanovení objektivně zjistitelných podmínek, které svědčí o vzniku určitého blízkého vztahu mezi zůstavitelem a spolužijící osobou. Mezi těmito podmínkami je také určení časového intervalu, po který musí soužití nejméně trvat a který objektivně ospravedlňuje dědické právo osoby, která by takové právo jinak neměla. Je-li však patrný vznik požadovaného vztahu i bez splnění potřebné doby soužití, není namístě nepřiznat spolužijící osobě její dědické právo při splnění ostatních podmínek. Příkladem může být dlouhodobý trvající vztah zůstavitele a spolužijící osoby na úrovni rovnající se společnému životu, přičemž ale skutečný společný život v témže bytě nastal až 10 měsíců před smrtí zůstavitele.

PROCESNÍ DŮSLEDKY

Dědění spolužijící osoby se často neobejde bez nesouhlasu ostatních zákonných dědiců z řad příbuzných zůstavitele. S ohledem na to, že dědické právo příbuzných závisí na skutečnosti, že jsou se zůstavitelem příbuzní v určitém stupni příbuzenství, je určení dědice vcelku jednoznačné (až na výjimky závisející na určování či popírání rodičovství). Jiná je situace u spolužijící osoby, jejíž dědické právo závisí na faktickém vztahu k zůstaviteli a na prokazování sporných skutečností. Z toho důvodu je **postavení spolužijící osoby slabší** oproti příbuzným zůstavitele a bude na spolužijící osobě, aby se svého práva domáhala žalobou proti ostatním dědicům postupem podle § 170 ZŘS. Zároveň bude spolužijící osoba ve sporném řízení zatížena břemenem důkazním, neboť prokázání existence společné domácnosti bude právě jí ku prospěchu.

PROBLEMATIKA VÍCE SPOLEČNÝCH DOMÁCNOSTÍ A ÚVAHA DE LEGE FERENDA

Dosavadní judikatura se zpravidla drží jednou učiněného výkladu pojmu spolužijící osoba (viz citaci výše), aniž by se od něj s ohledem na měnící se společenskou realitu hodlala odchýlit. Příkladem je kategorický závěr, že nikdo nemůže být členem více společných domácností.³⁰ V době stále častější rozvodovosti není výjimečné, aby např. dítě při střídavé péči žilo střídavě u obou rodičů a při dědění po nových partnerech rodičů, kteří své vlast-

ní potomky nemají, by mohlo být dědicem jako spolužijící osoba.³¹ Navíc existují i netradiční formy soužití, které by už dnes neměly být přehlíženy. Může jít nejen o společné soužití více partnerů, ale také o situaci, ve které jeden z partnerů sdílí dvě „spotřební společenství trvalé povahy“, resp. žije střídavě s různými partnery na odlišných místech. Nemusí však jít jen o partnery, ale také sešvagřené osoby nebo o synovce, který celý život pečoval o tetu a rodinný dům (supluje děti i hospodáře), ale dojíždí za ní jen na víkendy, s manželkou a dětmi bydlí jinde. Tím spíše by tomu mělo být v situaci hrozící odúmrti, jako tomu bylo v případě rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2021, sp. zn. 21 Cdo 678/2011, neboť v aktuální úpravě dědického práva došlo ke zdůraznění **principu přechodu na jednotlivce** (oproti přechodu na stát).³² Inspirativnější pro současnost byly v uvedené věci řešeny Nejvyšším soudem úvahy Krajského soudu v Brně, který akceptoval možnost dvou společných domácností a při přechodu dědictví upřednostnil synovce starajícího se o svou tetu před státem.

Specifickým případem vyplývajícím ze současné úpravy může být již zmiňovaná možnost, aby současně dědila manželka zůstavitele a jeho nová přítelkyně podle druhé zákonné dědické třídy. Nastane-li situace, že manžel ještě formálně neukončil společnou domácnost s manželkou, ale již sdílí společnou domácnost s přítelkyní (případně situace, že někdo vede dvojí život se dvěma rodinami), lze takovou situaci řešit spíše odepřením dědického práva s odkazem na princip poctivosti, přičemž by bylo možné vzít v úvahu i to, zda o sobě dvě paralelní domácnosti věděly či nevěděly.

Lze se také zamyslet nad tím, zda je aktuální úprava dědění spolužijící osoby dostatečně široká s ohledem na to, že společné žití v současné době často spočívá v nesezdaném soužití osob, které spolu dlouhodobě žijí, mají děti, ale své soužití nestvrdily formálně. Manžel je v případě úmrtí druhého manžela chráněn mimo majetkových práv vyplývajících ze společného jmění manželů a dědění také právem na zaopatření podle § 1666 OZ a tzv. přednostním odkazem (*praecipuum*) základního vybavení domácnosti podle § 1667 OZ. Spolužijící osobě se oproti tomu, ovšem bez ohledu na to, zda dědí či nedědí, může dostat toliko zaopatření po dobu tří týdnů.

30 Rozsudek Nejvyššího soudu SSR ze dne 28. 12. 1978, sp. zn. 2 Cz 94/78, rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2012, sp. zn. 21 Cdo 678/2011, ze dne 2. 4. 2020, sp. zn. 24 Cdo 3958/2019-II.

31 Existenci dvou domácností konkrétně i v případě střídavé péče o dítě vylučuje právě rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2012, sp. zn. 21 Cdo 678/2011. Srov. Eliáš, K. in Eliáš, K. a kol., op. cit. sub 19, s. 451–454; obdobně Muzikář, L., op. cit. sub 19, s. 1221–1222.

32 Preference přechodu pozůstalosti na jednotlivce je v úpravě dědického práva patrná mj. ze zavedení mimořádného dědického práva odkazovníků v § 1633 OZ. K tomu viz Talanda, A. Mimořádné dědické právo odkazovníků. *Ad Notam*, 2020, č. 1, s. 3–7.

nů ve smyslu § 1669 OZ.³³ V případě novelizace úpravy by stálo za zvážení, zda **neposílit postavení spoluzijící osoby**, konkrétně přiznáním vlastnického práva **k základnímu vybavení společné domácnosti**, pokud by ho nenabýval pozůstalý manžel, a to za podmínek dědění podle § 1636 OZ.³⁴

33 K právu některých osob na zaopatření viz např. Talanda, A., Talandová, I. Právo některých osob na zaopatření. In: Šmíd, O., Vacová, R. a kol. *Výživné*. Praha: Leges, 2017, s. 114–128; Horák, O. Právo některých osob na zaopatření (k východiskům a sporným otázkám § 1665 až 1669 OZ). *Ad Notam*, 2022, č. 4, s. 3–11.

34 V případě životních partnerů to již před více než sto lety navrhoval Václav Svoboda (1874–1935), notář na Smíchově a předseda Spolku notářů československých. Viz Svoboda, V. O dědickém právu v osnově všeobecného občanského zákona. *České právo*, 1924, č. 7, s. 51. Posílení postavení spoluzijících osob bylo v tomto smyslu rozebíráno také na gremiálních poradách státních notářů v Praze v souvislosti s rekodifikací dědického práva na počátku 60. let minulého století. Srov. Bébr, R., op. cit. sub 11, s. 409. V neposlední řadě byl zákonný odkaz (práva na bydlení v rodinné domácnosti a movitého vybavení, pokud je potřebné k vedení domácnosti odpovídajícímu dosavadním životním poměrům) pro spoluzijící osobu (pokud zůstavitel nebyl ženatý) zakotven v rámci novely ErbRÄG 2015 v § 745 ABGB.

ZÁVĚR

Zachování dědického práva spoluzijící osoby v úpravě zákonné dědické posloupnosti lze považovat za odpovídající současné společenské realitě. Množství lidí sdílí společnou domácnost jako životní partneři bez institucionálního zakotvení a jejich vzájemné dědické právo odpovídá pojetí zákonné dědické posloupnosti jako mlčky učiněné vůle zůstavitele. Tím spíše, že v našem právním prostředí byl ve druhé polovině 20. století upozadován význam a vymahatelnost závěti, proto ani dnes není ještě pořízení závěti samozřejmostí.

Samotný výklad pojmu spoluzijící osoba a splnění podmínek stanovených pro dědění spoluzijící osoby se v judikatuře po dlouhá desetiletí nemění a některé judikatorní závěry se zdají být překonané. To lze uvést především o přetrvávajícím výkladu, že nikdo nemůže být členem více společných domácností, přestože příklady každodenního života ukazují, že to není výjimkou. I přes konstantní judikaturu lze proto i s ohledem na vypuštění definice domácnosti v občanském zákoníku uvažovat o nových významech společné domácnosti a přizpůsobení podmínek dědění spoluzijící osoby realitě současného života. ■

Program pro notářskou kancelář?

MÁME NA TO SYSTÉM

www.notarskyinformacnisystem.cz

PRO PRACOVNÍKY > ÚSPORA ČASU

Propojení s Czech POINT • Zadáte číslo OP nebo RČ, údaje klienta se načtou automaticky • Automatické vyhledání a načtení dědiců z EO • **Propojení s Veřejným rejstříkem** • Zadáte část názvu společnosti, další údaje se načtou automaticky • **Propojení s ČÚZK** • Automatické načtení Sbírkový listin • Automatické lustrace nemovitostí • Vygenerování textového popisu nemovitostí • **Tisk ověřovacích štítků a jejich vyúčtování**

... a mnoho dalších způsobů, jak si zjednodušit práci, předvedeme přímo u vás v kanceláři

INFO@STARFISH.CZ | +420 777 647 357

PRO NOTÁŘE > VYŠŠÍ PRÁVNÍ JISTOTA A KLID

U každého klienta kontrola právní způsobilosti podle EO • Kontrola řady dalších údajů: odcizení OP, osoba bez trvalého bydliště, upozornění na datovou schránku a další • Kontroly i v případě běžného ověřování • Automatické generování faktur i upomínek • Zabezpečení dat na úrovni bankovních aplikací

starfish
technologies

Úskalí právní úpravy dodatečně najevo vyšlého majetku po 1. 1. 2014

Mgr. Denisa Racková

I. ÚVOD

Nežřídká se stává, že se po právní moci usnesení, jímž bylo pozůstalostní řízení skončeno, objeví nějaký další majetek, který z rozličných důvodů nebyl předmětem původního řízení. Do 31. 12. 2013 platilo, že „*Objeví-li se po právní moci usnesení, jímž bylo řízení o dědictví skončeno, nějaký zůstavitelův majetek, popřípadě i dluh, provede se o tomto majetku řízení o dědictví. Objeví-li se pouze dluh zůstavitele, řízení o dědictví se neprovede.*“¹ Dodatečné projednání dědictví se tedy provedlo vždy, pokud se soud jakkoli dozvěděl, že vyšel najevo nějaký další zůstavitelův majetek, a to bez ohledu na to, jakým způsobem bylo původní řízení skončeno. V právní úpravě účinné od 1. 1. 2014 se zákonodárce od tohoto pravidla odklonil a osud dodatečně najevo vyšlého majetku je nyní ovlivněn výsledkem původního řízení, resp. tím, zda bylo původní řízení zastaveno ve smyslu § 153 a 154 zákona č. 292/2013

Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále též jen „z. ř. s.“), či zda došlo k vydání rozhodnutí o dědictví ve smyslu § 185 z. ř. s.

II. ÚČINNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA DODATEČNĚ NAJEVO VYŠLÉHO MAJETKU (§ 192 A 193 Z. Ř. S.)

Pro případ, že se majetek, který tvoří aktivum, popř. též pasivum pozůstalosti, objeví po právní moci rozhodnutí, jímž bylo řízení o pozůstalosti zastaveno (§ 153 a 154 z. ř. s.), stanovuje § 192 z. ř. s., že soud projedná dědictví.² Dědictví nebude projednáno, objeví-li se pouze pasivum pozůstalosti. V tomto ohledu tedy zůstala nová právní úprava konzistentní s úpravou účinnou do 31. 12. 2013. Přestože § 192

¹ § 175x o. s. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2013.

² Namísto spojení „projedná dědictví“ by bylo přesnější hovořit o projednání pozůstalosti či projednání dodatečně najevo vyšlého majetku, neboť dědictví je ve smyslu § 1475 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, pozůstalost ve vztahu k dědici.

z. ř. s. uvádí, že soud v tomto případě „projedná dědictví“, mám za to, že by se pověřený soudní komisař měl nejprve zabývat otázkou, zda jsou dány podmínky pro opětovné zastavení řízení či nikoli, a to přestože není možnost „znovuzastavení“ zákonem výslovně stanovena. Domnívám se však, že nepřevyšuje-li součet hodnoty dodatečně najevo vyšlého majetku a hodnoty majetku zjištěného v původním řízení hodnotu tzv. nepatrnou, nejví se jako hospodárné pozůstalost projednávat. Tento názor byl zmiňován již za účinnosti právní úpravy účinné do 31. 12. 2013, přičemž lze mít za to, že je aplikovatelný dodnes.³ Takový dodatečně najevo vyšlý majetek se vydá vypraviteli pohřbu, a to za předpokladu, že s nabytím výslovně souhlas.

Zásadní změna právní úpravy však nastala pro případ, že se dodatečně najevo vyšlý majetek objeví po právní moci rozhodnutí o dědictví (§ 185 z. ř. s.).⁴ V takovém případě je třeba postupovat dle § 193 z. ř. s. Toto ustanovení pak rozlišuje dvě situace, které se odlišují v tom, zda některý z dědiců o projednání dodatečně najevo vyšlého majetku požádá či nikoli.

Pokud některý z dědiců požádá o projednání dodatečně najevo vyšlého majetku takřikajíc z vlastní iniciativy (např. na základě došlé poštovní poukázky na jméno zůstavitele atp.), řízení je pak zahájeno dnem, kdy soudou došel návrh na zahájení tohoto řízení (dle § 138 odst. 1 z. ř. s. ve spojení s § 82 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, dále též jen „o. s. ř.“), načež soud pověří příslušného notáře jako soudního komisaře provedením úkonů v řízení (§ 101 z. ř. s.). Následně soud doplní v dosavadním řízení vyhotovený soupis nebo seznam o aktivech a pasivech pozůstalosti o majetek, který se objevil po právní moci rozhodnutí o dědictví a dodatečně najevo vyšlý majetek bude projednán (§ 193 odst. 1 z. ř. s.).

Pokud žádný z dědiců o projednání dodatečně najevo vyšlého majetku nepožádá (typicky dozví-li se o takovém majetku soud z podnětu banky, katastru nemovitostí atp.), určí soud dědicům k podání žádosti o projednání lhůtu, jež nesmí být kratší než dva měsíce, a to vyhláškou, která se uveřejní na úřední desce soudou (§ 193 odst. 3 z. ř. s.). Vyhláška bude v souladu s § 50l odst. 2 o. s. ř. snžata z úřední desky soudou po uplynutí 30 dnů ode dne vyvěšení. Namísto je jistě také vyrozumět o vyhlášce dědice. Pokud ani v této lhůtě žádný z dědiců o projednání nepožádá, soud doplní v dosavadním řízení vyhotovený soupis nebo seznam o aktivech a pasivech pozůstalosti o aktivum (případně také pasivum)

3 Holík, L., Marcel, J. Právní institut zastavení dědického řízení dle § 175h občanského soudního řádu. *Ad Notam*, 2010, č. 2, s. 14.

4 V § 193 z. ř. s. se hovoří o „rozhodnutí o pozůstalosti“, ačkoli § 185 z. ř. s. toto rozhodnutí explicitně označuje jako „rozhodnutí o dědictví“.

5 Ve smyslu § 1687 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

pozůstalosti, které se objevilo po právní moci rozhodnutí o dědictví (§ 193 odst. 1 z. ř. s.), a dále platí, že podle pravomocného rozhodnutí o dědictví došlo rovněž k nabytí aktiv pozůstalosti, která vyšla najevo dodatečně (§ 193 odst. 2 z. ř. s.). Pokud byla pozůstalost rozdělena mezi více dědiců nebo bylo potvrzeno nabytí pozůstalosti více dědicům podle jejich dědických podílů, nabývají dědicové dodatečně najevo vyšlý majetek v podílech vyplývajících z původně provedeného vypořádání. Je-li je to potřebné, soud o tom vydá usnesení (§ 193 odst. 2 z. ř. s.).

Nicméně, pokud některý z dědiců na základě uveřejněné vyhlášky o projednání požádá, další postup je stejný, jako by dědic požádal o projednání dodatečně najevo vyšlého majetku nezávisle na vyhlášce. Soud tedy (pokud tak dosud neučinil) zahájí řízení a pověří notáře jako soudního komisaře provedením úkonů v řízení. Následně má být doplněn v dosavadním řízení vyhotovený soupis nebo seznam o aktivech a pasivech pozůstalosti a dodatečně najevo vyšlý majetek projednán.

Vzhledem ke skutečnosti, že právní úprava obsažená v § 193 z. ř. s. vzbuzuje řadu otázek, budou jim věnovány následující řádky.

III. DOPLNĚNÍ SPOLEČNÉHO PROHLÁŠENÍ DĚDICŮ O POZŮSTALOSTNÍM MAJETKU ČI SEZNAMU POZŮSTALOSTNÍHO MAJETKU VYHOTOVENÉHO SPRÁVCEM POZŮSTALOSTI?

Jak bylo již řečeno, § 193 odst. 1 z. ř. s. ukládá, aby soud doplnil v dosavadním řízení vyhotovený soupis nebo seznam o aktivech a pasivech pozůstalosti o aktivum (případně také pasivum) pozůstalosti, které se objevilo po právní moci rozhodnutí o dědictví. Avšak jak tomu bude tehdy, byl-li v původním řízení soupis nahrazen společným prohlášením dědiců o pozůstalostním majetku či seznamem pozůstalostního majetku, který vyhotovil správce pozůstalosti?⁵ Pokud byla podána žádost o projednání dědictví, je jistě možné, aby dědicové doplnili své prohlášení o pozůstalostním majetku. Avšak jen stěží lze doplnit seznam pozůstalostního majetku, který vyhotovil správce pozůstalosti, jestliže správa pozůstalosti zaniká dle § 188 písm. b) z. ř. s. právní mocí rozhodnutí o dědictví. V naprosté většině případů se bude jistě jevit jako nadbytečné, aby byl znovu ustanoven správce pozůstalosti. Řešením by pak bylo pro tentokrát soupis nahradit společným prohlášením dědiců. V krajním případě pak samozřejmě nařídít (a provést) soupis pozůstalosti. Pokud žádný z dědiců o projednání nepožádá a nespolupracuje, bude situace o to komplikovanější, neboť nebude možné doplnit ani společné prohlášení dědiců o pozůstalostním majetku. Je evidentní, že na uveřejněné situace zákonodárce nepamatoval, což však v praxi může činit značné potíže.

IV. ZDA A KDY ZAHÁJIT ŘÍZENÍ, RESP. Pověřit NOTÁŘE COBY SOUDNÍHO KOMISAŘE PROVEDENÍM ÚKONŮ V ŘÍZENÍ

Nejvýznamnější nejasnost spočívá dle mého názoru v tom, zda v případech, kdy původní řízení bylo skončeno rozhodnutím o dědictví, lze řízení o dodatečně najevo vyšlém majetku zahájit pouze na návrh některého z dědiců (resp. jeho právních nástupců) či zda je možné řízení zahájit i bez návrhu (tj. na základě podnětu osoby odlišné od dědice). Znění § 193 odst. 2 z. ř. s. navozuje dojem, že řízení o dodatečně najevo vyšlém majetku lze v tomto případě zahájit pouze na žádost některého z dědiců, neboť: „*Nepožádá-li žádný z dědiců ve lhůtě k tomu určené, aby soud projednal pozůstalost o aktivech pozůstalosti, která se objevila až po právní moci rozhodnutí o pozůstalosti, platí, že podle pravomocného rozhodnutí o pozůstalosti došlo rovněž k nabytí aktiv pozůstalosti uvedených v odstavci 1.*“⁶ Je však otázkou, zda zákonodárce spojením „projedná pozůstalost“ mínil též „zahájí řízení“, nebo zda se jedná o dva rozdílné momenty, kdy soud zahájí řízení vždy (tj. i na základě podnětu osoby odlišné od dědice) a k projednání (tj. zejména nařízení jednání, při kterém může dojít k uzavření dohody o rozdělení dodatečně najevo vyšlého majetku) má dojít pouze tehdy, pokud o to dědicové požádají (tedy např. prohlášením do protokolu). Nutno říct, že v odborné literatuře se objevují oba uvedené názory. Že lze řízení o dodatečně najevo vyšlém majetku zahájit jen k žádosti některého z dědiců, uvádí kupř. Mgr. Tlášková: „*Podmínkou, aby dodatečně projednání vůbec proběhlo, totiž je, že některý z dědiců o dodatečně projednání požádá, dodatečně projednání nově najevo vyšlého majetku tedy není obligatorní, soud nezahájí sám řízení z úřední povinnosti.*“⁷ Naproti tomu jiná literatura uvádí, že „*Pokud však o projednání tohoto majetku požádal např. katastrální úřad, je takové podání podnětem k dodatečnému projednání a řízení se zahájí usnesením soudu bez návrhu.*“⁸

Osobně se domnívám, že by řízení mělo být zahájeno vždy, a měl by tedy být spatřován rozdíl mezi „projednáním pozůstalosti“ a „zahájením řízení“, a to hned z několika důvodů, na které se na následujících řádcích pokusím poukázat.

A) VYHLÁŠKA VE SMYSLU § 193 ODS. 3 Z. Ř. S.

Jak bylo již uvedeno, může nastat situace, kdy se soud dozví o dodatečně najevo vyšlém majetku na základě podnětu osoby odlišné od dědice (obvykle se jedná o podnět banky, katastru nemovitostí atp.), a a v takovém případě by měla být uveřejněna vyhláška na úřední desce soudu, v níž bude dědicům určena nejméně dvouměsíční lhůta k podání žádosti o dodatečné projednání pozůstalosti (§ 193 odst. 3 z. ř. s.). Ze zákona však s jistotou nevyplývá, zda onu vyhlášku má učinit příslušný pozůstalostní soud, či soudní komisař. Není přitom pochyb, že v momentě, kdy má dojít k uveřejnění vyhlášky, uběhlo již mnoho času od zániku pověření soudního komisaře v původním řízení, neboť pověření zaniká právní mocí rozhodnutí o dědictví. A zde se vracíme k výše zmíněné otázce, zda a kdy má být zahájeno řízení. Pokud by totiž řízení na základě pouhého podnětu zahájeno

nebylo, mohl by notář vyhlášku vyhotovit leda v rámci tzv. porozsudkové činnosti dle § 263 odst. 3 Instrukce Ministerstva spravedlnosti čj. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy (dále jen „KancŘ“), ze kterého vyplývá, že je-li do pozůstalostního spisu po vyřízení věci soudním komisařem doručena písemnost, na jejímž základě je třeba provést další opatření, předá pozůstalostní soud spis k vyřízení notáři, který byl původně ustanoven k provedení úkonů, a není-li to možné, jinému příslušnému notáři. Toto ustanovení KancŘ tedy v podstatě říká, že určitá „opatření“ má soudní komisař provádět navzdory zaniklému pověření notáře coby soudního komisaře. Co je myšleno oním „opatřením“, KancŘ neuvádí, a to bohužel ani příkladmo. Otázkou tedy je, zda lze vydání vyhlášky ve smyslu § 193 odst. 3 z. ř. s. subsumovat pod opatření ve smyslu § 263 odst. 3 KancŘ a zda se nemá jednat pouze o taková opatření, která přímo souvisí s původním řízením. Nutno konstatovat, že některé pozůstalostní soudy si toto ustanovení vykládají poměrně extenzivně, kdy notáři předávají spis k vyřízení i bagatelních záležitostí, které by z důvodu hospodárnosti řízení měl jistě vyřídit pozůstalostní soud sám (např. sdělení Policii České republiky, kdo je dědicem zbrání uložených v jejím depozitu, atp.).

Bylo-li by řízení zahájeno i na základě podnětu, a bezprostředně by tedy došlo k pověření notáře jako soudního komisaře, bylo by na rovnou postaveno, že je vydání oné vyhlášky kompetencí soudního komisaře. V opačném případě necht je alespoň ujednoceno, zda má být vyhláška ve smyslu § 193 odst. 3 z. ř. s. vydávána notářem v rámci tzv. porozsudkové činnosti, či zda má být vydávána pozůstalostním soudem.

B) VYDÁNÍ USNESENÍ, JE-LI TO POTŘEBNÉ

Je jisté, že nepožádá-li žádný z dědiců o projednání dodatečně najevo vyšlého majetku ani na základě vyhlášky, bude pouze doplněn v dosavadním řízení vyhotovený soupis nebo seznam o aktivech a pasivech pozůstalosti, přičemž platí, že podle pravomocného rozhodnutí o dědictví došlo rovněž k nabytí aktiv pozůstalosti, která vyšla najevo dodatečně (§ 193 odst. 2 z. ř. s.). Pokud byla pozůstalost rozdělena mezi více dědiců nebo bylo potvrzeno nabytí pozůstalosti více dědicům podle jejich dědických podílů, nabývají dědicové nově najevo vyšlý majetek v podílech vyplývajících z původně provedeného vypořádání. O tom, jak byla pozůstalost rozdělena, tedy v jakých podílech vyplývajících z původně provedeného vypořádání dodatečně najevo vyšlý majetek dědicové nabývají, má soud vydat usnesení, „je-li to potřebné“.

6 § 193 odst. 2 z. ř. s.

7 Tlášková, Š. in Svoboda, K., Tlášková, Š., Vlácil, D., Levý, J., Hromada, M. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 440–443.

8 Šešina, M., Muzikář, L., Dobiáš, P. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022, s. 730.

Nejčastěji bude tohoto usnesení potřeba tehdy, bude-li předmětem projednání věc zapisovaná do veřejného seznamu. Pokud by na základě podnětu nebylo zahájeno řízení, resp. nebyl by pověřen notář coby soudní komisař, znamenalo by to, že by toto usnesení vydával notář, jenž nebyl soudem pověřen k provedení úkonů v řízení. Řešením by také samozřejmě bylo, aby takové usnesení vydával příslušný pozůstalostní soud. Domnívám se, že na rozdíl od vyhotovení vyhlášky dle § 193 odst. 2 z. ř. s., které lze snad s přihloubením oka podřadit pod tzv. porozsudkovou činnost, nelze zmiňované usnesení považovat za totéž. Je zjevné, že na tuto situaci zákonodárce taktéž nepamatoval. I proto se domnívám, že by řízení mělo být zahájeno vždy a vždy by také měl být pověřen notář coby soudní komisař, který by tak následně ono usnesení vydával v rámci svého pověření.

C) ODMĚNA NOTÁŘE COBY SOUDNÍHO KOMISAŘE

Ač to nemusí být na první pohled zřejmé, má odpověď na otázku, zda má být řízení o dodatečně najevo vyšlém majetku zahájeno vždy (resp. zda má být vždy pověřen notář coby soudní komisař), dopad i na rozhodování o odměně notáře a náhradě jeho hotových výdajů. Ustanovení § 108 odst. 2 z. ř. s. říká, že o tom, kdo a v jaké výši platí odměnu notáře a jeho hotové výdaje, popř. též náhradu za daň z přidané hodnoty, rozhodne soud i bez návrhu v usnesení, kterým se řízení v prvním stupni končí. Bude-li vydáno usnesení ve smyslu § 193 odst. 2 z. ř. s., bude zřejmě možné, aby toto usnesení obsahovalo také výrok, jímž bude rozhodnuto o odměně notáře a jeho hotových výdajích. Jak uvádí některá literatura, bylo by možné usnesení obsahující pouze výrok o odměně notáře a jeho hotových výdajích vydat i samostatně,⁹ s čímž není důvod nesouhlasit. Znovu však narážíme na skutečnost, že nebylo-li by zahájeno řízení, resp. nebyl-li by pověřen notář coby soudní komisař, rozhodoval by o své odměně nepověřený notář, přičemž § 11 odst. 1 vyhlášky č. 196/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů, správců pozůstalosti a Notářské komory České republiky (dále jen „notářský tarif“), výslovně (a zcela logicky) uvádí, že odměna náleží notáři, který byl soudem pověřen (!), aby jako soudní komisař provedl úkony v řízení o pozůstalosti.

Nutno v souvislosti s tímto tématem podotknout, že pokud by na uveřejňování vyhlášky, resp. na vydávání zmiňovaného usnesení, bylo pohlíženo jako na porozsudkovou činnost, bylo by také nejspíš možné zahrnout tuto činnost pod § 19 odst. 3 notářského tarifu, dle kterého notáři vedle náhrady hotových výdajů náleží také paušální náhrada nákladů spojených s prováděním úkonů po skončení řízení o pozůstalosti ve výši 300 Kč. Stručně řečeno, odměna notáře za tento úkon by tak soudnímu komisaři byla uhrazena již v původním řízení. Představíme-li si absurdní důsledky této skutečnosti, pak zatají-li dědicové v původním řízení určitý majetek, který by měl náležet do aktiv pozůstalosti,

ti, může být následně tento majetek doplňován na základě podnětu osoby odlišné od dědice, kdy by následovalo uveřejnění vyhlášky, marné uplynutí lhůty k podání žádosti o projednání, dále doplnění seznamu či soupisu aktiv a pasiv pozůstalosti, přičemž dodatečně najevo vyšlý majetek by byl nabýván dle poměru vyplývajícího z výsledku původního řízení, a to vše velice levně. Je však samozřejmě pravda, že v momentě, kdy dědic požádá o projednání dodatečně najevo vyšlého majetku nízké hodnoty (např. drobného přeplatku za energie), může odměna notáře vypočtená dle § 12 odst. 2, resp. § 13 notářského řádu i převyšovat hodnotu tohoto majetku.

V. PASIVITA NĚKTERÉHO Z DĚDICŮ PO PODÁNÍ ŽÁDOSTI O PROJEDNÁNÍ DODATEČNĚ NAJEVO VYŠLÉHO MAJETKU

Zákon také neřeší, jak postupovat tehdy, požádá-li sice některý z dědiců o projednání dodatečně najevo vyšlého majetku, avšak není možné uzavřít dohodu o rozdělení nově najevo vyšlého majetku (dědic se nedostaví k nařízenému jednání atp.). V takovém případě bude soud nucen potvrdit nabytí dodatečně najevo vyšlého majetku a je otázkou, zda tak učiní podle dědických podílů ze zákona (či závěti), anebo analogicky dle § 193 odst. 2 z. ř. s. potvrdí nabytí v podílech vyplývajících z vypořádání provedeného v původním řízení, jako je tomu tehdy, pokud žádný z dědiců o projednání nepožádá. Osobně se, vzhledem k *ratio legis*, přikláním spíše k variantě druhé, tedy že by mělo být nabytí nově najevo vyšlého majetku potvrzeno podle dědických podílů, které vyplývají z rozdělení aktiv pozůstalosti v původním řízení.

VI. DODATEČNĚ NAJEVO VYŠLÝ MAJETEK NÁLEŽÍCÍ DO SPOLEČNÉHO JMĚNÍ MANŽELŮ

Je namístě zmínit v této souvislosti také problematiku společného jmění manželů, neboť je možné, že dodatečně najevo vyšlý majetek do společného jmění manželů náleží. Zákon tuto situaci výslovně neupravuje, a nezbyvá tedy nejspíš než postupovat analogicky, tj. pokud není podána žádost o projednání, soud doplní soupis nebo seznam majetku ve společném jmění manželů vyhotovený v dosavadním řízení, přičemž o vypořádání tohoto majetku bude platit, že byl mezi pozůstalého manžela a dědice rozdělen v poměru, v jakém byl majetek ve společném jmění manželů rozdělen v původním řízení.

Nelze v této souvislosti nezmínit vyvratitelnou domněnku upravenou v § 741 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“), z níž vyplývá, že nedojde-li do tří let od zániku společného jmění k vypořádání toho, co bylo dříve součástí společného jmění, platí, že se bývalí manželé vypořádali tak, že hmotné věci movité jsou ve vlastnictví toho z nich, který je pro potřebu svou, své rodiny nebo rodinné domácnosti výlučně jako vlastník užívá; ostatní hmotné věci movité a věci nemovité jsou v podílovém spoluvlastnictví obou, přičemž jejich podíly jsou stejné; ostatní majetková

⁹ Šešina, M., Muzikář, L., Dobiáš, P., op. cit. sub 7, s. 715.

práva, pohledávky a dluhy náleží společně oběma, přičemž jejich podíly jsou stejné. Není přitom zcela jednotný názor na to, zda lze uvedenou domněnku vztáhnout i na situaci, kdy manželství a společné jmění manželů zaniklo smrtí jednoho z manželů. Kupř. JUDr. Psutka dovozuje, že vypořádání je v řízení o pozůstalosti nezbytné i v situaci, kdy mezi smrtí jednoho z manželů a zahájením pozůstalostního řízení uplyne doba delší než tři roky. Tuto tezi odůvodňuje tím, že je potřeba vnímat úpravu vypořádání společného jmění manželů v § 162 z. ř. s. jako speciální ve vztahu k občanskému zákoníku, přičemž toto ustanovení nepočítá s možností vypořádání společného jmění manželů dle § 741 o. z.¹⁰ Naopak některá literatura uvádí, že domněnku dle § 741 o. z. lze aplikovat i v případě zániku společného jmění manželů úmrtím jednoho z manželů.¹¹

VII. PRAVDĚPODOBNÝ DŮVOD ZMĚNY PRÁVNÍ ÚPRAVY OD 1. 1. 2014

Jak již bylo naznačeno v úvodu tohoto článku, do 31. 12. 2013 byla řízení o dodatečně najevo vyšlém majetku prováděna obligatorně vždy, dozvěděl-li se soud o tom, že je zde nějaký další zůstavitelův majetek, a to bez ohledu na to, jakým způsobem bylo původní řízení skončeno. Nelze opominout, že tato úprava bude nadále aplikována za předpokladu, že zůstavitel zemřel do 31. 12. 2013.

Shrneme-li, že současná právní úprava vzbuzuje řadu otázek, je nasnadě úvaha o motivacích zákonodárce k jejímu zavedení. Nutno však konstatovat, že ani důvodová zpráva k z. ř. s. není v tomto ohledu spolehlivým rádcem.¹² Jak naznačeno v publikaci JUDr. Šešiny, JUDr. Muzikáře a JUDr. Dobiáše,¹³ podnětem zákonodárce ke změně měla být snaha o zjednodušení mnohdy velice komplikovaných řízení o dodatečně najevo vyšlém majetku, kdy často nezbylo než pátrat po procesních nástupcích zůstavitele po několika pokolení, neboť dědicové a často i jejich právní nástupci již nežijí, a to přestože okruh dědiců zůstavitele byl předem znám, a bylo tedy nepochybné, kdo má dodatečně najevo vyšlý majetek nabyt (byť se často jednalo o dědice dávno zemřelé). Na mysli zde měli autoři jistě zejména dodatečná projednání dědictví po nedostatečně identifikovaných vlastnicích nemovitostí, která katastr nemovitostí usilovně podněcoval. Je pravda, že podle současné právní úpravy by se za předpokladu, že původní řízení skončilo rozhodnutím o dědictví a žádný z dědiců by o projednání dodatečně najevo vyšlého majetku ne požádal, projednání neuskutečnilo. Po marném uplynutí lhůty určené ve vyhlášce by pak platilo, že podle pravomocného rozhodnutí o dědictví došlo rovněž k nabytí tohoto majetku v podílech vyplývajících z provedeného vypořádání dědictví v původním řízení. Avšak vyvstane-li potřeba vydat usnesení o tom, v jakých podílech dědicové dodatečně najevo vyšlý majetek nabývají (zejména půjde-li o nemovitou věc zapisovanou do katastru nemovitostí), bude nezbytné toto usnesení doručovat a právní nástupce dědiců zůstavitele za tímto účelem zjišťovat. A jestliže je tedy nutné tyto osoby dohledat, pak je přinejmenším vhodné je předvolat k jednání, při kterém mohou uzavřít

dohodu o rozdělení dodatečně najevo vyšlého majetku, což lze zejména u majetku nízké hodnoty doporučit.

Nelze v této souvislosti odhlédnout od skutečnosti, že uplynutím lhůty ve smyslu § 1050 o. z. (tj. 31. 12. 2023) skončí ona vlna řízení o dodatečných projednání dědictví po nedostatečně identifikovaných vlastnicích nemovitostí, a lze tedy očekávat, že od 1. 1. 2024 by se četnost a komplikovanost zahajovaných řízení o dodatečně najevo vyšlém měla výrazně snížit.

VIII. ZÁVĚR

Je běžnou praxí, že se po právní moci rozhodnutí, jímž bylo původní řízení skončeno, objeví nějaký další majetek zůstavitele. I přes počet takových situací nelze hodnotit právní úpravu dodatečně najevo vyšlého majetku jako dostatečnou či bezproblémovou.

Domnívám se přitom, že hned několik výkladových potíží by se stalo bezpředmětných, bylo-li by na rovno postaveno, že řízení o dodatečně najevo vyšlém majetku má být zahájeno vždy, tedy i na základě podnětu osoby odlišné od dědice. Díky tomu by se rozplynuly pochybnosti o charakteru vyhlášky vydávané dle § 193 odst. 3 z. ř. s., usnesení ve smyslu § 193 odst. 2 z. ř. s. by vydával soudní komisař v rámci svého pověření a nakonec by bylo vyhověno i požadavku notářského tarifu, aby o své odměně a náhradě hotových výdajů rozhodoval pověřený soudní komisař. ■

10 Psutka, J. § 741 [Domněnka vypořádání]. In: Lavický, P. a kol., *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 346–351.

11 Králík, M. § 741 [Nevyvratitelná domněnka vypořádání]. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 1.

12 Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních: 2.3.2.11 Dodatečně najevo vyšlý majetek [online]. [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgezv6mrzgjpw6q&rowIndex=0>.

13 Šešina, M., Muzikář, L., Dobiáš, P., op. cit. sub 7, s. 710.

Jednání zástupce (člena voleného orgánu), jehož zájem je v rozporu se zájmem zastoupené obchodní korporace – pohledem rozhodnutí Nejvyššího soudu

JUDr. Lukáš Sadecký

ROZSUDEK NEJVYŠŠÍHO SOUDU ZE DNE 5. 10. 2022, SP. ZN. 31 CDO 1640/2022 (DÁLE „ROZSUDEK“), A TO PROSTŘEDNICTVÍM VELKÉHO SENÁTU OBČANSKOPRÁVNÍHO A OBCHODNÍHO KOLEGIA, PŘEDESTŘEL PODROBNOU PRÁVNÍ ARGUMENTACI, KTERÁ SJEDNOCUJE V PRÁVNÍ PRAXI ZCELA ZÁSADNÍ CIVILNĚPRÁVNÍ A KORPORÁTNÍ OTÁZKU ODPOVÍDAJÍCÍ TOMU, JAK NAHLÍŽET NA PRÁVNÍ JEDNÁNÍ, KTERÉ UČINIL ZÁSTUPCE (ČLEN VOLENÉHO ORGÁNU), JEHOŽ ZÁJEM JE V ROZPORU SE ZÁJMEM ZASTOUPENÉ OBCHODNÍ KORPORACE. V TOMTO AUTORSKÉM PŘÍSPĚVKU BUDE VYCHÁZENO ZÁSADNĚ Z ROZSUDKU.

I. ÚVOD

Právní problematika střetu zájmů jako taková zasahuje nejen specifické oblasti práva veřejného, ale i oblasti práva soukromého, přičemž u posledně zmíněného jde přede-

vším o to, jak posuzovat právní jednání učiněné (uzavřené) ve střetu zájmů a do jaké míry jej udržovat při „životě“ a zdali vůbec. Pro právní praxi se jedná o otázku se stěžejními důsledky, když k jejímu „rozuzlení“ napomohl relativně nedávný (sjednocující) rozsudek.

V zákoně č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů (dále „z. o. k.“), nalezneme v § 54 a násl. z. o. k. speciální právní úpravu systematicky označenou jako „Pravidla o střetu zájmů“ dopadající na člena voleného orgánu obchodní korporace nebo na osoby jemu blízké nebo na osoby jím ovlivněné nebo ovládané. Existenci takovýchto ustanovení tudíž nelze přehlížet bez dalšího, neboť pro každou obchodní korporaci představují ochranná ustanovení. Nemluví o tom, že právní úprava obchodních korporací má zásadně kogentní charakter.

V neposlední řadě je zapotřebí mít na paměti, že pohledem zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále „o. z.“), dopadá na rozpor zájmů mezi zástupcem a zastoupeným všeobecné ustanovení § 437 o. z.

Platí, že v případě obchodních korporací by aplikace jak § 54 a násl. z. o. k. (tedy pravidla o střetu zájmů), tak i § 437 o. z., neměla být vzájemně si odporující; s tím, že aplikace § 437 o. z. by měla být toliko podmíněně podpůrná.

Jinak řečeno, až jakýkoliv případný exces vůči § 54, 55 z. o. k. (v konečném důsledku i vůči § 56 z. o. k.) teprve vede u zastoupené obchodní korporace k otevření prostoru pro podpůrnou aplikaci § 437 o. z. Tyto skutečnosti budou v podrobnostech blíže rozvedeny především v části III. níže.

II. ZÁKLADNÍ URČUJÍCÍ VÝCHODISKO (PŘEDPOKLAD)

Původní tříčlenný senát, který měl jinak podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu posuzované dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl při posouzení dovoláním předestřené právní otázky, tj. **otázky právního následku jednání zástupce, jehož zájem je v rozporu se zájmem zastoupeného**, k právnímu názoru odlišnému od toho, který byl vyjádřen v předchozím (dřívějším) usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2018, sp. zn. 20 Cdo 3298/2018.

V bezprostředně výše označeném usnesení bylo dovozeno, že rozpor mezi zájmy zástupce a zájmy zastoupeného umožňuje zmocniteli namítat *relativní neplatnost* právního jednání zmocněnce.

Oproti tomu, tedy odlišně, měl původní tříčlenný senát za to, že porušení § 437 o. z. *nevede k neplatnosti právního jednání* učiněného zástupcem jednajícím ve střetu zájmů. Zástupce, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného, překračuje své zástupčí oprávnění a jeho *jednání zastoupeného nezavazuje, pokud je (zastoupený) dodatečně neschválí*.

Proto bylo nakonec rozhodnuto o postoupení věci k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu.

III. OBECNÁ (DOPROVODNÁ) ARGUMENTACE

S účinností od 1. 1. 2014 jsou členové statutárního orgánu právnické osoby jejími zástupci *sui generis*.

Ustanovení § 54 a násl. z. o. k., řešící střet mezi zájmy členů statutárních a případně i jiných volených orgánů obchodní korporace a samotnou obchodní korporací, představují do značné míry *lex specialis* k obecné úpravě střetu mezi zájmy zástupce a zastoupeného dle § 437 o. z.

Vyhoví-li člen voleného orgánu požadavkům § 54 a násl.

z. o. k. a není-li mu příslušným orgánem pozastaven výkon funkce či zakázáno uzavření smlouvy, nebrání střet jeho zájmů se zájmy obchodní korporace, aby ji při příslušném právním jednání zastoupil. V souladu s požadavkem § 159 odst. 1 o. z. přitom musí zachovávat nezbytnou loajalitu

a dát přednost zájmům obchodní korporace před zájmy svými či zájmy osob spřízněných.

Jestliže člen voleného orgánu požadavkům § 54 a násl. z. o. k. nevyhoví (střet zájmů či úmysl uzavřít smlouvu neoznámí), popř. pozastaví-li mu příslušný orgán výkon funkce či zakáže-li mu uzavřít dotčenou smlouvu, dopadá na jeho jednání obecná úprava střetu zájmů zástupce a zastoupeného dle § 437 o. z.

Oproti obecné úpravě pak § 54 a násl. z. o. k. regulují i střet zájmů, k němuž dochází při výkonu funkce člena voleného orgánu, aniž by šlo o zastoupení obchodní korporace. Řečené platí i pro § 55 z. o. k., jenž dopadá na jakoukoliv smlouvu, kterou hodlá uzavřít s obchodní korporací člen jejího voleného orgánu, bez ohledu na to, zda současně zastupuje (při uzavření této smlouvy) i samotnou obchodní korporaci. Uzavře-li obchodní korporace se členem svého voleného orgánu smlouvu, aniž by byl v souladu s § 55 z. o. k. o úmyslu ji uzavřít informován příslušný orgán obchodní korporace, popř. přesto, že příslušný orgán uzavření této smlouvy zakázal, není obchodní korporace takovou smlouvou vázána ani v případě, že ji při uzavření smlouvy zastoupila jiná osoba než dotčený člen voleného orgánu. Ani té totiž neschválí zástupčí oprávnění, nejsou-li splněny požadavky § 55 z. o. k., neboť oprávnění zastoupit obchodní korporaci při uzavření smlouvy se členem jejího voleného orgánu „odebírá“ zákaz vyslovený v souladu s § 55 z. o. k. všem v úvahu připadajícím zástupcům. Obchodní korporace však může takovou smlouvu dodatečně schválit (§ 440 a 446 o. z.).

JUDr. Lukáš Sadecký

- advokát
- člen rozkladových komisí
- rozhodce Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR

IV. DÍLČÍ JAZYKOVÝ A TELEOLOGICKÝ VÝKLAD SMĚREM K § 55 Z. O. K.

Jazykový výklad § 55 z. o. k. vede k jednoznačnému závěru, podle něhož citované ustanovení dopadá na **všechny smlouvy** (uzavírané mezi členem voleného orgánu obchodní korporace a touto obchodní korporací) **bez rozdílu** (není-li zde zvláštní úprava; viz např. § 59 odst. 2 z. o. k.). Tomu také odpovídá výklad teleologický. Účelem § 55 z. o. k. je ochrana zájmů obchodní korporace, jež mohou být dotčeny uzavíranou smlouvou, na jejíž druhé straně stojí člen voleného orgánu. Zájmy obchodní korporace přitom mohou být dotčeny jakoukoliv smlouvou, zřizující závazek mezi stranami (§ 1724 odst. 1 o. z.).

Z řečeného se podává, že povinnost informovat příslušný orgán dopadá i na rozhodčí smlouvu, kterou člen voleného orgánu obchodní korporace hodlá uzavřít s touto obchodní korporací. Lze dodat, že rozhodčí smlouva, na jejímž základě má případný spor mezi stranami smlouvy řešit místo obecného soudu soukromá osoba (rozhodce), bez jakýchkoliv pochybností zasahuje zájmy obchodní korporace.

Jestliže bývalý jednatel společnosti neoznámil příslušnému orgánu (valné hromadě), že má v úmyslu uzavřít se společností rozhodčí smlouvu, nebyl oprávněn společnost při uzavírání smlouvy zastoupit. Jeho jednání ve střetu zájmů je nutné posoudit podle obecné úpravy § 437 o. z.

V. NÁSLEDKY PORUŠENÍ PRAVIDEL O STŘETU ZÁJMŮ

Zástupce vždy jedná, resp. má jednat, v zájmu zastoupeného. Pro případ, že mezi zájmy zástupce a zájmy zastoupeného je rozpor, odebírá § 437 odst. 1 o. z. zástupci oprávnění zastupovat. Jinak řečeno, v rozsahu, v němž jsou zájmy zástupce a zastoupeného v rozporu, zástupci (zásadně) nesvědčí oprávnění zastupovat.

Jedná-li zástupce i přesto, že mezi jeho zájmy a zájmy zastoupeného je rozpor (bránící zastupování), překračuje své zástupčí oprávnění (jedná v záležitosti, v níž není oprávněn zastupovat). Ustanovení § 437 odst. 2 o. z. upravuje důsledky takového jednání; přitom vyvažuje mezi ochranou dotčené třetí osoby (s níž zástupce jednal) a zastoupeného.

Je-li třetí osoba s ohledem na všechny okolnosti v **dobré víře**, že mezi zájmy zástupce a zájmy zastoupeného není rozpor, popř. že existující rozpor neomezuje zástupčí oprávnění zástupce, je zastoupený jednáním zástupce vázán bez ohledu na to, že zástupce překročil své zástupčí oprávnění. Jinými slovy, zastoupeného v tomto případě váže jednání osoby, která jej nebyla oprávněna při daném právním jednání zastoupit. Zákonodárce zde dává přednost ochraně dobré víry třetí osoby před ochranou zájmů zastoupeného. Případné nároky zastoupeného vůči zástupci (překračujícímu své zástupčí oprávnění) nejsou dotčeny.

Jestliže třetí osoba věděla či musela vědět o tom, že zástupce není pro rozpor v zájmech oprávněn za zastoupeného jednat (tedy **není dána dobrá víra** třetí osoby), není důvod jí poskytovat ochranu. Zákon pro tento případ poskytuje ochranu toliko zastoupenému, jehož zájem je (anebo může být) zasažen excesivním jednáním jeho zástupce. Činí tak prostřednictvím právní úpravy následků překročení zástupčího oprávnění (jednání ve střetu zájmů) zástupcem. Na tom, jak tyto následky (vyjádřené slovy „může se toho zastoupený dovolat“) vykládat, nepanuje v odborné literatuře jednoznačná shoda.

Jak vyloženo shora, zákon zástupci odnímá oprávnění zastupovat v případě, že jeho zájmy jsou ve střetu se zájmy zastoupeného (k výjimkám viz výše). Jedná-li zástupce ve střetu zájmů, jedná v záležitosti, pro niž mu nesvědčí oprávnění zastupovat; své zástupčí oprávnění překračuje.

Důsledkem jednání bez zástupčího oprávnění, resp. překročení zástupčího oprávnění, přitom **není neplatnost právního jednání** učiněného (neoprávněným) zástupcem; **takové jednání toliko zastoupeného nezavazuje, přičemž zastoupenému zůstává právo je dodatečně schválit (ratihabovat), a tím je učinit závazným i pro sebe.**

Výklad, podle kterého je právní jednání učiněné zákonným zástupcem jednajícím ve střetu zájmů absolutně neplatné, či dokonce zdánlivé, odporuje jak znění § 437 odst. 2 o. z. (jenž dává obranu proti jednání zástupce ve střetu zájmů výslovně „do rukou“ zastoupeného, bez ohledu na povahu zastoupení), tak i jeho smyslu a účelu. V důsledku uvedeného výkladu totiž zastoupený nemůže dosáhnout toho, aby byl jednáním zástupce vázán, a to ani tehdy, je-li takové jednání pro zastoupeného výhodné.

Nesprávným pak velký senát shledal i převažující názor, podle něhož je důsledkem porušení zákazu zastupovat ve střetu zájmů relativní neplatnost právního jednání učiněného zástupcem. Tento výklad bez rozumného důvodu spojuje s nedostatkem (překročením) zástupčího oprávnění odlišné právní důsledky, než jaké má tato právní skutečnost v jiných případech. Současně je v jeho důsledku zastoupenému poskytována slabší ochrana, než odpovídá spravedlivému uspořádání vztahů mezi zástupcem, zastoupeným a třetí osobou. Přesto, že třetí osoba není v dobré víře (ví nebo vědět musí, že zástupce není oprávněn v dané záležitosti jednat za zastoupeného), je v důsledku popsaného výkladu ponecháno na aktivitě zastoupeného, zda se – vznesením námítky relativní neplatnosti (§ 586 o. z.) – závazků plynoucích z právního jednání učiněného neoprávněným zástupcem „zprostí“. Jinak řečeno, ačkoliv je to právě zastoupený, jehož jako jediného (ve vztahu zastoupený, zástupce a třetí osoba) právní úprava chrání (a má chránit), výklad klonící se k relativní neplatnosti učiněného právního jednání jakožto důsledku porušení zákazu zastupovat ve střetu zájmů nutí právě jeho, aby svým aktivním jednáním (ko-

náním) zabránil tomu, že bude jednáním neoprávněného zástupce vázán. Do doby, než tak učiní, přitom vázán je (právní jednání je platné).

VI. ARGUMENTAČNÍ ROVINA ZVOLENÁ VE PROSPĚCH § 440 O. Z. (RATIHABICE)

Velký senát připustil, že jazykový výklad § 437 odst. 2 věty první o. z. naznačuje, že zastoupený musí vyvinout aktivitu, aby jej jednání zástupce v nedovoleném střetu zájmů nezavazovalo. A že takový výklad může odkazovat i na postup podle § 586 o. z. (relativní neplatnost).

Nicméně jazykový výklad představuje toliko prvotní přiblížení se právní normě obsažené v textu právního předpisu. Podle přesvědčení velkého senátu lze systematickým výkladem § 437 odst. 2 věty první o. z. dovodit, že v důsledku jednání zástupce v (nedovoleném) střetu zájmů zastoupený není (v případě nedostatku dobré víry třetí osoby v zástupčí oprávnění zástupce) jednáním zástupce vázán. Jde o další ze situací překročení zástupčího oprávnění, již není důvodu posuzovat odlišně od jiných případů překročení zástupčího oprávnění, resp. jednání bez zástupčího oprávnění.

Slovní spojení „může se toho zastoupený dovolat“ odkazuje na řešení těchto situací předvídané v § 440 o. z.; zastoupený se nedostatku zástupčího oprávnění zástupce jednajícího v (nedovoleném) střetu zájmů dovolá vůči třetí osobě (jež není v dobré víře, že zástupci svědčilo zástupčí oprávnění) tím, že právní jednání učiněné neoprávněným zástupcem dodatečně neschválí. Jestliže zastoupený právní jednání zástupce v souladu s § 440 o. z. dodatečně neschválí (neprojeví vůli být jednáním zástupce vázán), dává najevo, že nechce být jednáním zástupce vázán (slovy § 437 odst. 2 věty první o. z. se „dovolává“ nedostatku oprávnění zástupce učinit za něj dané právní jednání).

K dodatečnému schválení právního jednání neoprávněného zástupce musí dojít ve lhůtě bez zbytečného odkladu (§ 440 odst. 1 věta první o. z.) běžící od okamžiku, kdy se zastoupený dozví o tom, že zástupce jednající v nedovoleném střetu zájmů za něj učinil určité právní jednání. Vědomost zástupce jsoucího ve střetu zájmů přitom nelze zastoupenému přičítat.

Ke shodnému závěru vede teleologický výklad § 437 odst. 2 věty první o. z. V případě absence dobré víry třetí

osoby, že zástupce byl oprávněn za zastoupeného jednat, je zastoupený jediný, koho je třeba v dané situaci chránit před důsledky jednání zástupce (jsoucího v nedovoleném střetu zájmů). Za této situace odpovídá spravedlivému uspořádání vztahů (mezi zastoupeným, zástupcem a třetí osobou), aby zastoupený nebyl nucen činit žádné aktivní kroky k tomu, aby se z učiněného právního jednání „vyvázal“. Tedy, aby tak jako v jiných obdobných situacích (viz § 440 o. z.), nechce-li být jednáním zástupce vázán, mohl zůstat pasivní.

Současně uvedený výklad zastoupenému umožňuje, aby ve všech případech, kdy bude právní jednání považovat za pro něj výhodné, je dodatečně schválil (postupem podle § 440 o. z.).

VII. PODSTATNÝ SHRNUJÍCÍ ZÁVĚR

Velký senát uzavřel, že jedná-li zástupce, jehož zájmy jsou ve střetu se zájmy zastoupeného, je tímto jednáním zastoupený vázán vždy, **byla-li třetí osoba** (s níž zástupce jednal) **v dobré víře**, že zástupci svědčí zástupčí oprávnění (že mezi zájmy zástupce a zájmy zastoupeného není rozpor, popř. že existující rozpor neomezuje zástupčí oprávnění zástupce). **Není-li třetí osoba v dobré víře**, není zastoupený jednáním zástupce vázán; může je však v souladu s § 440 o. z. dodatečně schválit (ratihabovat). Nedostatku zástupčího oprávnění zástupce (způsobeného nedovoleným střetem zájmů) se zastoupený dovolá ve smyslu § 437 odst. 2 věty první o. z. tím, že právní jednání bez zbytečného odkladu dodatečně neschválí.

Lze pouze doplnit, že zastoupená obchodní korporace se tak v posledně uváděném případě nemusí nijak včas „vyvazovat“ z posuzovaného právního jednání. Může klidně zůstat pasivní a dotčené právní jednání ji nebude nijak zavazovat. Rozhodne-li se však obchodní korporace vztáhnout z nějakého důvodu, zejména z důvodu výhodnosti, excesivní právní jednání za své od počátku, musí tak učinit včasným dodatečným (aktivním) schválením prostřednictvím ratihabice dle § 440 o. z.

Koncepce zdánlivosti, absolutní nebo relativní neplatnosti právního jednání učiněného zástupcem (zpravidla členem voleného orgánu – statutární orgán), jehož zájem je v rozporu se zájmem zastoupené obchodní korporace, byla rozsudkem překonána. ■

Historie přechodu dluhů zůstavitele na dědice – 1. část

DĚICTVÍ NENÍ NIC JINÉHO NEŽ NASTOUPENÍ DO VEŠKERÝCH PRÁV ZŮSTAVITELE!¹

SALVIUS IULIANUS

Mgr. Ing. Lenka Holíková

Před vznikem vyššího organizovaného celku žili Římané podle práva obyčejového, jež mělo často sakrální charakter a bylo vykládáno kněžími (pontifiky). Tímto mnohdy svévolným výkladem se cítili ohroženi plebejové, kteří

počátkem republiky usilovali o své zrovnoprávnění. Výsledkem jejich snah byla kodifikace obyčejového práva, ke které došlo kolem poloviny 5. století př. n. l. Tak vznikl dle pověsti Zákon dvanácti desek (*Lex duodecim tabularum*), první a po dlouhou dobu jediná kodifikace římského práva. Přestože se nejednalo o systematický souhrn veškerého práva, ale spíše o stručné formulace nejdůležitějších a sporných pravidel, např. ustanovení dědického práva zde mají překvapivě rozvítenou podobu a vypovídají o juristickém nadání Římanů.² Privilegované postavení pontifiků v oblasti soudnictví skončilo v roce 367 př. n. l., kdy byl zřízen úřad městského prétor – *praetor urbanus* (z latinského *prae-itor*, „jdoucí vpřed“). Měl nejvyšší soudní moc a byl povinen dbát na pravidla slušnosti a obecně

¹ *Hereditas nihil aliud est, quam successio in universum ius quo defunctus hauerit.*

² Židlická, M. in Kadlecová, Schelle, Veselá, Vlček, Vojáček, Židlická: *Právní dějiny*. Praha: Eurolex Bohemia s. r. o., 2005, s. 128–129.

prospěšný zájem, tzv. *aequitas*. Prátoři vytvářeli právo (vydávali vyhlášky – tzv. *edicta*) a velmi ovlivnili i vývoj práva dědického.³

Dědické právo se původně týkalo zejména přechodu vlivu v rodině (*familia*) a sloužilo spíše k převodu suverenity než k přechodu majetku.⁴ Římská *familia* ve vlastním slova smyslu (*familia* nebo *familia iure proprio*) byla skupina osob navzájem propojených autoritou, tedy mocí, jež jedna z nich, tzv. otec rodiny (*pater familias*), nad ostatními vykonává, a to k cílům, jež zdaleka přesahují meze prostého domácího řádu. Osoby podrobené této moci se nazývaly *personae alieni iuris*.⁵ Pod termínem *familia* lze též rozumět veškerý majetek příslušející k římskému rodinnému domu.⁶ Pouze *pater familias* měl plnou způsobilost k právům, osoby *alieni iuris* nebyly plně způsobilé k právům, zejména nemohly vlastnit majetek, měly ale způsobilost k činům (*ius conubii* a *ius commercii*), výsledkem těchto nabývacích úkonů bylo nicméně rozšíření majetku majitele moci. *Pater familias* je subjektem veškerého rodinného majetku, který také spravoval,⁷ ačkoli na dědice *sui heredes* (viz níže) se již za jeho života názíralo jakožto na vlastníky rodinného majetku (latentní vlastnictví), nicméně teprve smrtí otce rodiny dostávali nad tímto majetkem volnou správu.⁸ O tento majetek nicméně pečovali již za jeho života. Podobně byly chápány též dluhy, jednalo se o dluhy rodiny, které byly členy rodiny považovány za jejich vlastní.⁹

Římská *familia* byl společenský svaz obdobný státu a měl výrazný náboženský charakter, kdy sakrálními úkony (zejména poskytování obětí, spravování oltáře v domě a udržování kultu rodinných bůžků – tzv. *sacra privata*) byl pověřen *pater familias*.¹⁰ Po smrti *patris familias* se v dobách římských nebo předřímských tento svazek nerozděloval v nové rodiny, ale zůstával nadále spojen: dědicem (*heres*) byl tedy ten, kdo nastupoval v suverénní moc nad rodinou, a kdo důsledkem toho nabýval i majetek.¹¹

Oproti dnešnímu vnímání římské právo dědické znamenalo především určité právní postavení osobní, *nomen heredis*. I kdyby nebyl žádný majetek, existovalo dědické právo jako jisté právní postavení určité osoby – tzv. *ius hereditatis* (a to i v případě, že byly zanechány pouze dluhy). Toto postavení (dědický titul) má určité důsledky: nabytí jmění, pohledávek, převzetí všech dluhů, sukcese v poctivost nebo nepoctivost různých právních poměrů, sukcese v náboženský kult rodiny a povinnosti s tím spojené atd. Důsledkem nabytí dědického titulu je vstoupení do (téměř) všech práv a povinností zůstavitele (*succedit in locum defuncti*). Nabytí jmění je pouze konsekvence tohoto právního postavení, následek sice důležitý, ale nikoli jediný ani naprosto nezbytný.¹²

Římské dědické právo znalo princip univerzální sukcese, dle kterého se nastupovalo buď do celého jmění zůstavitele, nebo do jeho ideálních částí. Singulární sukcese nastávala pouze u odkazů (existovaly dva typy odkazů – *legata* a *fideikomisy*).¹³ Civilní odkazy (*legata*) se vyznačovaly přísným formalismem, na druhé straně tzv. *fideikomisy* byly naprosto neformální a vznikly původně z přání a proseb zůstavitele, jež nebyly právně vynutitelné.¹⁴ Po nabytí dědictví dochá-

zelo ke splynutí majetků zůstavitele a dědice (*confusio*). Předmět dědické sukcese se nazýval *hereditas*, pozůstalostní jmění se nazývalo *assem*.¹⁵ Pozůstalost byla chápána jako majetková jednotka (*universitas*) zahrnující veškerá aktiva i pasiva zůstavitele vyjma veřejnoprávních vztahů (např. s úřady), rodinných vztahů (zejména manželská moc), věcná práva osobní povahy (*usus, usufructus, habitatio*) a závazky osobní povahy (*societas, mandatum, delicta*).¹⁶ Římské dědické právo fungovalo na adičním principu, který rozlišoval delaci (získání titulu k dědění) a odevzdání pozůstalosti (nabytí dědictví). U *heredes domestici* (viz níže) nicméně splýval okamžik delace a nabytí pozůstalosti. V mezidobí od smrti zůstavitele až do nabytí dědictví se o pozůstalosti říkalo, že leží (*hereditas iacet*). Povaha *hereditas iacens* se dlouho vyvíjela a v justiniánském právu se dospělo k závěru, že se jedná o právnickou osobu *sui generis*.¹⁷

Zůstavitelem mohl být pouze svéprávný římský občan (způsobilý vlastnit majetek), osoba *alieni iuris* dědice neměla.¹⁸ Dědicem mohl být pouze svéprávný římský občan, který v době smrti musel být živ alespoň jako *nasciturus* a jeho způsobilost být dědicem musela existovat nepřetržitě od zůstavitelovy smrti až po nabytí dědictví. Otroci (vyjma těch propuštěných závětí na svobodu a povoláných za dědice), peregrini (cizinci), odpadlíci od víry, kacíři, děti velezrádců, vdova, jež porušila smuteční rok, atd. se nemohli stát právoplatnými dědici.¹⁹

Římské právo znalo tři druhy dědiců – vlastní a nutné (*heredes sui et necessarii*, zejména potomci zůstavitele), nutné dědice (*heredes necessarii*, což byli vlastní otroci propuštění

3 Židlická, M. in Kadlecová, Schelle, Veselá, Vlček, Vojáček, Židlická, op. cit. sub 2, s. 130.

4 Bonfante, P. *Instituce římského práva*. 9. vydání. Překlad: Vážný, J. Brno: ČS. A. s. Právník v Brně, 1932, s. 582

5 Tamtéž, s. 151

6 Sommer, O. *Učebnice soukromého práva římského I. a II. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011, s. 265.

7 Tamtéž, s. 157–159.

8 Tamtéž, s. 265.

9 Salák, P., Horák, O. et al. *Law of succession in the Middle-European Area*. Krakov: Spolok Slovákov v Poľsku – Towarzystwo Słowaków w Polsce, 2015, s. 47.

10 Skřejpek, M. *Ius et religio. Právo a náboženství ve starověkém Římě*. Vydavatelství 999, 1999, s. 121–123.

11 Bonfante, P., op. cit. sub 4, s. 582

12 Vážný, J. Pojem práva dědického a účelnost jeho dnešní struktury. *Právní obzor*, 1923, vol. 6, s. 97–98.

13 Skřejpek, M. *Římské soukromé právo. Systém a instituce*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 218.

14 Schelle, K., Schelleová I. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. Praha: Linde Praha, a. s., 2013, s. 13.

15 Bonfante, P., op. cit. sub 4, s. 584.

16 Skřejpek, M., op. cit. sub 13, s. 220

17 Heyrovský, L. *Dějiny a system soukromého práva římského*. 4. opravené vydání. Praha: J. Otto, 1910, s. 979.

18 Tamtéž, s. 976.

19 Blaho, P., Haramia, I., Židlická, M. *Základy římského práva*. Bratislava: MANZ, 1997, s. 139.

zůstavitelem závěti na svobodu) a dále dobrovolné dědice (*heredes voluntarii*, ostatní dědicové ustanovení závěti). Jak vlastní a nutní dědicové, tak i nutní dědicové (tyto dvě skupiny dědiců se dohromady nazývaly *domestici*, jelikož ve vztahu k zůstaviteli byly členy jedné domácnosti) nabývali dědictví automaticky (*ipso iure*), a to nezávisle na své vůli. Dobrovolní dědicové museli k přijetí dědictví učinit projev vůle a mohli dědictví odmítnout.²⁰

Důsledkem nabytí dědictví bylo, že dědic s ohledem na splnění majetků za závazky zůstavitele odpovídal bez omezení (*ultra vires*), což vedlo k odmítnutí přijetí předlužené pozůstalosti (*hereditas damnosa*) u dědiců, kteří takto mohli učinit.²¹ Římané nicméně velmi lpěli na občanské cti (došlo i k personifikaci cti – uctívání bohyně *Fides*)²² a s odmítnutím dědictví byla spojena infamie.

Během více než tisíciletého vývoje římského dědického práva vznikly dvě dědické posloupnosti – civilní a prétorská. Hlavní rozdíl mezi nimi spočíval v tom, že civilní posloupnost se netýkala ryze majetkových práv, ale i přechodu práv a povinností mimomajetkové povahy (např. povinnost konat rodinné oběti), naproti tomu prétorská posloupnost měla od počátku výrazně jen majetkový ráz.²³ Časem prétorská posloupnost převládla nad civilní.

„Neomezená sukcese do dluhů a do bona nebo mala fides zůstavitele, sloučení majetku dědicova s majetkem zůstavitelovým, to jsou důsledky takového řádu dědického, který se pojí k svérázné primitivní funkci tohoto institutu; s novou, majetkovou funkcí dědictví jeví se však svrchované povážlivými jak pro dědice, tak pro třetí osoby.“²⁴ Římské právo z tohoto důvodu hledalo způsoby, jak negativní důsledky této odpovědnosti omezit. Nejstarší korektiv neomezeného ručení byl zaveden již v Zákoně dvanácti desek, a to že závazky se mezi dědice dělí, dědicové nejsou tedy již více solidárními dlužníky.²⁵

20 Skřejpek, M., op. cit. sub 13, s. 219.

21 Tamtéž, s. 222.

22 Stará, I. *Rodina a její význam v římském právu*. Ostrava: KEY Publishing s. r. o., 2013, s. 55.

23 Kincl, J., Urfus, V., Skřejpek, M. *Římské právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 268.

24 Bonfante, P., op. cit. sub 4, s. 607.

25 Tamtéž, s. 608.

26 Tilsch, E. *Dědické právo rakouské se stanoviska srovnávací právní vědy. Část I*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 19–20.

27 Kincl, J., Urfus, V., Skřejpek, M., op. cit. sub 23, s. 293.

28 Tamtéž, s. 299.

29 Bonfante, P., op. cit. sub 4, s. 608.

30 Tamtéž, s. 609.

31 Salák, P. *Testamentum militis jako inspirační zdroj moderního dědického práva*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2016, s. 271.

32 Heyrovský, L., op. cit. sub 17, s. 1104.

V praxi byly velmi časté závěti (Římané považovali za morální povinnost každého pořídit poslední pořízení a za neštěstí, zemře-li zůstavitel bez něj²⁶), které mohly *heredes sui et necessarii* stanovit podmínku dědění, jejímž nesplněním se mohli dědictví a s ním spojenému neomezenému ručení za dluhy vyhnout. Bylo též možné ustanovit dědicem otroka (a závěti ho propustit na svobodu), což bylo praktické v případě obavy zůstavitele z předlužení pozůstalosti a následného konkursního prodeje pozůstalosti: potupa, která s tím byla spojena, postihovala pak dědice – propuštěnce, nikoli zůstavitele a jeho památku.²⁷ Propuštěný otrok v důsledku dluhů mohl opět upadnout do otroctví.

Mgr. Ing. Lenka Holíková

- členka redakční rady časopisu Ad Notam,
- notářka v Mělníku

Další způsob řešení neomezené odpovědnosti za dluhy bylo uzavření mandátní smlouvy (*mandatum*) s věřiteli

pozůstalosti, kdy tito dědici přikáží dědictví přijmout a on jako mandatář má nárok na náhradu škody, což ve výsledku znamenalo, že (ačkoli jako univerzální sukcesor ručil celým svým majetkem) ručil za pozůstalostní dluhy pouze do výše aktiv pozůstalosti. Jiným způsobem, kterým se obcházely důsledky univerzální sukcese, bylo uzavření smlouvy o částečném prominutí pozůstalostních dluhů, kdy se dokonce připouštělo, aby výši, v jaké pozůstalostní dluhy mají být prominuty, určil praetor, nebylo-li možno dosáhnout dohody jinak.²⁸

Dědicům *heredes sui*, kteří se stávali dědici *ipso iure*, poskytl praetor tzv. *beneficium abstinendi* (dobrodiní zdržení se, abstinence), podle něhož tito dědicové mohli nenabýt dědické statky a nebýt odpovědní za dluhy, zůstalo jim pouhé postavení dědice, ale jednalo se jen o *nudum nomen* bez majetkových prospěchů i břemen. Praetor poté udělil majetek jiným sukcesorům, spoludědicům nebo substitutům, anebo došlo na žádost věřitelů k prodeji majetku. Otrokům propuštěným na svobodu závěti a ustanoveným za dědice (*hereditas necessarii*) bylo praetorem uděleno tzv. *beneficium separationis* (dobrodiní separace), které způsobovalo oddělení majetku, který nabyli po smrti svého pána, od *hereditas damnosa*, k níž byli ustanoveni za dědice.²⁹

Na druhou stranu, aby byli věřitelé chráněni před splnutím majetku zůstavitele a zadluženého dědice, bylo věřitelům na jejich žádost uděleno tzv. *separatio bonorum* („oddělení majetku“). Tímto oddělením byl majetek z pozůstalosti vyhrazen věřitelům zemřelého a odkazovníkům, teprve když jejich pohledávky byly uhrazeny, mohli se ze zbytku uspokojit věřitelé dědice. Věřitelé zůstavitele, kteří požádali o toto odloučení pozůstalosti, nicméně nemohli žádat uhrazení svých pohledávek z majetku dědice.³⁰ Praetor Papinianus (cca 142–212 n. l.) sice poté těmto věřitelům uznal jejich nárok nad limit pozůstalosti, tedy i ze jmění dědice, ale až po uspokojení jeho věřitelů,³¹ nicméně se nejednalo o převládající praxi. Justiníánské právo následně ale umožnilo, že pokud věřitel prokázal, že se domáhal separace z omluvitelného omylu, mohl žádat o *restitutio in integrum*.³² O toto oddělení bylo možné žádat dle justiniánského práva do pěti let od adice a toto právo zanikalo, pokud dědic *bona*

fide zcizil něco z pozůstalosti, smísl-li věci z pozůstalosti se svými nebo pokud se věřitelé tohoto práva vzdali, resp. dali najevo, že ho nebudou uplatňovat.³³

Naproti tomu právo nemělo stejné pochopení pro věřitele dědice, jejichž postavení se mohlo podstatně zhoršit, pokud jejich dlužník přijal předlužené dědictví. Toto vycházelo ze zásady, že každému je dovoleno zhoršit postavení svého věřitele převzetím nového dluhu.³⁴

Pokud se týká postavení dědice voluntárního, nepokládalo (předjustiniánské) římské právo vůbec za nutné jakkoli zabezpečit jeho postavení, a to z důvodu, že mohl dědictví odmítnout a měl k tomu možnost delší lhůty. Ve výjimečných případech (přijetí předluženého dědictví osobou do 25 let) bylo možné tzv. *restitutio in integrum*³⁵ (navrácení v předchozí stav), a to na základě *Plaetoria* zákona (prétorské právo, kolem roku 191 př. n. l.).³⁶ Gaius (cca 130–180 n. l.) zmiňuje též případ, kdy císař Hadrián (76–138 n. l.) prominul nerozvážnost i staršímu dvaceti pěti let, když se po přijetí pozůstalosti objevil velký dluh, který v době přijetí pozůstalosti zůstal skrytý.³⁷

Touto situací inspirovaný císař Gordianus III. (cca 225–244 n. l.) následně stanovil, že vojáci odpovídají pouze do výše hodnoty pozůstalosti (*intra vires*).³⁸ Podle této právní úpravy se mohli věřitelé předluženého dědictví, v němž se jako dědic uvázal voják, vztáhnout pouze k dědictví samému.³⁹ Ačkoli jako důvod k tomuto omezení odpovědnosti za dluhy zůstavitele byla uváděna neznalost zákonů u vojáků, obecně lze též říci, že jejich častý pobyt na válečných taženích a odloučení od příbuzných mohly vést k tomu, že neexistovalo dobré povědomí o majetkových poměrech jejich příbuzných a s ohledem na služební povinnosti nejspíš ani nebyla šance, jak by mohli tyto záležitosti osobně zjistit.⁴⁰

Byl to však teprve Justinian (cca 482–565 n. l.), který se stal v této materii skutečným interpretem nových názorů. Vycházejí z ustanovení Gordianova ve prospěch vojáků, stanovil generální *beneficium inventarii* (dobrodiní inventáře).⁴¹ Toto bylo stanoveno císařskou konstitucí z roku 531 (Cod. 6.30.22pr.).⁴² Pokud dědic nastoupil neprodleně bez vyžádání deliberační lhůty (*spatium deliberandi*, lhůty na rozmyšlenou, zda dědictví přijme, pokud byl voluntárním dědicem) a pokud během 30 dní poté, co se dozvěděl o delaci, začal zřizovat soupis jmění pozůstalosti (*inventarium*), který do dalších 60 dnů dokončil (pokud je větší část majetku daleko do jednoho roku⁴³), získal tím tu výhodu, že odpovídal pozůstalostním věřitelům sice osobně, ale omezeně do výše hodnoty pozůstalosti. Jeho ručení nebylo omezeno na jednotlivé části pozůstalosti (neodpovídá *cum viribus hereditatis*), nýbrž na odhadní hodnotu pozůstalosti (*pro viribus hereditatis*).⁴⁴ Podle soupisu potom ručil za pozůstalostní dluhy jen tím, co bylo v inventáři zaznamenáno jako pozůstalostní aktiva, tedy jen celkovou hodnotou pozůstalosti; vlastní pohledávky, stejně jako pohřební a jiné podobné náklady si mohl odečíst.⁴⁵ Od aktiv se tedy odečetly i náklady na zřízení inventáře.⁴⁶

Při zřizování inventáře byl přítomen veřejný notář (*tabularius*) a v místě přítomní věřitelé zůstavitele i odkazovníci.⁴⁷ Po-

kud věřitelé nebo odkazovníci nebyli přítomni, byla nutná účast tří věrohodných svědků.⁴⁸ Vyhotovený soupis následně podepsal dědic a přitom prohlásil, jaký je počet věcí a že žádné věci nezatajil. Věřitelé a odkazovníci nicméně proti tomuto mohli dokázat, že pravý stav jmění je jiný (a to např. též torturou pozůstalostních otroků nebo manifestační přísahou).⁴⁹ To, co dědic zatajil, musel následně do pozůstalosti vrátit ve dvojnásobné hodnotě.⁵⁰

Věřitele poté dědic uspokojoval v pořadí, v němž se přihlásili, po nich odkazovníky.⁵¹ U předlužené pozůstalosti tudíž nemuselo docházet ke konkursu, ale dědic vyplácel věřitele a odkazovníky do vyčerpání pozůstalosti. Byl-li obnos ručení vyčerpán, vyplácení dědic zastavil a nemohl být žalován žádným z neuspokojených pozůstalostních věřitelů (a to ani zástavním). Tito mohli své nároky uplatnit proti odkazovníkům, pokud byli dědicem uspokojeni,⁵² a věřitel s přednostním zástavním právem mohl též uplatnit pohledávku vůči ostatním uspokojeným věřitelům.⁵³ Neužil-li dědic dobrodiní inventáře, ručil i podle justiniánského práva neomezeně; stejné důsledky mělo zmeškání lhůty stanovené pro pořízení inventáře. Dědic dokonce neměl pak ani právo na tzv. *falcidiánskou kvartu* proti odkazovníkům, takže odkazy musel plnit, i když převyšovaly dědictví.⁵⁴ Situace dědice se v tomto směru podstatně zhoršila oproti předjustiniánské úpravě, neboť dříve odkazy převyšující pozůstalost byly neplatné. Justinian nicméně (pokud nebylo uplatněno *beneficium inventarii*) postavil odkazovníky na roveň pozůstalostním věřitelům.⁵⁵

SHRNUTÍ

V průběhu historie římského práva tedy docházelo postupně k omezení ručení za dluhy pozůstalosti, které je

33 Bonfante, P., op. cit. sub 4, s. 609.

34 Tamtéž, s. 610.

35 Tamtéž.

36 Salák, P., op. cit. sub 31, s. 268.

37 Kincl, J. *Gaius: Učebnice práva ve čtyřech knihách*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 139.

38 Skřejpek, M., op. cit. sub 13, s. 222.

39 Heyrovský, L., op. cit. sub 17, s. 1105.

40 Salák, P., op. cit. sub 31, s. 267.

41 Bonfante, P., op. cit. sub 4, s. 610.

42 Salák, P., op. cit. sub 31, s. 266.

43 Bonfante, P., op. cit. sub 4, s. 611.

44 Sommer, O., op. cit. sub 6, s. 281.

45 Kincl, J., Urfus, V., Skřejpek, M., op. cit. sub 23, s. 299.

46 Heyrovský, L., op. cit. sub 17, s. 1107.

47 Sommer, O., op. cit. sub 6, s. 282.

48 Heyrovský, L., op. cit. sub 17, s. 1107.

49 Tamtéž.

50 Sommer, O., op. cit. sub 6, s. 282.

51 Kincl, J., Urfus, V., Skřejpek, M., op. cit. sub 23, s. 299.

52 Sommer, O., op. cit. sub 6, s. 282.

53 Heyrovský, L., op. cit. sub 17, s. 1107.

54 Kincl, J., Urfus, V., Skřejpek, M., op. cit. sub 23, s. 299.

55 Sommer, O., op. cit. sub 6, s. 282.

důsledkem univerzální sukcese v její ryzí podobě (tedy vstupu do všech práv a povinností zůstavitele majetkové i nemajetkové povahy, které smrtí nezanikají). Přes zrušení solidárního ručení dědiců Zákonem dvanácti desek, možnost odmítnutí dědictví u závětních dobrovolných dědiců, nesplnění podmínky v závěti, uzavření mandátní smlouvy s věřiteli nebo dohody o prominutí části dluhů, přes možnost *restitutia in integrum*, císařem Gordianem III. zavedenému omezení odpovědnosti za dluhy u vojáků, přes prétorické *beneficio separationis* u závětí povolovaných otroků a *beneficio abstinenti* u nutných vlastních dědiců dospělo římské právo (po rozpadu Římské říše) roku 531 n. l. k *beneficiu inventarii*, dobrodiní inventáře, které zavedl východořímský císař Justinian. Tzv. dobrodiní inventáře bylo následně v rámci recepce římského práva v různé podobě převzato do řady právních úprav, a to zejména do velkých kodifikací občanského práva 19. století – rakouského ABGB (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie, 1811), německého BGB (Bürgerliches Gesetzbuch für das Deutsche Reich, 1896) a francouzského CC (Code civil des Français, 1804). Kvůli inspiraci vládním návrhem občanského zákoníku z roku 1937 (v jeho superrevizní podobě, kdy se původně mělo jednat pouze o malé úpravy ABGB) při tvorbě nového občanského zákoníku se institut výhrady soupisu po více než 60 letech opět vrátil i do našeho právního řádu.

Je přitom otázkou, k jaké odpovědnosti za dluhy zůstavitele by bylo dospělo římské právo, kdyby platilo v dnešní době. Pojetí dědictvého práva a univerzální sukcese v římském právu se podstatně liší oproti dnešnímu vnímání dědictvého práva. Dědictvé právo má nyní čistě majetkový rozměr oproti pojetí v římském právu, kdy univerzální sukcese se týkala skutečně univerzálního vstupu do práv a povinností zůstavitele, tedy i nemajetkové povahy týkající se přechodu moci v rodině a vykonávání náboženských obřadů. Pojem univerzální sukcese je nyní vnímán jinak než v minulosti. Lze souhlasit se Salákem, že je vůbec otázkou, zda lze při povaze současného dědictvého práva ještě vůbec mluvit o univerzální sukcesi.⁵⁶

Prof. Vážný se ve svém článku Pojem práva dědictvého a účinnost jeho dnešní struktury publikovaném v Právním obzoru v roce 1923 zamýšlí nad srovnáním římského práva dědictvého a dědictvého práva platného na našem území před sto lety. Uvádí, že v právu římském je nabytí veškerého jmění jen důsledkem dědictvého práva, ne jeho podstatou, oproti

dnešnímu dědictvému právu, které má ryze majetkovou povahu a jeho smyslem je pouze přechod jmění. Nabytí jmění a vstoupení do veškerých závazků byly v římském právu dva samostatné a na sobě nezávislé jevy, následky dědictvého titulu. Prof. Vážný dochází k názoru, že pokud by římské právo vidělo zodpovědnost za dluhy zůstavitele jako jev odůvodněný nabytím majetku, došlo by k odpovědnosti omezené do výše nabytého majetku, a to s ohledem na zásadu *bona non intelleguntur, nisi quod deducto aere alieno superest*. Tuto zásadu (majetkem se rozumí to, co zůstane po odečtení dluhů) demonstruje na příkladu z Digest, kde se řeší případ, že žena jako věno dá manželovi veškeré své jmění. Tento nicméně neodpovídá za žádné z jejích dluhů, protože není sukcesorem, předmětem věna je nicméně pouze to, co zbývá po odečtení dluhů. Prof. Vážný následně dochází k názoru, že neomezené ručení za dluhy není ani logickou nezbytností, ani není vhodné nebo účelné a naopak lze doporučit *de lege ferenda* odpovědnost dědiců za dluhy zůstavitele limitovat výši aktiv pozůstalosti.⁵⁷

SROVNÁNÍ S AKTUÁLNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVOU

Přestože se od dob platnosti Corpus Iuris Civilis toho změnilo opravdu hodně, stále zůstává římské právo inspirací pro zákonodárce. Ačkoli již nemáme více druhů dědiců (i když § 1676 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, dále také jako „OZ“, v rozporu s principem rovnosti účastníků zachází jinak s dědici napříč dědictvími skupinami v otázce vyjádření se k poučení o možnosti uplatnit výhradu soupisu), stejně jako v dobách římských, i dnes je pro dědice hlavní otázkou při zvažování přijetí dědictví případná existence dluhů zůstavitele. Z římských dobrodiní se nyní v našem občanském zákoníku s účinností od 1. 1. 2014 nachází výhrada soupisu (vycházející z *beneficia inventarii*) a odloučení pozůstalosti (inspirovaná *bonorum separationis*), jiné korekce odpovědnosti za dluhy zůstavitele (*beneficio abstinenti*) naše právo (mj. i s ohledem na stejné postavení všech dědiců) nezná. Lze ovšem ale stejně jako kdysi uzavřít různé (i nominální) smlouvy dědiců s věřiteli týkající se pozůstalostních závazků.

Současný občanský zákoník zavedl solidární odpovědnost dědiců za dluhy zůstavitele u spoludědiců, kteří neuplatnili výhradu soupisu.⁵⁸ Z pohledu římského práva je toto krok zpátky do doby před Zákonem dvanácti desek, který stanovil poměrné ručení za dluhy zůstavitele, a to jako úplně první korekci neomezeného ručení za dluhy zůstavitele.

Dědic, který neuplatní výhradu soupisu, odpovídá v souladu s § 1704 OZ neomezeně za dluhy zůstavitele. Stejně odpovídá i osoba, která není tzv. pod zvláštní ochranou⁵⁹ a která sice výhradu soupisu uplatnila, ale jejím zaviněním se podklad pro výhradu soupisu, a to seznam pozůstalostního majetku vyhotovený správcem pozůstalosti a potvrzený všemi dědici anebo společné prohlášení dědiců o pozůstalostním majetku, prokázal jako neodpovídající skutečnosti v rozsahu nikoli nepodstatném (§ 1687 v kombinaci s § 1688 OZ). Další druh zániku účinku výhrady soupisu stanovuje § 1681 OZ, dle kterého bude neomezeně za dluhy zůsta-

⁵⁶ Salák, P., op. cit. sub 31, s. 271.

⁵⁷ Vážný, J., op. cit. sub 12, s. 100–101.

⁵⁸ Ustanovení § 1704 OZ: Neuplatnil-li dědic výhradu soupisu, hradí dluhy zůstavitele v plném rozsahu. Neuplatnil-li výhradu soupisu více dědiců, hradí dluhy zůstavitele společně a nerozdílně.

⁵⁹ Dle § 1685 odst. 2 písm. a) osoba, která není plně svéprávná, nebo která je neznámá či nepřítomná, nebo právnická osoba veřejně prospěšná či zřízená ve veřejném zájmu. Tato osoba ztrácí účinek výhrady soupisu, pokud se proti ní prokáže, že pozůstalostní majetek úmyslně zatajila.

vitele odpovídat dědic, který se bez oprávnění ujme plné správy pozůstalosti, úmyslně zatají pozůstalostní majetek nebo smísí části pozůstalosti s částmi svého majetku, aniž lze rozlišit, komu patří, ledaže tomu tak bylo již před smrtí zůstavitele.⁶⁰

Úmyslným zatajením majetku vyšší hodnoty (např. sbírky známek v hodnotě 50 tis. Kč) tedy dědic pozbývá výhradu soupisu a odpovídá za dluhy zůstavitele neomezeně. Toto může být velice vážný důsledek v případě, že by se pozůstalost ukázala být předlužená (a to třeba až po skončení dědicového řízení). V římském právu v případě úmyslného zatajení majetku se rozšířila odpovědnost dědice o dvojnásobnou hodnotu předmětné věci (v uvedeném případě by tedy odpovídal za dluhy zůstavitel v rozsahu o 100 tis. Kč větším nad původní obsah inventáře). Nelze než konstatovat, že postavení věřitele zůstavitele se v úpravě OZ podstatně zlepšilo i proti své původní předloze v římském právu, které ani neznalo takovou tvrdost zákona, jako je zrušení účinků výhrady soupisu zcela kvůli zatajení majetku.

V římském právu bylo podmínkou *beneficia inventarii* okamžitě neodmítnutí dědictví (dnes je možná měsíční lhůta na rozmyšlenou, případně tříměsíční pro dědice žijící v zahraničí, lhůtu může soud prodloužit). Co se týče lhůty k uplatnění výhrady soupisu u neodmítnuvších dědiců, je v § 1675 OZ stanovena lhůta jednoho měsíce ode dne, kdy byl dědic o tomto právu vyrozuměn, a soud může dědici tuto lhůtu usnesením prodloužit. V římském právu se jednalo o 30denní lhůtu po zjištění delace, ve které musel dědic začít zřizovat inventář, který do 60 dnů vypracoval. V dnešním právu není stanovena doba, dokdy má být zřízen inventář.

U původního zřizování inventáře se vždy jednalo o skutečný soupis zejména movitého majetku prováděný za účasti dalších osob na místě samém (nejčastěji v rodinném domě). V dnešním podání se soupis většinou nahrazuje podle § 1687 OZ společným prohlášením dědiců o pozůstalostním majetku. Vzhledem k povaze věcí ve vlastnictví zůstavitele, které již dávno nemusí mít povahu hmotných movitostí, natož uložených v původní domácnosti zůstavitele, nemá soupis pozůstalosti na místě samém často smysl. Změnila se též znalost majetku zůstavitele, kdy *heredes domestici* znali jako členové domácnosti majetek zůstavitele. Dnešní doba je již dosti odlišná od této situace a mnohem bližší situaci, v níž se nacházeli vojáci (kteří měli dle římského práva omezenou odpovědnost za dluhy). Život potomků je veden do značné míry odděleně od rodičů, ve vlastních domech či bytech, často i ve zcela jiné obci.⁶¹

Též postavení uspokojených věřitelů u výminečně přijatého dědictví bylo v římském právu jiné, kdy bylo možné, aby si od nich vyžádal věřitel s přednostním plněním splacení své přednostní pohledávky. V dnešním právu by věřitel měl pohledávku stále vůči dědicovi, který by následně mohl vyžadovat zpátky částku po již uspokojeném věřiteli, a to na základě ustanovení o bezdůvodném obohacení. Postavení věřitelů je tudíž lepší i v tomto ohledu.

S podivem nicméně zůstává institut odloučené pozůstalosti (*bonorum separationis*, některými autory též nazýván *beneficium separationis*), který je do naší stávající právní úpravy reflektován § 1709 OZ.⁶² Věřitel, který odůvodněně osvědčí obavu z předlužení dědice, může soudu před skončením pozůstalostního řízení navrhnout, aby pozůstalost zůstala odloučena od jmění dědice a byla spravována jako oddělené jmění. Ve většině případů je nicméně těžko představitelné a málo pravděpodobné, že by se věřitel dozvěděl v průběhu pozůstalostního řízení o majetkových poměrech dědice. Nejčastěji se o osobě dědice dozví až po skončení dědicového řízení, kdy odloučení pozůstalosti již nemůže navrhnout. Římské právo původně neznalo žádnou lhůtu k podání žádosti o *bonorum separationis*, až Justinián zavedl, že lze o toto dobrodiní žádat do pěti let od adice (nezaniklo-li toto právo z jiného důvodu, viz výše). Neznalo ale ani dobu, po kterou mají být jmění oddělená, kdy oddělená správa vlastně končila až zánikem dluhů zůstavitele, kvůli kterým bylo toto dobrodiní zřízeno.

Stejně jako v římském právu, i u nás § 1710 OZ normuje, že věřitel, který uplatnil odloučení pozůstalosti, ztrácí právo uspokojit se z ostatního dědicova majetku, a to i v případě, že dědic neuplatnil výhradu soupisu. Oproti římskému právu (které navíc znalo korekci tohoto ustanovení v případě škody hrozící věřiteli, viz výše) toto ustanovení v kombinaci s § 188 písm. a) zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, dále také jako „z. ř. s.“, dle kterého zaniká závěra pozůstalosti a všechna opatření, která byla přijata k zajištění pozůstalosti, společně s výkladem Nejvyššího soudu stanoveném v usnesení ze dne 19. 4. 2022, č. j. 20 Cdo 399/2022-208, dle kterého *účinky usnesení o odloučení pozůstalosti mají přetrvávat jen do doby pravomocného ukončení pozůstalostního řízení, pak mají bez dalšího pominout*, v podstatě způsobuje nepoužitelnost institutu odloučené pozůstalosti v praxi.⁶³ Ačkoli naše právo již není

60 Stejný účinek vzhledem k výhradě soupisu nastane i vůči tomu z dědiců, v jehož přímém či nepřímém zastoupení někdo jiný pozůstalost takto spravoval. Spravuje-li takto pozůstalost osoba dědici blízká, má se za to, že jedná také jako jeho zástupce. Dědici si mezi sebou nicméně ještě před potvrzením nabytí dědictví mohou rozdělit písemnosti, podobizny nebo záznamy a jiné věci rodinné nebo upomínkové povahy.

61 Salák, P., op. cit. sub 31, s. 271–272.

62 Ustanovení § 1709 OZ: (1) Věřitel, který osvědčí obavu z předlužení dědice, může předtím, než soud potvrdil nabytí dědictví, navrhnout, aby pozůstalost zůstala odloučena od jmění dědice a byla spravována jako oddělené jmění. Soud návrhu nevyhoví, je-li zřejmé, že k obavě není důvod. (2) Návrh na odloučení pozůstalosti nebrání, aby soud nabytí dědictví potvrdil.

63 Lze sice souhlasit s názorem NS, že právo věřitele na uspokojení se z odloučené pozůstalosti nemá trvat do nekonečna, nicméně by bylo vhodné, aby toto právo trvalo po přiměřenou dobu umožňující realizaci případného prodeje odloučené pozůstalosti, a to nezávisle na případném skončení řízení o pozůstalosti, a aby nebylo považováno za závěru pozůstalosti nebo opatření, které bylo přijato k zajištění pozůstalosti dle § 188 písm. a) z. ř. s.

založeno na adičním principu a soud neodevzdává ležící pozůstalost dědicům, odpověď na otázku, kdy nastává splnutí majetku zůstavitele a dědice, může být v průběhu řízení o pozůstalosti nejednoznačná (v průběhu řízení mohou dědicové uzavřít dohodu o rozdělení pozůstalosti, a to ohledně majetku, který nabývají zpětně k datu úmrtí, též mohou navrhnout likvidaci pozůstalosti, pokud se tato prokáže předlužená, a tak se nestat právními nástupci zůstavitele, i když dědictví již neodmítli). Ke splnutí majetku však s jistotou dochází nejpozději právní mocí usnesení o dědictví, tedy v okamžiku zániku případného odloučení pozůstalosti, které má splnutí obou jmění bránit.

Dle § 1703 OZ dokud soud nepotvrdí dědici nabytí dědictví, mohou věřitelé vymáhat plnění jen vůči tomu, kdo spravuje pozůstalost, a domáhat se uspokojení jen z majetku náležejícího do pozůstalosti. V souladu s touto úpravou tudíž institut odloučení pozůstalosti v našem právním řádu způsobí, že se věřitel může přednostně uspokojit z odloučené pozůstalosti během řízení o pozůstalosti, pokud se to ovšem před skončením řízení o pozůstalosti stihne. Pokud ne, ztrácí věřitel právo na jakékoli uhrazení své pohledávky. Takový výklad zákona asi nebyl úmyslem zákonodárce,

který navíc k ochraně zájmu věřitelů zůstavitele přistoupil, jako by se jednalo o nový, stěžejní princip dědického práva. Je též otázkou, zda pouhé oprávněné podání žádosti o separaci jmění má být důvodem k přednostnímu zacházení s pohledávkou věřitele, která by při případné likvidaci pozůstalosti (pokud by tato skutečně byla předlužená) mohla např. spadat do kategorie tzv. „ostatních“, a tedy nepřednostních pohledávek dle § 273 odst. 1 písm. i) z. ř. s. Pokud by totiž byla pohledávka tohoto věřitele uhrazena z odloučené pozůstalosti během pozůstalostního řízení (což je dle rozhodnutí NS smyslem tohoto institutu), musel by ji v případě nařízení likvidace pozůstalosti likvidační správce zřejmě vyžalovat zpět.

Lze tedy konstatovat, že úprava omezení odpovědnosti za dluhy zůstavitele (*beneficia inventarii*) v pozdějším římském justiniánském právu, tedy v době, kdy již více akcentoval majetkový aspekt dědictví, byla více v zájmu dědiců než dnešní úprava platná na území České republiky, která akcentuje zájmy věřitelů, a institut odloučené pozůstalosti (*bonorum separationis*) byl v praxi použitelný na rozdíl od úpravy v našem občanském zákoníku. ■

Reprint

REDAKČNÍ RADA ČASOPISU AD NOTAM SI TÍMTO DOVOLUJE VÁM PŘEDLOŽIT REPRINT ČLÁNKU prof. JUDr. JANA VÁŽNÉHO, A TO K PŘÍLEŽITOSTI 100 LET OD JEHO PRVNÍ PUBLIKACE V ČASOPISE PRÁVNÍ OBZOR (VOL. 6) V ROCE 1923. I PŘES DOBU, KTERÁ UBĚHLA OD PRVNÍHO UVEŘEJNĚNÍ TOHOTO POJEDNÁNÍ, LZE KONSTATOVAT, ŽE JEHO ZÁVĚRY JSOU SE VSTUPEM V ÚČINNOST NOVÉHO OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU OPĚT AKTUÁLNÍ.

Prof. JUDr. Jan Vážný (1891 v Praze – 1942 v Mauthausenu) byl profesorem římského práva. Po absolvování Právnické fakulty tehdejší Karlo-Ferdinandovy univerzity v Praze v roce 1914 působil v justici. V letech 1919–1920 absolvoval postgraduální studium římského práva na Královské univerzitě v Římě u prof. Pietra Bonfanteho, jehož stěžejní dílo *Institute of Roman Law* též přeložil do češtiny. Následně byl v roce 1920 jmenován docentem v tomto oboru a v roce 1927 řádným profesorem. Přednášel na právnických fakultách v Praze, Bratislavě a Brně, kde byl též v roce 1932/1933 děkanem. Je autorem řady odbornou veřejností velmi ceněných článků a publikací, a to např. *Římské právo obligací* (1924 a 1925), *Vlastnictví a práva věcná* (1937) a *Pupilární substituce ve vývoji římského práva (K dějinnému vývoji dědického náhradnictví)* z roku 1940. Za okupace byl členem odbojové skupiny ÚVOD (Ústřední vedení odboje domácího), za aktivitu v odboji byl následně vyslýchán gestapem a transportován do koncentračního tábora v Mauthausenu, kde ve věku 51 let zemřel.

Prof. Dr. Vázný:

Pojem práva dědického a účelnost jeho dnešní struktury*

Théma této přednášky jest jedním z obzvláště názorných příkladů kontinuity práva římského a moderního práva soukromého. Všeobecně se uznává, že základní pojmy práva dědického jsou převzaty z římského práva. Pokud ovládají naše právo dědické některá pravidla nová, pak to pozitivní ustanovení právní, která mění základní, romanistické struktury práva dědického.

Zajímavost jest pak, že ani chystaná revize občanského zákona¹⁾ nenavrhuje ohledně základní struktury práva dědického prázdných změn. Totéž romanistické pojetí jest pak význačným rysem i jiných právních, tak francouzského, italského, německého.

Jest otázka, zda romanistická struktura institutu práva dědického v celku i jednotlivostech odpovídá dnešnímu účelu práva dědického. K rozřešení této otázky pokusíme se dojít touto cestou: pokusíme se vytvořit si především věrný obraz římského práva dědického, jeho účelnost a jeho vývojovou tendenci a srovnat s tím dnešní právo dědické. Není vyloučeno, že dojdeme k tomu, že struktura práva dědického obsahuje ne jeden element zastaralý vzhledem k dnešní společenské funkci práva dědického.

Že toto téma jest aktuální, ukázal v poslední době například Oldřich Hory,²⁾ čtenářům Právního Obzoru jistě známý, navrhuje zrušení rozdílu mezi dědictvím a odkazem, a tím zasáhnout do nejzákladnější struktury práva dědického. Není přímým naším úkolem kritika tohoto návrhu a jeho argumentů. Chceme se obírat podstatou práva dědického po jiné stránce, hlavně pokud jde o ručení dědicův za závazky pozůstalosti. Než výsledky našich úvah po této stránce budou jistě důležité i pro posuzování účelnosti rozdílu mezi dědictvím a odkazem, a chceme tedy i tímto problémem se zabývat.

Jest tedy prvním naším úkolem postřehnouti pravou podstatu římského práva dědického.³⁾ Římské právo dědické znamená především určité právní postavení osobní, *nomen heredis*. I když by nebylo žádného majetku, existuje právo dědické jakožto jisté právní postavení určité osoby. *Hereditas etiam sine ullo corpore iuris intellectum habet. Hereditatis appellatio sine dubio continet etiam damnosam hereditatem: iuris enim nomen est.* Tam tedy například, kde jsou jen samé dluhy, žádná práva, nelze mluvit o pozůstalém právu; mluví-li se i v tomto případě o *ius hereditatis*, vidno, že *ius* znamená nějaké právní postavení. Nyní toto postavení, čili titul dědický, má určité důsledky: nabytí jmění, pohledávek, převzetí všech dluhů, *succe-*

ssio nebo nepoctivost různých právních poměrů, jmenovitě ve vady držby, *succe-*ssio v náboženský kult rodiny a povinnosti s tím spojené atd. Zkrátka tím, že někdo nabytí titulu dědického, důsledkem toho „*succedit in locum defuncti*“. Vidíme tedy, že nelze prostě říci: dědicem jest ten, na koho bylo pamatováno celým pzdůstalostním jměním nebo jeho poměrným dílem, neboť dědicem jest především ten, kdo nabytí právního titulu dědického, nabytí jmění jest pak pouze konsekvencí tohoto právního postavení, konsekvencí sice důležitou, ale ne jedinou, ani naprosto nezbytnou. K bližšímu pochopení tohoto pojmu slouží jiné analogické případy. S dědictvím, jakožto případem *succe-*ssio na případ smrti, lze srovnat případy *succe-*ssio mezi živými. Tak například: *in manum conventio, arrogatio*. Vstoupila-li žena *sui iuris* v manželství *cum manu*, přešla tím pod moc mužovu, který tím nabytí jejího jmění. Právě tak dal-li se svéprávný adoptovat, nabytí adoptant nad ním moci a současně i jeho jmění. Jistě by nikomu ani nenapadlo definovat takto *arrogatio* nebo předchozí *in manum conventio* jako nabytí jmění určité osoby, nýbrž podstata jednání jest v nabytí určitého postavení, – někdo stává se manželem *cum manu* někdo stává se *adrogatorem* a tedy majitelem moci – a jedním z důsledků nabytí tohoto postavení jest nabytí celého majetku. Právě totéž platí o římském právu dědickém: jeho podstata není v nabytí pozůstalostních aktiv a pasiv, nýbrž v nabytí určitého postavení, *nomen heredis*, důsledkem čehož se nabývají i aktiva, stejně i pasiva v neobmedzeném rozsahu a uskutečňují se i jiné konsekvence povahy ne čistě majetkové.

Jest ovšem otázka, v čem spočívalo ono *nomen heredis*? A tu si musíme přiznat, že na rozdíl od uvedených případů *succe-*ssio mezi živými, právní postavení dědické nemá v právu klasickém samo o sobě žádného konkrétního obsahu, je to v pravém slova smyslu „titul“ dědický. A tu byla otázka: proč římské právo konstruovalo tak komplikovaný pojem práva dědického, *succe-*ssio *in locum defuncti*, podmíněná nabytím titulu dědického, proč nekonstruuje prostě právo dědické jako nabytí pozůstalosti, nebo poměrné její části? Odpověď může dát pouze historický vývoj římského práva dědického. Tak, jak tu vylíčeno, náleží právo dědické dávno vyvinutým dobám římské republiky a římského principátu.

Jest však zjistiti sám kořen práva dědického. A tu dle teorie převládající dnes ve vědě italské, dědic jest v prastarých

* Přednesené v Práv. Jednotě na Slovensku v Bratislavě.

dobých nástupce v suverenní moc v rodině. Nejstarší familie, resp. gens, byla politickým svazkem, řízeným jedním náčelníkem. Dědic jest sukcesorem v tuto suverenitu. Successe v suverenitu jest podstatou prastarého práva dědického, nabytí jmění jest prostě jedním z důsledků tohoto postavení. Rozumí se, že v historické době přestaly býti familie politickými svazky, tříštily se v nové familie, takže podstata postavení dědicova, nabytí moci v rodině, odpadla. *Nomen heredis* stalo se prostě titulem. Zůstala však zachována stará struktura práva dědického: v případě smrti svéprávné osoby jen ten, kdo má titul dědický, sukceduje na její místo; aby mohl býti sukcesorem, musí býti především dědicem. Tj. tedy dogmatický pojem římského práva dědického.

Z něho vyplývají tyto důsledky. Dědicem není ten, komu zůstavitel zanechal universální své jmění, ale koho pojmenoval výslovně dědicem. Naopak jest možno, že ten, komu jest zanecháno celé jmění, nebo jeho quota, není dědicem, ale odkazovníkem (*legatum particiuis, fideicommissum hereditatis*). Na druhé straně zase jest možno, že někdo jest dědicem, ale hned od počátečního momentu, kdy nabytí tohoto titulu, nemá nic společného s pozůstalým majetkem, pozůstalost se prodá, a dědic jest úplně mimo celou tuto proceduru (Gai II. 158). Příznačná jest terminologie Gaiova v J III 57 násl. Gaius, chtěje naznačiti, že majetek zemřelé osoby přechází na jiného v jednom případě jako dědictví, v druhém případě jako peculium, výslovně klade proti sobě dvě antithesy: „*hereditas ad heredes pertinet*“, „*bona pertinent*“ z čehož vidno, že výraz „jmění zemřelého přechází na toho a toho“ není přesným vyjádřením fenomenu dědického, tak jako u nás. Konečně i tj. pozoruhodno, že může se státi, že dvě osoby rozdělují si mezi sebou poměrně „*commodum*“ a „*incommodum*“ hereditatis, a přece jeden z nich je dědicem, kdežto druhý odkazovníkem.

Srovnajme nyní s obrazem římského práva dnešní právo dědické. Dědicem jest ve smysle našeho obč. z. ten, komu jest přikázána celá pozůstalost nebo poměrná její část. Pozůstalostí se míní souhrn práv a povinností zemřelého, pokud nelpí na jeho osobě. (Srov. §§ 531, 532.) Funkce našeho práva dědického jest ryze majetková. Jedná se prostě o přechod majetku na případ smrti. Zajímavost jest např., že je-li něčí pozůstalost odbyta pro nedostatek jmění, ani vůbec k dědictví nedochází, tak silná jest jeho funkce majetková. Rozdíl mezi právem římským a naším jest tento:

1. V právu římském nabytí veškerých statků osoby zemřelé a vstoupení do všech jejích závazků není samo o sobě podstatou práva dědického, nýbrž len konklusí titulu dědického, – kdežto u nás v nabytí statků a pasív zemřelého jako celku jest podstata práva dědického.

2. Ono nabytí veškerých statků a vstoupení do veškerých závazků jsou v právu římském dva zjevy samostatné, na sobě nezávislé, dvě samostatné konsekvence titulu dědického (vedle jiných konsekvencí). Takže Říman se stanoviska logiky právní vůbec nepřipouští diskuse o ručení dědicově za všechny dluhy, považuje to za samozřejmé, –

kdežto u nás nabytí aktiv a nabytí pasív jsou zjevy, stojící k sobě v nejužší souvislosti, jest to vlastně jen dvojí tvář jediného zjevu, nabytí majetku jako celku, a tudíž i s hlediska logiky právní, ne pouze s hlediska slušnosti a účelnosti, se vynořuje pochybná otázka: ruší se za dluhy, i když přesahují aktiva?

A tu jsme u základní otázky nás zajímající. Positivní zákonodárství řeší ji různě. Právo římské, s hlediska logiky právní, nepřipustilo pochybnosti. Ale čím více pronikalo během vývoje vědomí, že funkce práva dědického jest téměř výlučně majetková, tím více hleděli právníci nepřímými cestami zeslabiti praktické důsledky železného logického principu neobmedzeného ručení za dluhy. Justinian pak téměř paralysoval jej ustanovením o *beneficium inventarii*. V našem právu rozeznává se dvoje ručení: na základě bezvýhradné přihlášky, a na základě přihlášky s výhradou soupisu. V prvním případě ručí dědic všem věřitelům zůstavitelovým a všem odkazovníkům, i když nestačí hodnota pozůstalosti (§ 801). V druhém případě ručí věřitelům zůstavitelovým za jejich pohledávky a odkazovníkům jen potud, pokud hodnota pozůstalosti stačí k úhradě jejich pohledávek, i jeho vlastních pohledávek mimo právo dědické. § 802. Výhrada soupisu nemůže býti dědici odňata ani zákazem zůstavitelovým, ani jeho vzdáním se smlouvou dědickou. § 803.

Účelnost této úpravy zodpovědnosti dědicovy za dluhy zůstavitelovy jest pochybná. Je-li funkcí dnešního práva dědického přechod majetku, neměla by zodpovědnost dědicova býti normována nad výši aktivního majetku, poněvadž jsou-li dluhy větší než aktiva, není majetku. Že v právu římském vládla zásada neobmezeného ručení, vyplývalo jako samozřejmý logický princip ze struktury práva dědického a tradovalo se od starých dob, kdy funkce dědická nebyla čistě majetková. Římané dovedli singulárními předpisy a vůbec nepřímými právními prostředky zeslabiti principiálně, neobmezené ručení, nicméně neodvážili se principiálně na ně sáhnouti jako na logický zákon struktury dědického práva (právě tak, jako nevzdali se svého dogmatu o nepostupitelnosti obligace, třebaže prakticky byl jim postup pohledávky – asi jako postup žaloby – zjevem každodenním). U nás, kde zodpovědnost za dluhy jest jen následkem nabytí jmění jako celku, kteréž bylo garancí dluhů, jest situace jiná. Kdyby byli Římané pojímali zodpovědnost za dluhy jako zjev, odůvodněný nabytím majetku, jiste by došli k zodpovědnosti, obmezené do výše, neboť zásada byla: *bona non intelleguntur, nisi quod deducto aere alieno superest*. Poučným v tomto směn jest jedno místo z Digest⁴⁾ kde se řeší případ: žena dala muži veškerý svůj majetek jako věno. Jest otázka, ručí-li muž za její dluhy. Odpověď zní, že neručí, nejza sukcesorem, že však předmětem věna jest jen to, co zbývá po srážce dluhů. Jsou tedy jen dvě možnosti: buď nabytí jmění jest případem successe, v tom případě přistupuje k nabytí jmění druhá samostatná složka, zodpovědnost za dluhy, nebo se nabývá jmění bez této okliky successe, a tu jměním jest jen to aktivum, jež převyšuje pasivum.⁵⁾ Tato vývojová tendence římského práva, totiž to, že za jmění se považuje jen to, co

zbývá po odražení dluhů, dále že není majetku, jsou-li aktiva vyčerpána nebo převyšena pasivy, mohla by nás vést ku kritice nynější struktury práva dědického a k tomu, jak ji upravit *de lege ferenda*. A kritika nemůže být jiná, než že neobmezené ručení za dluhy není ani logickou nezbytností, ani že není vhodné nebo účelné, že naopak by se odporučovalo vymezit zodpovědnost dědicovu za dluhy výší aktiv. Prakticky by to nemělo tak velkého obsahu, jak se zdá, vždyť neobmezené ručení dědicovo jest konec konců věcí jeho prohlášení, tedy jeho libovůle; po stránce technické zbaven by byl pak zákon jedné z komplikovaných materiál.⁶⁾

Nutno zdůraznit, že navrhované omezení zodpovědnosti dědické neznamenovalo by snad vyloučení nebo omezení základního pilíře soukromého úvěru, totiž přechodu dluhů na dědice. Všecky předpisy o přechodu dluhů na dědice by zůstaly nedotčeny, ručení dědicovo by však nešlo dále, než do obnosu čisté aktivní pozůstalosti – jak v praxi jest to pravidlem. Jmenovitě všeobecný kardinální předpis §-u 548 zůstal by neobmezeně v platnosti. Naopak ještě intensivněji by se provedl princip, v §-u tom obsažený. Jest to souvislost dluhů s majetkem, sloužícím k jejich garancii. V §-u 548 se praví, že dědic přejímá závazky, jež by měl zůstavitel ze svého jmění plnit. Princip jest tu tento: dědic přejímá majetek, tudíž i závazky, jež by měl zůstavitel z onoho jmění plnit. Citovaný § vykládá se ve smyslu zásadní neobmezené zodpovědnosti dědicovy jen vzhledem k pozitivnímu ustanovení §-u 801. Z něho samotného výklad ten neplyne, spíše opačný. V §-u 549 jest výslovně normována výše břemen potřebných podle výše aktivního jmění. V zákoně se rozeznávají jednak závazky, jež lpí na majetku, a tudíž nepřecházejí na dědice. Tohoto druhu jest např. závazek k náhradě škody (§ 1337 „lpí na majetku a přechází na dědice“). O interpretaci tohoto §-u platí totéž, co bylo řečeno v §-u 548. A i kdyby každý nesouhlasil s touto interpretací, jistě by uznal aspoň to, že mezi myšlenkami „lpí na majetku“ a „přechází (neobmezeně) na dědice“ není logické nutnosti, že onen neobmezený přechod dluhů jest prostě následkem pozitivního ustanovení zákona.

Účelnost navrhovaného omezení zodpovědnosti dědické plyne ještě z jednoho důvodu. Jde tu o princip, platící v právu uherském, tedy dnes na Slovensku. Bylo-li tedy přejato za revise obč. z. nejedno důležité ustanovení uherského práva, byla by i v tomto případě úprava odpovědnosti dědické práva uherského vhodným podnětem pro reformování práva obč. z. Nešlo by ovšem o prosté přenesení dotýčných ustanovení uherského práva, nýbrž jen o akceptování zásadního principu omezené zodpovědnosti.

Na základě těchto úvah získali jsme též vhodný podklad pro posouzení druhého problému, je-li vhodné zrušit staré rozlišování mezi dědictvím a odkazem. Podstata dědictví je podle obč. z. ve výlučném právu na jmění pozůstalostní. Nelze popírat, že zůstavitel má vážné důvody a zájmy na tom, aby určitá osoba, spolek, nadace atd. obdržela nějakou individuální věc neb právo z dědictví (odkaz).

Nemůže být přirozeně řeči o ručení odkazovníkově za dluhy pozůstalostní. To ale nelze považovati za nespravedlivé vůči dědici a za důvod zrušení instituce odkazové, tím spíše, když by dědic ručil jen do výše aktiv, takže splnění odkazu by v těchto mezích nebylo, leč zcela spravedlivým realizováním vůle zůstavitelovy.

V článku O. Hory, shora cit, uvádějí se jako hlavní důvody pro zrušení tohoto třídění:

1. nesouhlasí s cítěním lidu a dřívějším vývojem v Čechách a na Slovensku,
2. doba delší jednoho století od vydání o.o.z., nové poměry hospodářské, fluktuace cen atd.
3. větší počet shod než rozdílů při těchto dvou institucích.

O tom, že válečné a poválečné mimořádné hospodářské poměry jsou přechodného rázu, bylo by zbytečno mluvit, takže nelze proto požadovati zrušení rozdílu mezi dědictvím a odkazem. Je sice dále pravda, že v mluvě lidové užívá se slov odkaz, odkázati často ve smyslu dědické posloupnosti. Nesprávná lidová terminologie však sama o sobě není svědectvím obecného ignorování určitých právních institucí, tím méně však může být důvodem, aby zákonodárce určitou materii právní přímo primitivoval. Docházíme tudíž k následující konkluzi: Zodpovědnost dědická za dluhy pozůstalosti měla by být omezena na hodnotu pozůstalosti, a v týchž mezích by měly být plněny i odkazy. Za těchto okolností pak bylo by i instituci odkazové nadále zachováno její místo v zákoně i právo existenční.

Poznámky.

1. Revise občanského zákona. Skupina práva dědického. Píše Prof. Dr. Emil Svoboda
2. Oldřich Hora: Je-li záhodno a potřebno odstraniti při revisi obč. z. rozlišování dědice a odkazu...?
3. Srovn. zvláště Bonfante Istituzioni del diditto romano 7. vydání §§ 186, 187. Téhož Familia e Successiove (passim).
4. Paulus libro VIII responsurum D 23, 3, 72, pr.
5. Tento pojem jmění se u Římanů vyskytoval zvláště mimo případy successe, např. pro t. zv. Peculium. Zajímavost jest např., že při odkazu peculia „non deducto aere alieno“ byla považována tato doložka za neúčinnou, ježto peculium nemůže jí „vzrůsti“. Tak bylo běžným pojímatí za majetek jen to, co zbývá po odražení dluhů (Srov. D 33, 8, 6, 1). Srov. Dále fr. 6 a 8 D h.t.
6. Komplikovanost úpravy zodpovědnosti dědické jest zvláště význačnou známkou německého obč. zákona. ■

Z JUDIKATURY ÚSTAVNÍHO A NEJVYŠŠÍHO SOUDU ČR

Podmínky vydržení

Podmínkou mimořádného vydržení (§ 1095 o. z.) není poctivá držba (§ 992 odst. 1 o. z.) ani (pro dobu držby před 1. 1. 2014) držba oprávněná (§ 130 odst. 1 obč. zák.), ale nedostatek nepoctivého úmyslu držitele. O nepoctivý úmysl jde, jestliže jednání držitele při nabytí a výkonu držby nebylo úmyslně poctivé (morální) v obecném smyslu. Důkazní břemeno ohledně nepoctivého úmyslu držitele tíží toho, kdo vydržení popírá.

V § 1091 až 1094 o. z. je upravena vydržecí doba potřebná k řádnému vydržení; na mimořádné vydržení se tato ustanovení nepoužijí. Ustanovení § 1096 a násl. se týkají jak vydržení řádného, tak vydržení mimořádného.

Držiteli, který se dovolává mimořádného vydržení, se započte vydržecí doba předchůdce, který držel věc „nikoli v nepoctivém úmyslu“; není třeba, aby byl předchůdce držitelem poctivým (§ 992 odst. 1 o. z.), anebo oprávněným (§ 130 odst. 1 obč. zák.).

Do vydržecí doby jak pro řádné, tak mimořádné vydržení (§ 1092, 1096 o. z.) se ve prospěch vydržitele započte i doba držby jeho předchůdce, jen pokud předchůdce sám nesplnil podmínky vydržení, a nestal se tak vlastníkem věci. Ustanovení § 995 věty první o. z. lze analogicky aplikovat (§ 10 odst. 1 o. z.) i na držbu směřující k mimořádnému vydržení.

ROZSUDEK NEJVYŠŠÍHO SOUDU ZE DNE 19. DUBNA 2022, SP. ZN. 22 CDO 3387/2021

Z ODŮVODNĚNÍ:

Okresní soud v Benešově („soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 6. 4. 2021, č. j. 12 C 192/2019-155, určil, že vlastníci pozemku parc. č. XY, vzniklého z původního parc. č. XY zapsaného na LV č. XY u Katastrálního úřadu pro Středočeský kraj, Katastrální pracoviště XY, vše k. ú. a obec XY, je žalobkyně a) (výrok I), vlastníci pozemku parc. č. XY, vzniklého z části původního parc. č. XY zapsaného na LV č. XY u Katastrálního úřadu pro Středočeský kraj, Katastrální pracoviště XY, vše k. ú. a obec XY, je žalobkyně b) (výrok II), a rozhodl o nákladech řízení (výrok III a IV).

Krajský soud v Praze („odvolací soud“) k odvolání žalovaného rozsudkem ze dne 2. 9. 2021, č. j. 27 Co 131/2021-195, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žaloba, kterou se žalobkyně a) domáhala určení svého vlastnictví k pozemku parc. č. XY, a žalobkyně b) svého vlastnictví k pozemku parc. č. XY, v obou případech vzniklých z původního pozemku parc. č. XY zapsaného na LV č. XY u Katastrálního úřadu pro Středočeský kraj, Katastrální pracoviště XY, vše k. ú. a obec XY, se zamítá.

Žalobkyně se domáhaly určení vlastnického práva k uvedeným pozemkům s tím, že jejich držbu nabyly od svých právních předchůdců (rodičů; pozemky však drželi již jejich prarodiče a praprarodiče). Jde o pozemky, které byly připloceny k pozemkům ve vlastnictví právních předchůdců, kteří je, stejně jako žalobkyně, drželi v dobré víře, že jde o část pozemků v jejich vlastnictví (pozemky, jejichž vlast-

nictví je předmětem tohoto sporu, jsou dále označovány též jako „sporné pozemky“); vlastnické právo tedy žalobkyně nabyly v důsledku mimořádného vydržení (§ 1095 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, dále též jen „o. z.“), neboť pozemky se započtením držby svých předchůdců držely po stanovenou vydržecí dobu. Zatímco soud prvního stupně žalobě vyhověl, odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně a žalobu zamítl.

Odvolací soud vyšel z těchto skutkových zjištění: Žalobkyně a) je výlučnou vlastníčkou pozemku parc. č. XY, který nabyta na základě darovací smlouvy ze dne 18. 3. 2009 od rodičů, J. L. a F. L. (mladšího). Spolu s nabytím vlastnického práva k tomuto pozemku se žalobkyně a) ujala i držby pozemku, ohledně kterého se nyní domáhá určení vlastnického práva.

Žalobkyně b) je výlučnou vlastníčkou pozemku parc. č. XY. Tento pozemek nabyta darovací smlouvou ze dne 14. 2. 2017 od svého otce V. T. Spolu s nabytím vlastnického práva k tomuto pozemku se žalobkyně b) ujala i držby pozemku, ohledně kterého se nyní domáhá určení vlastnického práva.

Odvolací soud uvedl, že již rodiče žalobkyň jako jejich bezprostřední právní předchůdci se chopili v dobré víře v roce 1979 [žalobkyně a)], resp. v roce 1997 [žalobkyně b)], držby příslušných částí sporných pozemků v hranicích, ve kterých je již dlouho předtím zaplotili a užívali (a držbu jim předali) jejich předchůdci – jejich rodiče. V okamžiku, kdy žalobkyním držbu těchto pozemků (nikoliv vlastnické právo, to nebylo předmětem darovacích smluv) předali, již sami rodiče vlastnické právo nabyli vydržením podle § 134 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník („obč. zák.“). Určení vlastnického práva právních předchůdců žalobkyň k předmětným nemovitostem není předmětem tohoto řízení a odvolací soud je posoudil jako předběžnou otázku.

Samy žalobkyně, které se ujaly držby 18. 3. 2009 [žalobkyně a)] a 14. 2. 2017 [žalobkyně b)], vlastnické právo v desetileté vydržecí době (§ 1091 odst. 2 o. z.) nevydržely. Vydržecí desetiletá doba žalobkyni a) počala již dle dosavadní právní úpravy § 134 odst. 1 obč. zák. běžet od 18. 3. 2009, s ohledem na § 3028 odst. 2 o. z. však podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, nedoběhla, a vlastnické právo žalobkyně a) jeho vydržením podle uvedeného zákoníku nenabyta. Podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, žalobkyně a) v důsledku řádného vydržení (§ 1089 odst. 1 o. z.) vlastnické právo nabýt nemohla, neboť její držba se neopírala o platný právní důvod, který by postačil ke vzniku vlastnického práva, pokud by náleželo převodci. Žalobkyně b) se držby chopila až 14. 2. 2017, a již proto je vydržení pouze na základě její vlastní držby vyloučeno. Žádná z žalobkyň tak sama nedržela pozemek po dobu dostatečnou k mimořádnému vydržení, tedy 20 let.

Šlo tedy o posouzení, zda pro účely mimořádného vydržení mohly žalobkyně ke své držbě započítat dobu držby jejich předchůdců, kteří – jak se podává z okolností věci – byli po dobu jejich držby, pokud jde o předchůdce žalobkyně a), oprávněnými držiteli (§ 130 odst. 1 obč. zák.); pokud jde

o předchůdce žalované b), byl do 1. 1. 2014, kdy nabyt účinností zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, oprávněným držitelem, a od tohoto dne byl držitelem poctivým a také (bez ohledu na kvalifikaci jeho držby jako poctivé ve smyslu § 992 odst. 1 o. z.) pozemek držel „nikoliv v nepoctivém úmyslu“ (§ 1095 o. z.).

K tomu odvolací soud konstatoval, že když právní předchůdce držitele sám naplnil podmínky vydržení, včetně uplynutí vydržecí doby, pak se tento držitel stal sám vlastníkem věci. Zápočet doby, po kterou věc takový právní předchůdce držel, již není do vydržecí doby jeho nástupce možný. Odvolací soud považuje nadále za použitelnou dosavadní judikaturu vztahující se k úpravě vydržení za účinnosti předchozí právní úpravy – § 134 odst. 3 obč. zák. (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2011, sp. zn. 22 Cdo 4282/2009, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 9. 2013, sp. zn. 22 Cdo 2761/2012, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2128/2005, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2013, sp. zn. 22 Cdo 53/2012, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2014, sp. zn. 22 Cdo 3767/2014, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. 22 Cdo 1066/2015, aj.).

Odvolací soud uzavřel: „Podle tvrzení žalobkyň jejich právní předchůdci drželi předmětné nemovitosti před jejich převodem na žalobkyně nepřetržitě po dobu delší než deset let v dobré víře, že jsou v jejich vlastnictví, aniž by v průběhu držby došlo ke změně rozhodných okolností pro její posouzení, což odpovídá i skutkovým zjištěním soudu prvního stupně v této věci. V takovém případě se předchůdci žalobkyň jako oprávnění držitelé, jimž svědčila se zřetelem ke všem okolnostem dobrá víra, že jim věc patří (srov. § 130 odst. 1 obč. zák.), stali vlastníky dotčených nemovitostí jejich vydržením podle § 134 odst. 1 obč. zák. Započtení jejich vydržecí doby do mimořádné dvacetileté vydržecí doby žalobkyň je proto s ohledem na shora uvedené závěry vyloučeno.“

Dále odvolací soud uvedl, že pokud by předchůdci žalobkyň pozemky nevydrželi „z důvodů, které v tomto řízení nevyšly najevo“, a nestali by se vlastníky předmětných nemovitostí z důvodu nedostatku dobré víry, nebyl by ani v takovém případě možný zápočet doby jejich držby, když v souladu s § 1096 odst. 2 o. z. se při mimořádném vydržení nástupci může započítat pouze vydržecí doba poctivého (dobrověrného) předchůdce. „Uvedené ustanovení je nutno aplikovat i na zápočet doby právního předchůdce podle přechodného ustanovení § 3066 o. z., neboť jiný výklad by vedl k neopodstatněné odlišnému (a tedy nerovnému) posuzování podmínek nabytí vlastnictví mimořádným vydržením při započtení doby držby právního předchůdce uplynulé před dnem nabytí účinnosti o. z. a po tomto datu, ačkoli se jedná o aplikaci totožného právního institutu.“ Z uvedených důvodů odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně a žalobu zamítl.

Proti výrokům I, III a IV rozsudku odvolacího soudu podává jí žalobkyně („dovolatelky“) podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád („o. s. ř.“), dovolání; tvrdí, že napařený rozsudek závisí na vyřešení otázky hmotného práva,

kteřá nebyla dosud dovolacím soudem vyřešena. Dovolacím důvodem je nesprávné právní posouzení věci (§ 241a o. s. ř.), konkrétně problematiky přípustnosti započtení vydržecí doby právního předchůdce do mimořádné vydržecí doby právního nástupce. Žalobkyně v dovolání uvádějí, že neexistuje judikatura Nejvyššího soudu, která by řešila otázku možného započtení vydržecí doby právních předchůdců do vydržecí doby žalobkyň z hlediska mimořádného vydržení.

K tomu uvádějí, že judikatura týkající se řádného vydržení v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, nemůže být aplikována na mimořádné vydržení podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Vydržení a mimořádné vydržení jsou dva odlišné právní instituty s rozdílnými podmínkami, a tedy není možné při řešení problematiky týkající se mimořádného vydržení analogicky aplikovat judikaturní závěry vztahující se k problematice řádného vydržení, navíc vyslovené v rámci právní úpravy podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Institut mimořádného vydržení se od řádného vydržení zásadně liší, a to i z hlediska „přísnosti“ podmínek vydržení; mimořádné vydržení je totiž umožněno – oproti vydržení řádnému – pouze na plynutí času a na absenci nepoctivého úmyslu.

Pokud jde o možnost započtení vydržecí doby, pak občanský zákoník v § 1096 odst. 2 o. z. stanoví, že při mimořádném vydržení se nástupci započte vydržecí doba poctivého předchůdce bez dalšího. V přechodných a závěrečných ustanoveních zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, obsahuje úpravu zápočtu vydržecí doby pouze u vydržení mimořádného (§ 3066 o. z.). V případě mimořádného vydržení se započítává i doba držby před účinností tohoto zákona. Limitem je pouze neexistence zjevné lsti a doba, kdy nejdříve může takové vydržení doběhnout. Mimořádné vydržení sleduje dlouhodobé stavy, kde titul je prakticky nedohledatelný. Proto se také umožňuje zpětné započtení vydržecí doby. Naopak u řádného vydržení jako nové kvalifikace vydržení takový postup není podle dovolatelek možný. Tento závěr podporuje též obsah a systematika přechodných ustanovení. Jistým vodítkem v tomto ohledu by mohlo být rozhodnutí prvorepublikového dovolacího soudu ve věci „Vážný 9754/30“. Podle něho „mimořádné vydržení není jen vlastnickým důvodem, nýbrž jest nabytím vlastnictví bez ohledu na důvod. Ten, kdo má v knihách vtěleno vlastnictví k nemovitosti, jest vlastníkem proti každému. Jen tomu, komu byla nemovitost dříve připsána, přísluší žaloba o neplatnost vkladu.“ Z toho žalobkyně dovozují, že díky zjevné odlišnosti institutů řádného a mimořádného vydržení je nesprávné a formalistické bazírovat na tom, že vydržecí dobu předchůdců obou žalobkyň je nemožné započítat samotným žalobkyním, když sami jejich předchůdci mohli vlastnictví k dotčenému pozemku vydržet tzv. řádně.

Odvolací soud se ztotožnil se skutkovým závěrem soudu prvního stupně o tom, že obě žalobkyně (a před nimi i jejich rodiče jako právní předchůdci) jednali „dobrověrně“ a že jejich držba byla poctivá. Resp. že rozhodně ani právní předchůdci, ani samy žalobkyně neměli tzv. nepoctivý úmysl jak při převzetí držby, tak po celou dobu jejího trvání.

Protože ohledně výkladu § 1096 a 3066 o. z., a tedy otázky možného zápočtu vydržecí doby právních předchůdců žalobkyň za dobu „řádného vydržení“ do vydržecí doby žalobkyň, ovšem z hlediska mimořádného vydržení, dosud neexistuje judikatura dovolacího soudu, jedná se o „otázku zásadního právního významu“; tu odvolací soud vyřešil podle žalobkyň nesprávně.

Dovolatelky navrhují, aby dovolací soud napadené rozhodnutí odvolacího soudu v jimi napadeném rozsahu zrušil a vrátil mu věc k novému projednání se závazným právním názorem ohledně přípustnosti započtení vydržecí doby právního předchůdce do mimořádné vydržecí doby právního nástupce.

Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., že je uplatněn dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 1 o. s. ř. a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1, § 241 o. s. ř.), napadené rozhodnutí přezkoumal a zjistil, že dovolání není důvodné.

Přípustnost dovolání zakládá skutečnost, že napadené rozhodnutí spočívá na otázkách hmotného práva, které v rozhodovací praxi dovolacího soudu nebyly dosud vyřešeny; jde o podmínky mimořádného vydržení a o otázku vydržecí doby potřebné k vydržení podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v souvislosti se započtením vydržecí doby předchůdce toho, kdo se vydržení dovolává.

Podle § 1089 odst. 1 o. z. drží-li poctivý držitel vlastnické právo po určenou dobu, vydrží je a nabude věc do vlastnictví.

K (řádnému pozn. dovolacího soudu) vydržení se vyžaduje pravost držby, a aby se držba zakládala na právním důvodu, který by postačil ke vzniku vlastnického práva, pokud by náleželo převodci nebo kdyby bylo zřízeno oprávněnou osobou (§ 1090 odst. 1 o. z.).

Držba je řádná, pokud se zakládá na platném právním důvodu. Kdo se ujme držby bezprostředně, aniž ruší cizí držbu, nebo kdo se ujme držby z vůle předchozího držitele nebo na základě výroku orgánu veřejné moci, je řádným držitelem (§ 991 o. z.).

Kdo má z přesvědčivého důvodu za to, že mu náleží právo, které vykonává, je poctivý držitel. Nepoctivě drží ten, kdo ví nebo komu musí být z okolností zjevné, že vykonává právo, které mu nenáleží (§ 992 odst. 1 o. z.).

Neprokáže-li se, že se někdo vetřel v držbu svémocně nebo že se v ni vloupl potajmu nebo lstí, anebo že někdo usiluje proměnit v trvalé právo to, co mu bylo povoleno jen výprosou, jde o pravou držbu (§ 993 o. z.).

K (řádnému pozn. dovolacího soudu) vydržení vlastnického práva k movité věci je potřebná nepřerušovaná držba trvajcí tři roky. K vydržení vlastnického práva k nemovité věci je potřebná nepřerušovaná držba trvajcí deset let (§ 1091 odst. 1 a 2 o. z.).

Uplyne-li doba dvojnásobně dlouhá, než jaké by bylo jinak zapotřebí, vydrží držitel vlastnické právo, i když neprokáže právní důvod, na kterém se jeho držba zakládá. To neplatí, pokud se mu prokáže nepoctivý úmysl (§ 1095 o. z. – mimořádné vydržení).

Nabyli-li někdo poctivě držbu od poctivého držitele, jehož držba se zakládá na právním důvodu, který by postačil ke vzniku vlastnického práva (§ 1090 odst. 1), započítává se mu vydržecí doba jeho předchůdce (§ 1096 odst. 1 o. z.). Při mimořádném vydržení se nástupci započte vydržecí doba poctivého předchůdce bez dalšího (§ 1096 odst. 2 o. z.).

Do doby stanovené v § 1095 se započte i doba, po kterou měl držitel, popř. jeho právní předchůdce, věc nepřetržitě v držbě přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona; tato doba však neskončí dříve než uplynutím dvou let ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, jde-li o věc movitou, a pěti let, jde-li o věc nemovitou (§ 3066 o. z.).

K odpovědi na právní otázky předložené v dovolání, na kterých spočívá rozhodnutí odvolacího soudu, je třeba nejprve vymezit předpoklady mimořádného a řádného vydržení v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a poté interpretovat ustanovení týkající se běhu vydržecí doby z hlediska možného zápočtu doby držby předchůdce.

K předpokladům řádného vydržení podle § 1089 a § 1090 odst. 1 o. z.:

Držba způsobilá k řádnému vydržení musí být podle výslovného znění zákona poctivá (§ 1089 ve spojení s § 992 odst. 2 o. z.) a pravá (§ 993 o. z.); naopak nemusí být řádná ve smyslu § 991 o. z.; to výslovně uvádí i důvodová zpráva: „Zároveň se vyžaduje držba opřená o řádný titul. Z formulace, aby se držba zakládala na právním důvodu, který by postačil ke vzniku vlastnického práva, pokud by náleželo převodci, nebo kdyby bylo zřízeno oprávněnou osobou, je dostatečně zřejmé, že nejde o řádnou držbu ve smyslu § 991, nýbrž že se má na mysli jiný případ.“

Držba se tak musí opírat o právní důvod, který by postačil ke vzniku vlastnického práva, pokud by náleželo převodci. Např. je uzavřena ohledně věci platná kupní smlouva, avšak vlastnické právo na kupujícího nepřejde, neboť prodávající nebyl vlastníkem věci (a také nebyly splněny podmínky pro nabytí vlastnického práva od neoprávněného).

K předpokladům mimořádného vydržení podle § 1095 o. z.:

K mimořádnému vydržení zákon vyžaduje jen uplynutí vydržecí doby, a aby nebyl držiteli prokázán „nepoctivý úmysl“. Je otázkou, zda „nepoctivý úmysl“ (§ 1095 o. z.) značí „nepoctivou držbu“ (§ 992 odst. 1 věta druhá o. z.), resp. zda se k mimořádnému vydržení vyžaduje poctivá držba. Odpověď je záporná.

Mimořádné vydržení připouští i zákon č. 946/1811 Sb. z. s., obecný zákoník občanský („o. z. o.“). Poskytovalo oproti řád-

nému vydržení úlevu jen v tom, že držitel nemusel prokazovat takovou držbu, která se opírá o platný právní důvod, způsobilý k nabytí držení práva (§ 316 o. z. o.). Poctivá (§ 326 o. z. o.) a pravá držba (§ 345 o. z. o.) byla k mimořádnému vydržení třeba (k tomu viz např. Rouček, F., Sedláček, J., a kol. Komentář k čl. obecnému občanskému zákoníku a občanské právo na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. D91 VI. Praha 1937, s. 471).

Konstrukce § 1095 o. z. je jiná než úprava v § 1477 o. z. o. Základní norma („Uplyne-li doba dvojnásobně dlouhá, než jaké by bylo jinak zapotřebí, vydrží držitel vlastnické právo, i když neprokáže právní důvod, na kterém se jeho držba zakládá“) je obdobná jako v § 1477 o. z. o., protinorma je však formulována jinak; účinky základní normy nevylučuje prokázaná „nepoctivost držení“, tedy nepoctivá držba, ale „nepoctivý úmysl“ držitele.

Že v § 1095 o. z. nejde o nepoctivou držbu (§ 992 odst. 1 věta druhá o. z.), se podává i z toho, že ke kvalifikaci držby jako nepoctivé se nutně nevyžaduje „nepoctivý úmysl“; zpravidla postačí i nedbalost, pokud držitel „musí být z okolností zjevné, že vykonává právo, které mu nenáleží“.

Při výkladu sousloví „nepoctivý úmysl“ je třeba přihlídnout i k principu poctivosti (§ 6 odst. 1 o. z.). „Ustanovení § 6 o. z. a na něj navazující § 7 o. z. se hlásí k principům poctivosti a dobré víry. Oba principy spolu souvisejí, avšak zároveň je mezi oběma zapotřebí rozlišovat. Poctivost vyjadřuje určitý standard chování v právních vztazích, vyžadující čestnost, otevřenost a povinnost brát ohledy na zájmy druhé strany. Ochrana dobré víry se uplatní v situaci, kdy ten, kdo jedná, neví a ani nemohl vědět o určitých právně významných nedostatcích; např. kupující neví, že prodávající není vlastníkem věci, a ani o tom nemohl vědět“ [Lavický, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 45]. Mimořádné vydržení se neopírá o dobrou víru, ale o poctivost držitele, resp. o nedostatek „nepoctivého úmyslu“.

V § 992 odst. 1 o. z. nejde – na rozdíl od § 1095 o. z. – o „poctivost“ v obecném smyslu (k tomu viz Spáčil, J., Králík, M. a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 96, a další literaturu tam uvedenu). Nepoctivým může být i ten držitel, který jen z nedbalosti, někdy i nevědomě, neví, že mu právo, které vykonává, nenáleží; takový držitel nejedná v nepoctivém úmyslu. Naproti tomu v nepoctivém úmyslu jedná především ten, který ví, že tím, že se ujal držby, působí jinému bezdůvodně újmu.

Dovolací soud souhlasí s tím, co je uvedeno in Spáčil, J., Králík, M. a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 101 ohledně držby v „nepoctivém úmyslu“: „Občanský zákoník se odchýlil od úpravy držby v OZO též tím, že pro mimořádné vydržení implicitně zavedl nový druh držby, a to držby nikoliv v ‚nepoctivém úmyslu‘ (§ 1095). Zatímco OZO vyžadoval i pro mimořádné vydržení poctivou držbu, občanský zákoník ji nahradil ‚držbou nikoliv v nepoctivém úmyslu‘, přičemž důkaz nepoctivého úmyslu leží na protistraně držitele, který se mimořádného vydržení dovolává.“

Kvalifikace držby „nikoliv v nepoctivém úmyslu“ vychází z hodnocení poctivosti či nepoctivosti v obecném smyslu. K naplnění takové držby postačí „držba v přesvědčení, že se jí nepůsobí nikomu újma“; jde zde o kritérium obdobné dobré víře „v nejméně přísném pojetí“ (Petrov, J. in Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1163).

Podobně věc pojmají i další autoři [Bělovský, P. in Spáčil, J., Králík, M. a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 377; Dobrovolná, E. in Spáčil, J. a kol. Věcná práva. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 90].

Samotný „nikoliv nepoctivý úmysl“ se nemusí změnit v úmysl nepoctivý jen tím, že držitel zjistí okolnosti, ze kterých se podává, že vlastníkem věci je ve skutečnosti někdo jiný (např. že smlouva, na jejímž základě se chopil držby vlastnického práva, je z nějakého důvodu neplatná). Je třeba zvážit, že i vlastnické právo k nemovitosti lze nabýt mimoknihovně (vydržením), takže ani vědomost o tom, že držitel nemovitosti není jako vlastník evidován ve veřejném seznamu, nevylučuje nepoctivý úmysl; to platí tím spíše pro zápisy v takovém seznamu, které mají původ v letech 1948 až 1990, ev. i o něco později, v dobách, kdy nebyla vedena řádná evidence práv k nemovitostem.

Nepoctivým ve smyslu § 1095 o. z. je v zásadě (zpravidla) úmyslné jednání naplňující znaky nepravé držby, tedy pokud se držitel úmyslně „vetřel v držbu svémocně nebo že se v ni vloudil potajmu nebo lstí, anebo usiluje proměnit v trvalé právo to, co mu bylo povoleno jen výprosou“ (§ 993 o. z.).

Lze tedy uzavřít, že podmínkou mimořádného vydržení (§ 1095 o. z.) není poctivá držba (§ 992 odst. 1 o. z.), ale nedostatek nepoctivého úmyslu držitele; ten drží věc v přesvědčení, že jeho držba nepůsobí nikomu újmu. Důkazní břemeno ohledně nepoctivého úmyslu držitele tíží toho, kdo vydržení popírá. Kritéria uvedená v § 992 odst. 1 o. z., resp. dříve v § 130 odst. 1 obč. zák., se tu neuplatní.

Hodnocení poctivosti úmyslu držitele je vždy individuální; žalující vlastník vyloučí mimořádné vydržení, pokud prokáže, že jednání držitele při nabytí a výkonu držby nebylo úmyslně poctivé (morální) v obecném smyslu. Posouzení této otázky je v zásadě na úvaze soudů v nalézacím řízení, která musí být řádně odůvodněna a nesmí být zjevně nepřiměřená. Dovolací soud by pak mohl zpochybnit úvahy soudů nižších stupňů jen v případě, že by byly zjevně nepřiměřené či nebyly řádně odůvodněny.

Zákon výslovně neřeší otázku zániku držby „nikoliv v nepoctivém úmyslu“. Podle § 995 věty první o. z., platí: „Bylo-li vyhověno žalobě napadající držbu nebo její poctivost, považuje se poctivý držitel za nepoctivého nejpozději od okamžiku, kdy mu byla doručena žaloba.“ Toto ustanovení lze analogicky (§ 10 odst. 1 o. z.) aplikovat i na držbu směřující k mimořádnému vydržení.

K vydržecí době potřebné k vydržení:

Ze systematiky zákona je zřejmé, že v § 1091 až 1094 je upravena vydržecí doba potřebná k řádnému vydržení; na mimořádné vydržení se tato ustanovení neaplikují. To vyplývá z toho, že tato ustanovení jsou zařazena před § 1095 o. z., připouštějící mimořádné vydržení, které má v § 1096 vlastní úpravu vydržecí doby. Z textu zákona pak vyplývá, že § 1096 a násl. se týkají jak vydržení řádného, tak i mimořádného (stejně Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, výklad k § 1093 o. z., v aktualizované verzi in beck-online).

Podle výslovného znění zákona platí: „Při mimořádném vydržení se nástupci započte vydržecí doba poctivého předchůdce bez dalšího (§ 1096 odst. 2 o. z.).“ Formulace „poctivého předchůdce“ vyvolává dojem, jako by šlo o poctivého držitele (§ 992 odst. 1 o. z.). Takové řešení by však nedávalo smysl; není jasné, proč by zákon vázal mimořádné vydržení na držbu „nikoliv v nepoctivém úmyslu“, zatímco pro započtení předchůdce by vyžadoval „poctivou držbu“, tedy držbu, na kterou se kladou vyšší nároky.

K uvedenému nesouladu se v literatuře uvádí: „K mimořádnému vydržení (§ 1095) se nevyžaduje ani poctivá držba; držitelé postačí, že mu nebyl prokázán nepoctivý úmysl (§ 1095 věta druhá). Máme za to, že k započtení předchůdcovy doby držby postačí u mimořádného vydržení, že se neprokázal předchůdcův nepoctivý úmysl (jeho poctivá držba se nevyžaduje). Text § 1096 („poctivého předchůdce“) sice zdánlivě vyžaduje i pro mimořádné vydržení, aby držba právního předchůdce byla poctivá, má-li si nynější držitel započíst její dobu, nicméně tento text je třeba pro případ mimořádného vydržení korigovat (§ 2). Není tu totiž legitimní důvod, proč vyžadovat u právního předchůdce vyšší kvalitu držby než u vydržitele, zvláště ne v případě všeobecného právního nástupnictví (§ 1096 odst. 1). Navíc nesoulad mezi § 1095 („prokáže nepoctivý úmysl“) a § 1096 odst. 1 (jehož text se vztahuje pouze k poctivosti držby a nepamatuje na prokázání nepoctivého úmyslu) představuje nezamýšlený nedostatek občanského zákoníku, který vznikl tím, že v dřívější verzi návrhu občanského zákoníku (§ 974 ve verzi květen 2007) se pro mimořádné vydržení vyžadovala poctivá držba (shodně jako v § 1471 o. z. o.), zato v pozdější verzi návrhu občanského zákoníku (§ 1030 ve verzi leden 2009) se nově stanovilo, že k mimořádnému vydržení postačí absence nepoctivého úmyslu. Tato změna se však nepromítla... do § 1096 o započtení vydržecí doby.“ (Petrov, J. in Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1167, marg. č. 10).

Dovolací soud uzavírá, že držitelé, který se dovolává mimořádného vydržení, se započte vydržecí doba předchůdce, který držel věc „nikoliv v nepoctivém úmyslu“; není třeba, aby byl předchůdce držitelem poctivým (§ 992 odst. 1 o. z.), anebo oprávněným (§ 130 odst. 1 obč. zák.).

K započtení doby držby předchůdce, který již splnil podmínky vydržení, ve prospěch jeho nástupce:

Podle výslovného znění zákona se jak při řádném, tak při mimořádném vydržení započítává „vydržecí doba“ předchůdce. Jde tedy o zápočet držby způsobitelné k vydržení, resp. směřující k vydržení. Takovou držbou však není držba vlastnická; drží-li věc její vlastník, nelze o vydržecí době uvažovat. Již proto nelze držiteli započíst dobu, po kterou držel věc jeho předchůdce jako vlastník.

Dále: Vydržení je způsob nabytí vlastnického práva držitelem a jeho ztráty vlastníkem. Vydržecí doba je stanovena na ochranu vlastníka tak, aby měl možnost důsledkům držby jeho věci nevlastníkem zabránit. Bylo by protismyslné, aby držba vlastníka byla započtena ve prospěch toho, jehož držba má vlastníka o vlastnické právo připravit.

Může se ovšem stát, jako v této věci, že předchůdcem toho, kdo se vydržení dovolává, je osoba jemu blízká (resp. více takových osob), která, jak lze předpokládat, by proti započtení vlastnické držby nic nenamítala. Ani v takovém případě však zákon takové započtení neumožňuje.

Tím samozřejmě není vyloučeno, aby žalobci spornou věc nabyli od předchůdců, kteří vlastnické právo již vydrželi, do vlastnictví jiným způsobem, např. smlouvou nebo děděním. V prvním případě je takové nabytí věci podmíněno tím, že sporná vydržená věc byla učiněna předmětem převodu. V případě dědění je předpokladem nabytí vlastnictví nejenom smrtí právního předchůdce, ale i rozhodnutí soudu, ze kterého vyplývá, že dědic spornou věc nabyl. Pokud se tak dosud nestalo, platí, že ani jediný dědic se nemůže s úspěchem domáhat žalobou podle § 80 o. s. ř. určení, že je vlastníkem věci náležející do dědictví, pokud tato věc nebyla předmětem řízení o dědictví a ohledně ní mu nebylo potvrzeno nabytí vlastnictví (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 10. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1826/2004). Nestala-li se sporná věc dosud předmětem řízení o dědictví nebo orgán rozhodující o dědictví nevyhověl návrhu na dodatečné projednání dědictví, podle ustálené soudní praxe přichází pro žalobce v úvahu prakticky jen žaloba na určení, že jeho právní předchůdce byl vlastníkem věci ke dni své smrti (k tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2011, sp. zn. 22 Cdo 821/2010).

Stále tedy platí to, co Nejvyšší soud vyslovil např. v usnesení ze dne 5. 12. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2128/2005, a v rozsudku ze dne 7. 6. 2007, sp. zn. 22 Cdo 2002/2006, že námitka držitele, že sporný pozemek vydržel již jeho právní předchůdce, nemůže mít kladný vliv na výsledek řízení o určení, že vlastníkem pozemku je držitel, jestliže právní předchůdce na držitele sporný pozemek nepřevodil (neoznačil ho ve smlouvě) a převedl na něj pouze pozemky jiné v hranicích a výměře dané příslušným katastrálním operátem. Jinými slovy vyjádřeno: Nabyli-li někdo vlastnictví k určitému řádně označenému pozemku, nemůže si při uplatňování vydržení pozemku sousedícího s nabytým pozemkem, jehož držby se chopil spolu s držbou pozemku skutečně do vlastnictví nabytého, započíst dobu, po kterou jej měl v držbě jeho právní předchůdce, jestliže již ten sousední pozemek vydržel.

Lze uzavřít, že do vydržecí doby jak pro řádné, tak mimořádné vydržení (§ 1092, 1096 o. z.) se ve prospěch vydržitele započte i doba držby jeho předchůdce, jen pokud předchůdce sám nesplnil podmínky vydržení, a nestal se tak vlastníkem věci.

K výkladu § 3066 o. z.:

Do doby stanovené v § 1095 o. z. se započte i doba, po kterou měl držitel, popř. jeho právní předchůdce, věc nepřetržitě v držbě přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona; tato doba však neskončí dříve než uplynutím dvou let ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, jde-li o věc movitou, a pěti let, jde-li o věc nemovitou (§ 3066 o. z.). Občanský zákoník nabyl účinnosti 1. 1. 2014 (§ 3081 o. z.).

Z § 3066 vyplývá, že vlastnické právo k věci nabude mimořádným vydržením držitel, který měl před 1. 1. 2019 věc po stanovenou dobu v držbě „nikoliv v nepoctivém úmyslu“, a to i se započtením stejně kvalifikované držby jeho předchůdce, pokud ovšem ten sám již vlastnické právo vydržením nenabyl. K započtení je způsobitelná i doba držby před 1. 1. 2014.

V poměrech dané věci z výše uvedených závěrů vyplývá:

Dovolatelky samy nemohly sporné pozemky vydržet, neboť v době účinnosti občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. žalobkyni 1) desetiletá vydržecí doba neuplynula a žalovaná 2) se v té době držby neujala; řádné vydržení podle § 1089 odst. 1 o. z. nepřicházelo do úvahy již proto, že se držba žalobkyň nezakládala na právním důvodu, který by postačil ke vzniku vlastnického práva, pokud by náleželo převodci; držby se zřejmě chopily na základě domnělého (putativního) titulu, tedy kupní smlouvy ohledně sousedních pozemků, ale takový titul v poměrech § 1089 odst. 1 o. z. nestačí, vyžaduje se právní důvod skutečně existující a vztahující se k držené věci.

K mimořádnému vydržení pak potřebovaly držbu trvajících dvacet let, a po takovou dobu pozemek nedržela žádná z nich; započtení vydržecí doby jejich předchůdců nebylo možné proto, že podle zjištění odvolacího soudu pozemky vydrželi již jejich bezprostřední právní předchůdci.

Rozhodnutí odvolacího soudu je tak věcně správné. Na tom nic nemění ani skutečnost, že odvolací soud nesprávně vložil § 1096 odst. 2 o. z., a měl za to, že do vydržecí doby držitele pro mimořádné vydržení lze započíst jen poctivou držbu předchůdce; ve skutečnosti se započítává (mírněji posuzovaná) držba nikoliv v nepoctivém úmyslu. Protože vlastnické právo podle odvolacího soudu vydrželi již předchůdci žalobkyň, na řešení této otázky rozhodnutí odvolacího soudu nespočívá.

Z uvedených důvodů dovolací soud dovolání zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.]. ■

Jozef Vozár

Zakladatelia Právnickej fakulty Univerzity Komenského

Bratislava: VEDA – Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2022. 144 s. ISBN 978-80-224-1980-2.

SLOVENSKÝ KOMERCIALISTA A PRÁVNÍ HISTORIK JOZEF VOZÁR SE DLOUHODOBĚ A SYSTEMATICKY VĚNUJE DĚJINÁM SLOVENSKÉHO PRÁVNICTVÍ. PO MONOGRAFIÍCH O VÝZNAMNÝCH SLOVENSKÝCH PRÁVNÍČÍCH Z LIPTOVA EMILU STODOLOVI, AUGUSTÍNU RÁTHOVI, ADOLFU ZÁTURECKÉM A ŠTEFANOVÍ LUBYM (2016), O VLADIMÍRU FAJNOROVÍ (2017) A O AUGUSTÍNU RÁTHOVI (2018) PŘIDAL V LOŇSKÉM ROCE ANOTOVANOU PUBLIKACI O ZAKLADATELÍCH PRÁVNICKÉ FAKULTY UNIVERZITY KOMENSKÉHO V BRATISLAVĚ.

Kniha je výsledkem dlouholetého autorova archivního bádání v českých a slovenských, jakož i v rodinných archivech a vzpomínkách, a přináší proto celou řadu pozapomenutých a doposud nepublikovaných informací. Jozef Vozár tak např. uvádí, že prošel všechny zápisy ze zasedání profesorského sboru a senátu od založení Právnické fakulty Univerzity Komenského do roku 1942.

Plně lze souhlasit s jedním z recenzentů Pavlem Holländerem, že „Jozef Vozár vo svojej knihe spája fakty a intencie dokumentujúce vznik fakulty s náčrtom dobovej spoločenskej atmosféry, informáciu o pedagogickom procese sprevádza oboznámením čitateľa s učiteľskými osobnosťami, i pohľadom na neľahký rozbeh pôvodnej slovenskej vedeckej a odbornej spisby, nezabúdajúc pritom na prínos českých profesorov pôsobiacich na fakulte, ponúka i informáciu o prvých absolventoch, ich uplatnení, úspechoch a neúspechoch, osobitne potom o tých z nich, ktorí neskôr kládli základy rozvoja slovenskej právnej vedy, ďalšieho vývoja a rozvoja slovenskej právnickej vzdelanosti.“

V první kapitole autor popisuje úvahy, které vedly k založení Univerzity Komenského, a její založení v roce 1919, počátky budování Právnické fakulty UK a její personální složení. Uvádí, že zvíťezil názor nenavázat na maďarskou univerzitu a představuje „malý rozsahom a veľký dosahom“ zákon č. 375/1919 Sb. z. a n., kterým se zřizuje československá státní univerzita v Bratislavě, jehož § 1: „V Bratislavě se zřizuje místo bývalé maďarské university československá státní universita o čtyřech fakultách: právnické, lékařské, přírodovědecké a filosofické. Přednášky se konají buďto česky, nebo slovensky.“ Ve zbývajících dvou paragrafech byla vláda zmocněna k provedení tohoto zákona a určeno, že platnosti zákon nabývá dnem, kdy bude vyhlášen. Podrobněji je pojednáno o názorech prvního rektora Kristiana Hynka a představitelů slovenské inteligence na podobu nové univerzity.

Bez zajímavosti není informace, že ještě tři roky po vzniku Československa fungovala v Bratislavě dále maďarská Právnická fakulta Alžbětinské univerzity, kde se i nadále vyučovalo maďarské právo, a dokonce doktrína o integritě svatoštěpánské

koruny. Bylo tomu tak mj. i proto, že Ministerstvo školství předpokládalo vznik nové právnické fakulty až po pěti či šesti letech. O urychlení procesu vzniku fakulty se zasloužily i apely, publikované v tehdy již vycházejícím časopise Právny obzor, a tak již vládním nařízením ze dne 11. srpna 1921, č. 276/1921 Sb. z. a n. bylo stanoveno zahájení výuky od zimního semestru 1921/1922.

Jozef Vozár pak podrobně popisuje personální zabezpečení výuky. Vzhledem k tomu, že v době Rakouska-Uherska byla pro právníka, který se přihlásil ke slovenské národnosti, přístupná pouze advokacie, není divu, že mezi prvními slovenskými učiteli byli původem advokáti spoluzakladatel univerzity Augustín Ráth, Emil Stodola a Vladimír Fajnor. Autor dodává, že „bez českých profesorov by Právnická fakulta UK v Bratislave nemohla vzniknúť“. V rozsáhlejší části knihy autor přibližuje životní osudy a vědecko-pedagogické působení na fakultě a působení v orgánech fakulty a univerzity, jakož i další aktivity v tehdejší společnosti šesti významných profesorů – zakladatelů, a to Karla Laštovky (správní právo), Augustína Rátha (občanské právo), Otakara Sommera (římské právo), Emila Svobody (občanské právo), Bohuše Tomsy (právní filozofie) a Jana Vážného (římské právo).

Čtení o nelehkých začátcích a odchodlání zakladatelů Právnické fakulty Univerzity Komenského nejen, že „je pre čitateľa prameňom poznania hrdosti i pokory k dielu, vzdelanosti, víziám i organizačnému úsiliu našich predkov“ (Holländer), ale mělo by se stát v mnoha směrech vzorem pro ty, kteří působí na dnešních právnických fakultách, z nichž mnohé nemají historii o mnoho delší, než měla Právnická fakulta Univerzity Komenského v období první Československé republiky. Nejen jim vynikající knihu Jozefa Vozára doporučuji k prostudování. ■

JUDr. PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.

Rozhovor s prezidentem NK ČR, Mgr. Radimem Neubauerem

„Za jeden z mých hlavních úkolů považuji snahu o vytváření takových právních a ekonomických podmínek pro notáře, které jim umožní vykonávat notářství se zachováním nestrannosti a nezávislosti.“

Dne 19. 1. 2023 sněm Notářské komory České republiky jednoznačně rozhodl, že i pro další volební období bude v čele naší komory stát na pozici jejího prezidenta Mgr. Radim Neubauer a na pozici viceprezidenta Mgr. Pavel Bernard.

Vážený pane prezidente, v první řadě, prosím, přijměte velkou gratulaci. Pokud se nemýlím, tak tuto funkci vykováváte již desátým rokem.

Poslední tři roky nebyly pro nikoho vůbec jednoduché. Stalo se toho mnoho – pandemie, ochromení normálního fungování společnosti, ekonomické potíže, vysoká inflace a válka na Ukrajině. Přibližte, prosím, našim čtenářům, jak v této těžké době fungovali notáři.

Ano, poslední tři roky byly pro české notářství z Vámi zmíněných důvodů těmi nejnáročnějšími od začátku mého prvního funkčního období v r. 2015. Pandemie zasáhla do životů všech včetně notářů, jejich zaměstnanců, notářských kanceláří a v neposlední řadě i do chodu notářské komory. Velmi mne těší, že notářské služby zůstaly i v této těžké době dostupné a notáři vycházeli lidem i podnikatelům maximálně vstříc. Notářská komora velmi usilovala o to, aby notářům i v době lockdownu stát zachoval možnost poskytovat notářské služby včetně fyzických návštěv notářů, kteří se přizpůsobili nejriziko-

Mgr. Radim Neubauer (*1977)

- V čele Notářské komory České republiky stojí od roku 2015.
- Vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy, Aledo High School v Illinois a Gymnasium Liebigsschule ve Frankfurtu nad Mohanem.

vější skupině, tedy zejména seniorům. Shodou okolností v tomto období nabyla účinnosti velká novela notářského řádu, která část agend umožnila přesunout do online prostředí. Připravována byla už v době, kdy jsme o onemocnění covid-19 ještě nic nevěděli, ale o to lépe jsme byli na tuto situaci připraveni. Po poměrně složitých jednáních s Ministerstvem spravedlnosti bylo rozhodnuto, že bude připravená digitalizace notářství využita navíc i k implementaci směrnice o využívání digitálních nástrojů a postupů v právu obchodních společností. Ta zavazuje Českou republiku mimo jiné zakotvit možnost online založení společnosti bez fyzické přítomnosti zakladatele u jakéhokoliv orgánu. Česká republika se rozhodla pro zapojení notáře prostřednictvím videokonference do procesu založení společnosti a navíc dokázala jako jediná tento systém v řádné implementační lhůtě zprovoznit, čímž se dostala na první místo v rychlosti a bezpečnosti zakládání společností v Evropě. Dokonce ani silné státy jako Německo a Španělsko své systémy nedokázaly spustit včas.

Za jeden z hlavních úkolů sebe coby prezidenta notářské komory považuji snahu o vytváření takových právních a ekonomických podmínek pro notáře, které jim umožní vykonávat notářství se všemi jeho hlavními atributy, tedy především se zachováním nestrannosti a nezávislosti. K tomu bezpochyby patří i řádné ekonomické zázemí notářů a jejich kancelářů. Vývoj posledních dvaceti let byl bohužel takový, že zejména v menších městech a příhraničních oblastech již odměna za notářské úkony neodrážela složitost a odpovědnost vykonávaných agend, což se projevilo mimo jiné i špatnou obsaditelností některých notářských úřadů. Těší mne tak, že společným úsilím s Ministerstvem spravedlnosti byl v roce 2021 notářský tarif v určitých položkách zvýšen, avšak takovým způsobem, aby pro občany zůstala zachována ekonomická dostupnost vybraných služeb. Před koncem loňského roku pak byly kvůli až 17% inflaci některé položky ještě upravovány, a to opět poměrně citlivě a jednoznačně se nejednalo o navýšení až dvojnásobné, jak bohužel ve veřejném prostoru občas mylně zazní.

Notářská komora České republiky již dlouhodobě stojí na jednom z nejvyšších míst pomyslného žebříčku subjektů v České republice, které nejen prosazují, ale i uvádějí elektronizaci do praxe. Samozřejmě v našem případě do notářské praxe. Co všechno se na tomto poli dosud povedlo a co se do budoucna ještě chystá?

Největším posunem, který ale zároveň znamenal požadavek na změnu v uvažování notářů o tom, jakým způsobem se poskytují notářské služby, bylo bezpochyby zavedení již výše zmíněného sepisu notářského zápisu na dálku. Do této doby jsme si my notáři nedokázali příliš představit, že bychom měli sepisovat zápis a poskytovat nezbytná poučení a právní porady, aniž bychom měli účastníka fyzicky u jednoho stolu. Nicméně přijatá právní úprava tohoto institutu podle mého názoru proces

online sepisu notářského zápisu v maximální možné míře přibližuje tomu, jak probíhá sepis notářského zápisu v případě osobní účasti. Je to především díky tomu, že mají notáři po ztotožnění účastníka elektronickými identifikačními prostředky přístup k jeho fotografii v evidenci občanských průkazů. Toto je klíčový prvek, který zajišťuje obranu proti krádeži identity, využívání tzv. bílých koní při zakládání společnosti a v neposlední řadě proti praní špinavých peněz.

Pro veřejnost je důležitá otázka bezpečnosti a jistoty ochrany dokumentů, které si pořizují u notáře. Jak jsou tedy tyto dokumenty chráněny?

Otázka bezpečnosti v digitálním prostoru je pro nás naprosto zásadní a přistupujeme k ní velice zodpovědně. Náš videokonferenční kanál pro komunikaci s notářem při sepisu notářského zápisu na dálku má víceprvkové zabezpečení, pro ověření pravosti ověřeného podpisu používáme unikátní QR kódy, jejichž naskenováním se občan dostane do sekce na našem webu a sám si ověří, zda a kde bylo ověření podpisu např. na plné moci realizováno. Podle posledních statistik využívá kontrolu pravosti doložky na internetových stránkách NK ČR denně kolem 150 osob. Tímto opatřením jsme reagovali mimo jiné i na krádeže celých obchodních společností, ke kterým v posledních letech docházelo. Jelikož se padělání v minulosti nevyhnulo ani stejnopisům notářských zápisů, tak byla tato funkcionality nasazena i u nich. Bylo by dobré, pokud by této funkcionality využívaly i úřady, např. katastrální, vedlo by to ke zvýšení právní jistoty.

Veřejnost také volá po tom, aby tzv. dobrovolné rozvody mohly probíhat u notáře. Alespoň dvakrát týdně se mě na to některý z účastníků ptá. Blyská se v tomto směru pro naše spoluobčany na lepší časy?

Ve státech nejen západní Evropy už toto opatření do praxe uvedeno bylo, u nás o jeho případném zavedení do českého právního řádu musí rozhodnout zákonodárci. Veřejnost rozumí tomu, že rozvod, ve kterém není spor, je zbytečné soudit, a tím zatěžovat naši justici. K tomu je třeba připočítat ještě další výdaje spojené s takovým rozvodem, který je jen administrativní záležitostí, tedy provoz soudních budov, časovou ztrátu zaměstnanců soudu, energie v době aktuální energetické krize atd... Takových rozvodů, kde se nikdo o nic nesoudí a manželé jsou schopni dohody, je v celé ČR měsíčně průměrně přes tisíc. Panuje všeobecná shoda na tom, že naše soudy je potřeba odbřemenit, a protože je toto téma probíráno i v médiích a novináři se ptají, zda by to čeští notáři kapacitně vůbec zvládli, museli jsme situaci prověřit. Výsledkem bylo, že všech 439 notářů ze všech 14 krajů by tuto novou agendu v případě jejího zavedení zvládlo. Jak kapacitně, tak svou erudicí.

Notářská komora České republiky je velice aktivní i na mezinárodním poli. Jakých organizací je členem a co je náplní jejich činnosti?

První mezinárodní organizací, do které české notářství vstoupilo, byla v roce 1994 Mezinárodní unie notářství (UIN), která sdružuje notářství tzv. latinského, tedy kontinentálního typu. Jejím cílem je podporovat notářskou činnost, koordinovat a rozvíjet notářství na mezinárodní úrovni a reprezentovat zájmy notářství na mezinárodní úrovni, poskytovat podporu a pomoc členským notářstvím a navazovat vztahy i s nečlenskými notářstvími. Jejím úkolem je též systematické studium práva v oblasti notářské činnosti a podpora principů notářské deontologie, přičemž k deontologickému kodexu UIN notářská komora ČR v roce 2013 přistoupila.

V roce 2004 byla NK ČR přijata do Rady notářství Evropské unie (CNUE). Úkolem CNUE je vytvářet společnou politiku členských notářských organizací ve vztahu k Evropské unii a tuto politiku pak na nadnárodní úrovni realizovat, podílet se na evropském legislativním procesu a napomáhat vytváření podmínek pro překonávání rozdílů mezi jednotlivými národními právními řády a podmínek pro vytváření a realizaci přeshraničních projektů notářské profese v rámci EU.

Současně CNUE zprostředkovává členským notářským organizacím přístup k informacím o dění v institucích a orgánech EU, pokud mají vztah k notářské profesi. Je třeba si uvědomit, že velké množství našich právních předpisů reaguje právě na legislativu EU, a proto je nezbytné tuto oblast nejen sledovat, ale aktivně se do tvorby předpisů na evropské úrovni zapojovat.

Od roku 1998 je NK ČR členem tzv. Hexagonály, která je neformálním sdružením prezidentů notářských komor šesti zemí střední Evropy (jmenovitě Rakouska, Chorvatska, Maďarska, Slovenska, Slovinska a České republiky). Jejím úkolem je podporovat intenzivní spolupráci a výměnu zkušeností mezi členskými notářstvími. Mimo jiné i ze zkušeností kolegů z těchto zemí bylo čerpáno při přípravě digitalizace a elektronizace českého notářství.

Jsem velmi rád, že se díky velkému úsilí JUDr. Wünschové a JUDr. Kliky v posledních letech podařilo vybudovat v rámci notářské komory plně funkční sekci mezinárodních vztahů, která nám umožňuje aktivně se účastnit veškerého podstatného dění na mezinárodním poli a aktivně na něj reagovat. České notářství je tak v evropských notářských strukturách oprávněně vnímáno jako vůdčí síla zemí střední a východní Evropy.

Jak se Notářská komora České republiky zapojila do pomoci válkou sužované Ukrajině?

Když Rusko bezprecedentně napadlo Ukrajinu, tak se notářská komora i jednotliví notáři snažili co nejdříve pomoci jak samotným ukrajinským notářům, tak ukrajinským občanům obecně. Notářská komora poskytla peněžité dary ambasádě Ukrajiny, jakož i neziskovým organizacím v České republice i v zahraničí. Notáři prodloužili úřední hodiny do noci a otevřeli notářské úřady i na sedm dní v týdnu,

aby válečným uprchlíkům mohli vydávat potřebné dokumenty pro legální převoz jejich dětí do ČR. I nyní jim pomáhají řešit záležitosti týkající se jejich složité životní situace, zejména pokud jde o majetek, který zanechali ve svých domovech.

Touto cestou mi dovoluťe českým notářům jak za pracovní nasazení po vypuknutí války, tak za nezištnou pomoc a podporu obecně velmi poděkovat.

Co je, pane prezidente, Vaším současným největším přáním?

Z pohledu mé funkce je mým velkým přáním naplnění vize, kterou jsme spolu s viceprezidentem NK ČR Mgr. Pavlem Bernardem v lednu tohoto roku prezentovali delegátům sněmu notářské komory v rámci kandidatury na znovuzvolení do našich funkcí.

Základním cílem je udržení a rozvíjení obchodní a rejstříkové agendy a hledání dalšího potenciálu pro využití veřejných listin sepsovaných notáři, např. k odběreměnění soudů od nesporných řízení, to vše při zachování tradičního rozdělení kompetencí mezi právními profesemi. Budeme pokračovat v podpoře notářů v oblasti povinností souvisejících s bojem proti praní špinavých peněz, do kterého chceme více zapojit i banky. S těmi pak pracujeme na dvou společných projektech, a to na automatizovaném získávání informací o zůstatcích na účtech zůstavitelů v pozůstalostních řízeních od všech bank a v oblasti zavádění dalších opatření k posílení bezpečnosti notářských úschov. Budeme i nadále monitorovat evropskou legislativu v oblasti online zakládání společností a aktivně se zapojíme do příslušných konzultací.

Z pohledu profesní samosprávy je pak pro nás klíčové udržení přestupkové a kárné pravomoci. Je to sice nepopulární činnost, ale každá samospráva musí mít funkční nástroje k tomu, aby byla schopna zamezit excesům, které jsou způsobitelné ohrožit její řádné fungování či pověst. K řádnému fungování notářství je nezbytné také vzdělávání samotných notářů a výchova mladé generace, tomuto věnujeme a budeme věnovat výraznou pozornost. Věřím, že to vše bude ku prospěchu nejen notářům, ale primárně občanům této země.

Velice děkuji za rozhovor i za práci, kterou pro notáře děláte, a v novém funkčním období přeji hodně sil a dosažených úspěchů. ■

JUDr. Věra Sábliková
prezidentka Notářské komory pro hl. m. Prahu,
členka prezidia NK ČR, předsedkyně komise dohledu NK ČR,
členka redakční rady časopisu Ad Notam, notářka v Praze

STOJÍ ZA POZORNOST

SOUDNÍ ROZHLEDY

11–12/2022:

CIVILNÍ PRÁVO PROCESNÍ 63.

Okruh účastníků řízení o likvidaci pozůstalosti

§ 76 odst. 2 EŘ

§ 117 odst. 1, § 222, 224 a 225 ZŘS

§ 336k odst. 1 OSŘ

Osoba, která měla být poučena o právu podat vylučovací žalobu podle § 222 ZŘS, avšak poučena nebyla, nebo osoba, která podala takovou včasnou žalobu, o které dosud nebylo pravomocně rozhodnuto, a přesto došlo k vydražení věci, se stává subjektem, jemuž se doručuje usnesení o příklepu, které exekutor vydal v dražbě uskutečňované podle § 76 odst. 2 EŘ, aniž by respektoval § 222, 224 a 225 ZŘS. Usnesení o příklepu za takových zvláštních okolností nenabývá právní moci, jestliže není doručeno i takové třetí osobě.

Rozsudek NS z 1. 12. 2021, sp. zn. 20 Cdo 2895/2021

VÝBĚR ROZHODNUTÍ

Uzavření smlouvy o převodu podílu po marném uplatnění práva odkupu

Usnesení NS z 27. 4. 2021, sp. zn. 27 Cdo 2451/2019

(VJ 44/2022)

- I. Navrhuje-li společník po marném uplatnění práva odkupu podle § 89 ZOK uzavření smlouvy o převodu podílu, jde o nabídku na uzavření smlouvy (ve smyslu § 329 odst. 1 ve spojení s § 89 částí věty za středníkem ZOK) i tehdy, odkazuje-li co do způsobu určení ceny na (budoucí) posudek znalce jmenovaného soudem, jenž má přiměřenou cenu podílu určit.
- II. Domáhá-li se společník uzavření smlouvy soudem (ve smyslu § 329 odst. 2 ve spojení s § 89 částí věty za středníkem ZOK), nebude znalec jmenován soudem v samostatném řízení, nýbrž postupem podle § 127 OSŘ v rámci řízení, v němž se společník domáhá uzavření smlouvy u soudu.

Určení výše vypořádacího podílu člena bytového družstva

Usnesení NS z 22. 6. 2021, sp. zn. 27 Cdo 2711/2019 (VJ 45/2022)

- I. Právní úprava vypořádání mezi členem bytového druž-

stva, jehož účast zanikla bez právního nástupce, a bytovým družstvem, je založena na principu zvýšené ochrany členů bytového družstva, z něhož plyne, že vypořádací podíl člena bytového družstva musí být určen vždy s ohledem na skutečnou (tržní) hodnotu družstevního podílu bývalého člena družstva (určenou ke dni zániku členství) tak, aby mezi touto tržní hodnotou a výší vypořádacího podílu nebyly neodůvodněné rozdíly.

II. Družstvo je povinno poskytnout členům družstva dostatečné, určité a pravdivé informace týkající se jednotlivých záležitostí, zařazených na pořad jednání členské schůze. Neobsahuje-li tyto informace pozvánka na členskou schůzi, poskytne je družstvo členům k jejich žádosti na zasedání členské schůze.

III. Neurčí-li stanovy družstva jinak, může člen družstva na zasedání členské schůze uplatnit protinávrh ohledně záležitosti zařazené na pořad jednání a členská schůze může přijmout usnesení ve znění takového protinávrhu.

SOUDNÍ ROZHLEDY 1/2023:

VÝBĚR ROZHODNUTÍ

Advokátní úschova peněz při insolvenční složiteli

Rozsudek NS z 12. 11. 2021, sp. zn. 29 Cdo 2797/2019

(Rc 71/2022)

Plní-li osoba, která má peněžité závazek (dluh) vůči (insolvenčnímu) dlužníku, tento závazek (dluh) po prohlášení konkursu podle pokynů dlužníka tak, že peněžní prostředky poukáže (na úhradu dlužníka dluhu) věřiteli dlužníka, pak tím ve smyslu § 249 odst. 2 InsZ plní (insolvenčnímu) dlužníku.

Advokát, který se jako schovatel ve smlouvě o advokátní úschově peněz zavazuje (má zavázat) složiteli (klientovi) k tomu, že se složenou částkou bude nakládat podle pokynů složitele tím, že ji vyplatí složiteli nebo jiné osobě určené složitelem, je povinen si před uzavřením takové smlouvy ověřit, zda je vedeno insolvenční řízení na majetek složitele a zda splnění tohoto závazku nebrání některý z účinků takového řízení. Vyjde-li na základě takového ověření najevo, že je sice vedeno insolvenční řízení na majetek složitele, avšak splnění závazku ze smlouvy o advokátní úschově v době jejího uzavření nebrání žádný z účinků insolvenčního řízení, pak v době, kdy obdrží pokyn složitele k výplatě peněžních prostředků složiteli nebo jiné osobě, jedná svědomitě (§ 16 odst. 2 AZ) pouze advokát, který si ověřil, že splnění pokynu složitele nebrání aktuální stav insolvenčního řízení vedeného na majetek složitele.

Advokát, který jako schovatel po prohlášení konkursu na majetek složitele vyplatil peněžní prostředky z účtu advokátní úschovy přímo složiteli, se ve smyslu § 249 odst. 2 InsZ nezproští svého závazku (dluhu) z advokátní úschovy jen proto, že šlo o peněžní prostředky, jejichž poukázáním po prohlášení konkursu na majetek složitele na účet advokátní úschovy se předtím jiná osoba ve smyslu § 249 odst. 2 InsZ nezprostila svého závazku nahradit složiteli ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti.

Dokud se příslušné plnění (po zohlednění tzv. nezabavitelné částky) nedostane do majetkové podstaty složitele, může se insolvenční správce složitele domáhat splnění původního závazku (dluhu) jak vůči osobě povinné nahradit složiteli ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti, tak vůči advokátu (schovateli) coby osobě povinné k vydání předmětu advokátní úschovy složiteli. Plnění kteréhokoliv z těchto subjektů do majetkové podstaty zaniká v rozsahu povinnosti plnit do majetkové podstaty druhému z nich.

EVROPSKÉ PRÁVO

Veřejnost registrů skutečných majitelů

Směrnice 2018/843; GDPR; čl. 7 a 8 LPEU

Rozsudek z 22. 11. 2022, Luxembourg Business Registers, C-37/20 a C-601/20 (velký senát, GA P. Pitzzella)

SODNÍ ROZHLEDY 2/2023:

GLOSY

Jak dále s odloučenou pozůstalostí

JUDr. Karel Svoboda, Ph.D., Brno

PRÁVNÍ ROZHLEDY 1/2023:

DISKUSE

Neúčinnost a odpůrcí právo třetí osoby vůči dohodě o rozdělení společného jmění manželů

JUDr. Michal Morawski, Praha

PRÁVNÍ ROZHLEDY 2/2023:

DISKUSE

Zajišťovací převod vlastnického práva k podílu v kapitálové společnosti

JUDr. Bc. Marek Zápotocký, Olomouc

Vybrané aspekty vrácení příplatku společníkovi společnosti s ručením omezeným

Mgr. Ing. Karel Petržela, Praha

BULLETIN ADVOKACIE

1-2/2023:

Důsledky unijního sankčního režimu na výkon advokacie

Následující článek, který představuje názory obou označených autorů, se zaměřuje na skutečnost, kdy současný vývoj v oblasti unijní sankční normotvorby významným způsobem omezuje advokáty v poskytování právních služeb. Činí tak však způsobem, který zasahuje do základních prvků advokacie a popírá výchozí principy advokátní činnosti.

Prof. Dr. Alexander J. Bělohávek působí jako advokát a uznávaný rozhodce, je profesorem na Fakultě právnické ZČU v Plzni a Technické univerzitě Ostrava

JUDr. Jan Šamlot je advokátním koncipientem v advokátní kanceláři Bělohávek a rozhodcem

PRÁVNÍ RÁDCE 10/2022:

Podnikatelé objevují svěřenské fondy. Jen letos jich založili skoro osm set

Byznysmeni vidí šanci, jak zachovat svůj podnik pro budoucí generace nebo potomky ochránit před vlivem milionů.

Alžběta Vejvodová ■

Připravil Mgr. Erik Mrzena, notář v Praze

Složení slibu do rukou ministra spravedlnosti

Dne 16. 2. 2023 složili slib do rukou ministra spravedlnosti JUDr. Pavla Blažka, Ph.D., podle § 9 odst. 2 notářského řádu Mgr. Silvie Dohnalová, Mgr. Michael Hodějovský, Mgr. Adriana Hrochová, Mgr. Michal Kacer, Mgr. Hana Kopecká, Mgr. Jan Němeček, Mgr. Barbora Pleváková, Mgr. Tereza Řiháková, Mgr. Monika Samcová, Mgr. Aneta Suchopárová, Mgr. Ivana Svozilová, JUDr. Kateřina Šleglová, Mgr. Jan Voleský, JUDr. Jitka Zabloudilová a Mgr. Markéta Zídková. Ke slavnostnímu složení slibu do rukou ministra spravedlnosti blahopřejeme a přejeme mnoho pracovních úspěchů v další činnosti. ■

redakce Ad Notam

Generální shromáždění CNUE – prosinec 2022

DNE 9. PROSINCE PROBĚHLO V BRUSELU POSLEDNÍ GENERÁLNÍ SHROMÁŽDĚNÍ RADY NOTÁŘSTVÍ EVROPSKÉ UNIE (CNUE) V ROCE 2022. STEJNĚ JAKO V PŘEDCHOZÍCH LETECH BYLA PRVNÍM BODEM ZÁVĚREČNÉHO GENERÁLNÍHO SHROMÁŽDĚNÍ VOLBA PREZIDENTA A VICEPREZIDENTA PRO NADCHÁZEJÍCÍ ROK. PREZIDENTEM PRO ROK 2023 BYL ZVOLEN PETER STELMASZCZYK, NOTÁŘ V NĚMECKÉM BURSCHEIDU A DLOUHOLETÝ ŘEDITEL BRUSELSKÉ KANCELÁŘE NĚMECKÉHO NOTÁŘSTVÍ, VICEPREZIDENTEM PRO ROK 2023 PAK BYL ZVOLEN PREZIDENT LITEVSKÉHO NOTÁŘSTVÍ MARIUS STRAČKAITIS. TI VE FUNKCI VYSTŘÍDALI PREZIDENTA GIAMPAOLA MARCOZE, NOTÁŘE V ITALSKÉ AOSTĚ, A VICEPREZIDENTA MARIA KOHLERA, NOTÁŘE V HAMBURKU.

Obsazena byla zároveň správní rada pro rok 2023, jejímiž členy se stali:

- Annerie Ploumen, prezidentka nizozemského notářství,
- Ádám Tóth, prezident maďarského notářství,
- Eftychia Kastathi za řecké notářství,
- Alvaro Lucini Mateo za španělské notářství a
- Peter Danczi za slovenské notářství.

Dalšími statutárními otázkami řešenými v průběhu minulého generálního shromáždění byla úprava stanov CNUE v souladu s novými požadavky stanovenými belgickou legislativou a posléze projednání účetní závěrky za rok 2022 spolu s rozpočtem pro nadcházející rok. Přijat byl také plán priorit a předběžný harmonogram pro rok 2023. Ústředním diskutovaným tématem pak byla digitalizace notářské profese na vnitrostátní a zejména mezinárodní úrovni a projekty zaměřené na možnou spolupráci jednotlivých notářství v této oblasti.

V předvečer generálního shromáždění se konala prezentace aktuálního stavu a výsledků několika projektů CNUE (Evropská notářská síť, program Training, aktualizace a úpravy informativních webových stránek spravovaných CNUE, dny otevřených dveří jednotlivých notářství apod.). Kromě aktuálního stavu dlouhodobých projektů byly prezentovány také výstupy listopadového projektu Hackathon, který představoval workshop věnovaný otázkám IT v kontextu interoperability elektronických nástrojů a elektronické identifikace. Dva z osmi výstupů workshopu byly prezentovány zástupci NK ČR, Mgr. Martinem Haklem a JUDr. Petrem Klíčkou.

Příští generální shromáždění CNUE se koná 10. března 2023 v Bruselu. ■

Kancelář NK ČR

Vzpomínka na Dr. Karla Sauera

V letošním roce si připomínáme 30 let od zahájení činnosti notářů v České republice ve svobodném povolání. Předcházela tomu hektická příprava už od listopadu 1989, na které se podíleli zejména bývalí státní notáři, ale nejen oni. Při shánění informací o fungování notářských kanceláří v evropských zemích využívali notáři zkušenosti zahraničních notářů, zejména v Rakousku a Německu. Jedním z podporovatelů českých notářů v jejich úsilí byl i Dr. Karl Sauer, notář v Regensburgu, který už na jaře roku 1990 oslovil Státní notářství v Domažlicích s nabídkou kontaktů s bavorskými notáři a potřebné pomoci. Nezůstalo jen u slov, podpora měla konkrétní podobu ve zprostředkování důležitých kontaktů se zástupci bavorské notářské samosprávy, justice, bankovního sektoru i makléřské pojišťovací společnosti, v poskytnutí předpisů týkajících se činnosti notářů ve Spolkové republice Německo i materiální podpory.

Dr. Sauer byl jedním z iniciátorů založení tradice každoročních příhraničních setkání bavorských, saských, severočeských a západočeských notářů, kterých se rád zúčastňoval i po odchodu do důchodu v roce 2009. První setkání organizačně zajišťované Notářskou komorou v Plzni se uskutečnilo v roce 1998 ve Františkových Lázních a nastavilo program, dodržovaný i v pozdějších letech, tedy přednášku a diskusi na zvolené odborné téma, srovnávací právní úpravu německou a českou s výměnou prakticky využitelných pracovních materiálů, a společenskou část spojenou s poznáváním místa, kde se setkání konalo.

Po dvouletém přerušení způsobeném covidem bude tradice těchto setkání pokračovat v letošním roce setkáním v bavorském Bamberku. Bohužel bez účasti Dr. Karla Sauera, který dne 29. 12. 2022 po krátké nemoci zemřel. Věřím, že se najdou jeho pokračovatelé, kterým stejně jako jemu bude záležet na dobrých sousedských vztazích mezi Čechy a Němci a na výměně zkušeností mezi notáři.

Z původních pracovních kontaktů se postupně vyvinulo i naše osobní přátelství, za které jsem velmi vděčná. Prosím o vzpomínku na tohoto vzácného přítele českých notářů všechny, kteří měli možnost se s ním setkat. ■

JUDr. Libuše Stehlíková, notářka v Plzni

EU v kostce

PŘELOM ROKU PŘINESL ŘADU ZAJÍMAVÝCH NOVINEK, UDÁLOSTÍ A PODNĚTŮ Z PŮDY (NEJEN) EVROPSKÉ UNIE, PŘIČEMŽ PRVNÍ MĚSÍCE ROKU 2023 POKRAČUJÍ VE STEJNÉM TEMPU. PŘINÁŠÍME PRAVIDELNÝ PŘEHLED TĚCH NEJZAJÍMAVĚJŠÍCH Z OBLASTI CIVILNÍ JUSTICE A SOUKROMÉHO PRÁVA, ALE TAKÉ AKTUALITY INSTITUCIONÁLNÍHO NEBO HOSPODÁŘSKÉHO CHARAKTERU.

PROHLÁŠENÍ O LEGISLATIVNÍCH PRIORITYCH EU

Dne 15. prosince 2022 bylo podepsáno společné prohlášení o legislativních prioritách EU na roky 2023 a 2024. Prohlášení odkazuje na cca 160 klíčových návrhů členěných do následujících oblastí:

- Green Deal,
- digitalizace,
- ekonomika v zájmu lidí a
- posílení Evropy ve světě, podpora evropského způsobu života, posílení evropské demokracie.

Jedná se jak o tvorbu zcela nových návrhů, tak revizi stávajících předpisů. Zmínit lze např. revizi směrnice o platebních službách (PSD2), návrh směrnice harmonizující vybrané aspekty insolvenčního práva, návrh nařízení o digitalizaci justiční spolupráce v přeshraničních řízeních v občanských, obchodních a trestních věcech nebo návrh nařízení upravujícího právo rozhodné pro postoupení pohledávek, pokud jde o účinky vůči třetím osobám. Evropská komise, Rada a Evropský parlament, jejichž představitelé prohlášení podepsali, budou nyní spolupracovat na základě tohoto dokumentu. Materiál tohoto typu byl poprvé vypracován v roce 2016.

ŠVÉDSKÉ PŘEDSEDNICTVÍ

Předsednictví v Radě Evropské unie pro první pololetí roku 2023 převzalo Švédsko, které při této příležitosti publikovalo svůj pracovní program. Mezi jinými oblastmi se bude dle tohoto programu věnovat otázkám kyberbezpečnosti, digitální tranzice, práce s daty a umělé inteligence.

Pokud jde o oblast soukromého práva, mezi deklarované oblasti zájmu spadají pokračující vyjednávání o nových legislativních návrzích a souvisejících iniciativách, které se týkají uznávání rodičovství, insolvence a odpovědnosti za vadné výrobky. Zároveň chce švédské předsednictví svoji pozornost

věnovat návrhu souvisejícímu s ochranou novinářů účastníků se veřejné debaty proti šikanózním a jiným neopodstatněným soudním řízením. Přetrvávajícím tématem, na které se bude soustředit také švédské předsednictví, je pak digitalizace justiční spolupráce. Kromě zmíněného je předpokládáno i posílení unijní spolupráce v různých oblastech zdanění.

CNUE (RADA NOTÁŘSTVÍ EU)

Publikována byla výroční zpráva CNUE za rok 2022, která je dostupná v anglickém a francouzském znění na webových stránkách www.cnue.be. Činnost CNUE se v minulém roce zaměřovala především na pomoc válkou zasažené Ukrajině, a to v materiální, finanční i právní podobě, otázky předcházení legalizace výnosů z trestné činnosti, digitalizaci justice, projekt MAPE (praktická evaluace evropského dědického nařízení) a také na další vzdělávání notářů, kterého se zúčastnilo více než 1 000 evropských notářů.

WEBOVÉ STRÁNKY „PÁRY V EVROPĚ“

Informativní webové stránky „Couples in Europe“, které přinášejí informace o úpravě majetkových poměrů vyvstávajících z manželství a registrovaného partnerství v jednotlivých zemích EU a nově také na Ukrajině, prošly v nedávné době úpravou a v nové podobě jsou dostupné v 19 jazykových verzích včetně češtiny na www.coupleseurope.cz. Stránky jsou zaštiťovány CNUE.

APOSTILA

K Úmluvě o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin (apostila) přistoupily nebo přistoupí v těchto měsících tři nové státy: Saúdská Arábie s účinností k 7. 12. 2022, Pákistán s účinností k 9. 3. 2023 a Senegal s účinností k 23. 3. 2023. Vůči přistoupení Pákistánu k Úmluvě však podala Česká republika námítku, v praxi tak u listin ve styku mezi Pákistánem a Čes-

kou republikou zůstává nutnost superlegalizace. Ve vztahu k Saúdské Arábii a Senegalů by bez dalšího měla být postačující apostila.

RODIČOVSTVÍ

Evropská komise přijala 7. prosince 2022 návrh nařízení upravujícího pravomoc, použitelné právo, uznávání rozhodnutí a veřejných listin ve věcech rodičovství a o vytvoření evropského rodičovského osvědčení. Návrh Komise nyní musí být přijat Radou po konzultaci s Evropským parlamentem. Jedním z cílů tohoto instrumentu je rozšíření otázek, ve kterých by mělo být rodičovství učené v jednom členském státě uznáváno napříč dalšími členskými státy. V současnosti je garantováno uznávání rodičovství, pokud jde o práva plynoucí z práva EU (přístup na území, právo pobytu či zákaz diskriminace vůči státním příslušníkům), nově by se mělo jednat také o právní poměry vyplývající z vnitrostátního práva, jako jsou dědické otázky, péče o dítě a výživné či právo rodičů jednat jako zákonný zástupce ve vybraných záležitostech.

ÚROVEŇ PODNIKATELSKÉ AKTIVITY V EVROPSKÉ UNII

Závěr roku 2022 přinesl alespoň určitý optimistický signál, pokud jde o aktuální ekonomickou situaci v Evropské unii. Konkrétně se jedná o hodnotu ukazatele podnikatelské aktivity, který je označován jako souhrnný index nákupních manažerů (PMI). Hodnota tohoto ukazatele dosahující méně než 50 bodů značí pokles podnikatelské aktivity v dané ekonomice. V prosinci tento ukazatel vzrostl na úroveň 49,3 bodu, a to z listopadové hodnoty 47,8 bodu. Předběžné od-

hady kalkulovaly s prosincovou hodnotou, která byla o půl bodu nižší, než ukázaly později upřesněné údaje.

KANDIDÁTSKÝ STATUS – BOSNA A HERCEGOVINA

Evropská rada ve svých závěrech ze dne 15. prosince 2022 potvrdila stanovisko Rady (EU) a vyslovila souhlas s udělením statusu kandidátské země Evropské unie Bosně a Hercegovině. V průběhu roku 2022 byla zahájena přístupová jednání s Černou Horou, Srbskem, Albánií a Severní Makedonií. Ukrajina a Moldavsko kandidátský status získaly v červnu téhož roku. V prosinci pak podalo svoji oficiální žádost také Kosovo.

VNITŘNÍ TRH

V roce 2023 je oslavováno 30. výročí vzniku jednotného evropského trhu, který představuje jeden ze stavebních kamenů pro konkurenceschopnost evropské ekonomiky jako takové. Také v souvislosti s problémy v dodávkách zboží a komponentů, jež vyvstaly kvůli pandemii, je konkurenceschopnost unijní ekonomiky jednou z priorit avizovaných švédským předsednictvím. Stejně tak byla zdůrazněna ve společném programu současného předsednického tria, tedy Francie, České republiky a Švédska.

SAVE THE DATE – NENECHTE SI UJÍT

– 20. až 21. 4. 2023: 33. Evropské notářské dny, Salcburk
Téma 33. ročníku rakouské konference zní „Digitalizace v notářství – praxe a vize do budoucna pro Evropu“.

JUDr. Berenika Wünschová, ředitelka kanceláře NK ČR
JUDr. Petr Klika, právník, NK ČR

Štafeta na Jizerské 50 – již pošestnácté!

Když mnozí milovníci lyžování v lednu smutnili, kolik mohlo být místo deště sněhových srážek, potěšila je počátkem února vytožená bohatá sněhová nadílka. Ta umožnila organizátorům uspořádat ve dnech 9. až 12. února 56. ročník Jizerské 50, vrchol tuzemské lyžařské sezony, na kterou se sjíždějí lyžaři z celé střední Evropy. V rámci prodlouženého víkendu si zde na své přijdou závodníci všech výkonnostních i věkových kategorií. Je-li hlavní padesátikilometrový závod nad vaše síly, můžete se postavit na start několika dalších kratších závodů od sprintu, přes 10, 17 a 25 km, až po trať o délce 30 km. Páteční odpolední program patřil závodům štafety, na který se přijel opět „poprat“ o přední příčky tým Notářské komory. Po loňském úspěšném výkonu měla štafeta, v osvědčeném složení Pavel Burt, Jindřich Procházka, Vanda Pirková a Radim Neubauer, ambice nejvyšší. Poslední dva jmenovaní členové štafety otestovali svoji formu již při čtvrtčních závodech na třicet kilometrů, kde se blýskl zejména kapitán týmu Radim Neubauer skvělým celkovým 20. místem. Štafetový závod na Jizerské 50 se postupem času stává čím dál více prestižní událostí. Důkazem toho byla účast nejlepších současných běžců na lyžích či biatlonistů. Ve stopě jsme se tak setkali a poměřili síly třeba s Ondřejem Moravcem, Michalem Šlesingrem, Kateřinou Neumannovou nebo Gabrielou Soukalovou. Přes velká očekávání a silnou konkurenci se výběru Notářské komory nepodařilo napodobit loňské skvělé 8. místo. V napínavém finiši do posledních metrů i přes veškeré úsilí finišoval tým Notářské komory na 17. pozici. Otázkou tedy zůstává, jak navázat na senzační výsledek z předchozího ročníku? Dle mého názoru je klíčem k úspěchu zejména absence zranění v předzávodní přípravě. Zranění totiž zasáhne významnou měrou do již tak krátké lyžařské sezony. Tak a teď už hurá do tréninku na další ročník!

Mgr. Pavel Burt, notářský koncipient

Závěr projektu JUWILI

PROJEKT JUWILI (JUSTICE WITHOUT LITIGATION – SPRAVEDLNOST BEZ SPORŮ) SPOČÍVAJÍCÍ V EKONOMICKÉ A PRÁVNÍ KOMPATIVNÍ ANALÝZE SOUDNÍHO KOMISARIÁTU DOSPĚL PO DVOU LETECH DO ZÁVĚREČNÉ FÁZE.

Hlavním výstupem projektu je studie publikovaná v knižní podobě v anglickém jazyce sestávající z devíti kapitol věnovaných rozličným aspektům řízení vedených v rámci soudního komisariátu a částečně také mimo něj.

Jednou z hlavních kapitol je komparativní přehled vnitrostátní i evropské právní úpravy nesporných řízení vedených notáři v České republice, Chorvatsku, Maďarsku, Rakousku, Slovinsku a na Slovensku, jejichž autoři jsou Prof. Dr. Brigitta Lurger, LL.M. (Harvard), působící na katedře občanského a mezinárodního soukromého práva Štýrskohradecké univerzity a Prof. Dr. Karl Stöger, MJur (Oxford), který působí na katedře ústavního a správního práva Vídeňské univerzity.

Právní analýza se v otázkách dědictvého řízení zaměřuje na vzájemné působení mezi soudem a notářem a zejména na rozhodnutí vydávaná v rámci tohoto řízení, především pak v otázkách jejich charakteristiky ve smyslu evropského nařízení o dědictví a jejich přeshraničního použití. S tím úzce souvisí další otázka, a to definice soudu ve světlem nařízení o dědictví.

Vedle oblastí řízení o pozůstalosti se dále autoři ve studii věnovali výkonu nesporných pohledávek, evropskému platebnímu rozkazu, prohlášení o uznání mateřství nebo rodičovství, zápisům do veřejných rejstříků a v neposlední řadě nesporným rozvodům či zrušení registrovaného partnerství spolu s vypořádáním společného jmění manželů nebo jemu ekvivalentních institutů.

Hlavními autory ekonomické studie jsou Prof. Dr. Christian Helmenstein, Kalpana Scholtes-Dash a Helmut Berrer z rakouského výzkumného institutu Economica. Mezi ekonomická témata, kterých se studie dotýká, patří např. srovnání nákladů vynakládaných v sektoru justice v evropských jurisdikcích ve vztahu k HDP, zmapování dostupnosti soudů a notářských úřadů občanům, míra objasňenosti a délka řízení nebo četnost podaných opravných prostředků.

Pozornost byla věnována také analýze kvalitativních standardů zachovávaných v rámci řízení vedených v komparovaných zemích. V závěrečné části autoři formulují doporučení týkající se celkové koncepce nesporných soudních řízení v evropských zemích.

Dne 9. listopadu 2022 se uskutečnila závěrečná konference projektu v Bruselu, jejíž součástí byly panelové diskuse o efektivitě justice a právním státu. Panelové diskuse vě-

nované právě efektivitě justice se zúčastnila JUDr. Berenika Wünschová, ředitelka Kanceláře NK ČR, která v průběhu projektu působila jako předsedkyně ekonomické pracovní skupiny.

Jedna z částí projektu pak byla zaměřena na další možný rozvoj digitalizace spo-

lupráce notářů, a to specificky v přeshraničních řízeních o pozůstalosti. Po analýze a výměně zkušeností s nejčastějšími praktickými otázkami, kterým notáři jako soudní komisaři čelí při řešení dědictví s přeshraničním prvkem, byl navržen a posléze uveden do praxe dříve avizovaný modul rozhraní Evropské notářské sítě určený pro řešení potřeb vyvstávajících v tomto kontextu. Ten notářům umožňuje navázat kontakt s kolegy z jiných zemí EU za účelem konzultace přeshraniční situace, připraveny byly také vícejazyčné formuláře usnadňující vzájemnou spolupráci v dědictvých otázkách a dále diskuzní fórum pro řešení praktických otázek v širší skupině

NK ČR byla v projektu zastoupena ředitelkou Kanceláře, JUDr. Berenikou Wünschovou, a JUDr. Petrem Klikou, právníkem pro oblast mezinárodních vztahů.

Realizace projektu byla z 90% hrazena prostřednictvím grantu poskytnutého Evropskou komisí. Jednotlivé kapitoly obou částí studie jsou k dispozici online, a to na webových stránkách www.notar.at/juwili. Omezený počet *tištěných exemplářů* je možné bezplatně získat prostřednictvím Kanceláře NK ČR. ■

Kancelář NK ČR

Mezinárodní unie notářství

FUNKČNÍ OBDOBÍ 2019–2022

Celosvětovou notářskou organizaci „Union Internationale du Notariat“ (Mezinárodní unie notářství, ve zkratce UINL) není potřeba nijak zvlášť představovat. Je charakterizována rozmanitostí národů, přesvědčení, kultur, politických systémů a ekonomik, které jsou spojeny společným rysem, notariátem latinského typu. Notariát latinského typu je přítomen ve dvou třetinách světové populace, jinými slovy, notáři dávají právní jistotu pěti miliardám lidí.

Činnost UINL probíhá ve tříletých cyklech, na které jsou voleny orgány mezinárodní notářské samosprávy. Vždy v průběhu posledních čtyř měsíců příslušného funkčního období se koná mezinárodní kongres UINL jako vrcholná událost celosvětového notářského dění. Zasedání kongresu předchází jednání všech hlavních orgánů UINL – Rady předsednictví, Generální rady a Shromáždění členských notářství. Je také volen prezident pro nadcházející funkční období.

Nedávno ukončené funkční období (od 1. 1. 2020 do 31. 12. 2022) s sebou přineslo řadu výzev, kterými notářství a notáře provedla mimořádná dáma, argentinská notářka paní **Dr. Cristina Noemi Armella**. První žena ve funkci prezidentky UINL zanechala výraznou stopu. Vedla notářství v čase celosvětové pandemie i v čase války na Ukrajině jako maják v bouři. Cristina N. Armella je doktorkou notářského práva, rektorkou Argentinské notářské univerzity (UNA) a od roku 1982 pracuje jako notářka v provincii Buenos Aires.

Cristina N. Armella při své volbě prezidentkou Mezinárodní unie notářství 27. listopadu 2019 v Jakartě netušila, jak dokonale se jí ve funkci podaří naplnit cíl, který si vytkla, „modernizovat notářství bez toho, aby ztratilo svou podstatu“. Cílem jejího programu bylo „posílit instituci notářství ve prospěch jejích členů a v konečném důsledku všech občanů“. Osvědčila velkou míru vizionářství, když v rámci Unie prosadila využívání nových technologií, včetně vytvoření virtuální platformy pro trvalé vzdělávání notářů.

Na počátku roku 2020 vypukla celosvětová pandemie covid-19, která významně urychlila **přechod světa do digitální éry**. Současná digitální transformace je kulturní změnou, která v oblasti notářství zahrnuje nutnost poskytovat notářské služby s používáním nových technologic-

kých nástrojů. Technologický pokrok má obrovský dopad na životy lidí. Výsledkem činnosti dvou pracovních skupin UINL (Nové technologie a Veřejná listina) je vydání příručky **Desatero při výkonu veřejné moci notářem online** (Decalogue of Public Service Exercise with Online Appearance). Jedná se o právní text, který dává notářům doporučení, jak při každodenní práci používat technologické nástroje. Technologie nebude v budoucnu schopna nahradit funkci notáře, jak tvrdí některé kritické hlasy. Naopak, notářská funkce je nezbytná pro život společenství. Na základě tří pilířů, (i) investic do nových technologií, (ii) odborné přípravy a (iii) legislativních změn, si notářská veřejná listina i v digitálním světě zachová svou podstatu. V notářské profesi musí změny začít u notářů, kteří musí změnit svou tradiční mentalitu a rozhodnout se pro změnu. Tváří v tvář této skutečnosti notáři nemohou zůstat osamoceni. Budou potřebovat své organizační struktury, notářské komory na místní nebo celostátní úrovni, aby je v tomto procesu podpořily. Dnes čelíme digitální transformaci, která se opírá zejména o cloud, big data, umělou inteligenci, kybernetickou bezpečnost, elektronický obchod, blockchain, metavesmír, robotiku a průmysl 4.0, mimo jiné ... Používat moderní technologie v notářství už není možnost, ale je to nutnost, kterou notářům ukládá realita. Je obrovským úkolem notářů se přizpůsobit, avšak nerezignovat na právní jistotu, ochranu údajů i kontrolu původu finančních prostředků, aby notáři mohli pokračovat v plnění klíčové funkce, kterou zastávají v každé právně organizované společnosti.

Cristina N. Armella věnovala velkou pozornost **roli žen ve vedoucích funkcích v notářství**. 8. března 2020, jakmile se ujala úřadu, poslala zvláštní pozdrav všem notářkám po celém světě. Následovala globální výzva, jejímž tématem byla: „*Úloha žen notářek v 21. století*“ s cílem analyzovat mimo jiné aspekty vedení, lidských práv, dalšího vzdělávání, notářské etiky. Výzva byla tak úspěšná, že v rámci UINL vznikla nová pracovní skupina, která se zabývá rovností žen na všech kontinentech. Hlavním cílem je i nadále zviditelňovat práva žen, kde má při dosahování tohoto cíle významnou úlohu světové notářství.

Zaměřila se i na **lidská práva** celkově. Uvedla, že 21. století musí být stoletím povznesení univerzálních hodnot. OSN potvrzuje, že lidská práva jsou právy, která jsou vlastní všem lidským bytostem. Výkon notářské veřejné služby v rukou notářů, existence národních notářských organizací a mezinárodní

organizace UINL jsou zárukou ochrany a upevnění těchto základních práv. Tato práva však nemohou být plně uplatňována, pokud nebudou respektovány univerzální hodnoty, které jsou souborem pravidel soužití platných v daném místě a čase. Vyjádřila přesvědčení, že tyto univerzální hodnoty mohou být sdíleny různými kulturami nebo společenskými skupinami a musí být také sdíleny všemi notáři na světě.

Věnovala se také **boji proti praní špinavých peněz a financování terorismu**. V notářské profesi se totiž setkávají dva protipóly: Notář si nevybírá své klienty, je povinen poskytovat služby komukoli, a proti tomu stojí povinnost „know your client – poznej svého klienta“. Výstupem činnosti pracovní skupiny UINL ve funkčním období 2020–2022 je AML příručka pro notáře **Desatero o osvědčených postupech při posuzování rizik v oblasti předcházení praní peněz a financování terorismu**.¹

Cristina N. Armella se zasadila o **posílení UINL prostřednictvím energie mladých lidí**. Zsvětřila většinu svého života vyučování. Říká: „Mladí lidé mě vždy nutí myslet jinak, hledat jinou cestu, klást si jiné otázky. Naše Unie potřebuje stejnou energii, aby se stala silnější. Motivujeme mladé lidi, aby se k nám připojili, a nabídli jim místa, kde se naučí novým dovednostem naší veřejné služby. Mladí notáři jsou budoucností.“ V centru jejích zájmů bylo další profesní vzdělávání notářů: na globální úrovni prostřednictvím Světové notářské univerzity a na kontinentální úrovni prostřednictvím již existujících notářských akademií v Americe a Evropě, ale také jejich vytvořením v Africe a Asii. Prosadila také vytvoření Světového dne bezplatného notářského poradenství. Pod jejím vedením byla připravena **reforma stanov UINL**, aby zahrnovala pravidla týkající se virtuality. Ačkoli mimo Evropu převládá pocit, že „válka je daleko“, tak od počátku ruské invaze na Ukrajinu byla zejména díky osobě paní prezidentky UINL přítomna nejen politickým rozhodnutím, ale také **mezinárodní sbírkou pomoci ukrajinským notářům a notářským úřadům**.

Iniciovala také zpracování medailonků všech svých předchůdců v roli prezidentů UINL v knižní podobě, pod názvem **Kniha prezidentů UINL**. Chtěla připomenout prezidenty UINL, aby se vzpomínka na ně udržela v paměti těch, kteří si je pamatují, a aby byli blízcí i novým generacím. Každému z prezidentů děkujeme za to, že velkoryse a nezaжатě zasvětili část svého života ve prospěch instituce notářství a všech notářů světa.

NASTUPUJÍCÍ PREZIDENT

V roli prezidenta UINL Cristinu N. Armella vystřídá neméně charismatický **Lionel Galliez**. Je obratným diplomatem s velikou zkušeností s prací v mezinárodních organizacích. Ve vztahu k České republice je zajímavý jeho původ – jeho maminka se narodila v Československu a pan Galliez česky dobře rozumí. Během svého funkčního období si klade za cíl: (i) hájit specifčnost notářského modelu a rozmanitost notářských právních systémů; (ii) rozšířit a prohloubit pravomoci notářství v jednotlivých zemích a (iii) vytvořit doktrinální základ pro posílení činnosti UINL – kodifikovat principy notářství v jednotlivých členských státech.

Dvaapadesátiletý Lionel Galliez je od roku 1999 notářem v Mússidanu a poté v Paříži. V letech 2016 až 2022 byl poradcem prezidenta francouzské notářské komory Conseil Supérieur du Notariat pro mezinárodní záležitosti, v roce 2011 byl prezidentem komise 107. kongresu francouzských notářů. V letech 2020 až 2022 byl viceprezidentem UINL pro Evropu a od roku 2014 byl generálním radním (za Francii) a předsedou pracovní skupiny UINL pro Partnerství s mezinárodními organizacemi. Pan Lionel Galliez byl také prezidentem 28. celosvětového notářského kongresu konaného v Paříži v roce 2016, zástupcem Conseil Supérieur du Notariat při Organizaci spojených národů a Světové bance v letech 2010 až 2022. Zpracoval národní zprávu francouzského notariátu na 26. světovém kongresu notářů v Marrákeši v roce 2010, za kterou získal Ducretovu cenu za nejlepší práci kongresu, byl také členem Výboru expertů FAO pro dobrovolné směrnice o odpovědném řízení držby půdy od roku 2010 do roku 2012, a konečně byl také expertem za Evropskou unii na ministerstvech spravedlnosti Libanonu, Vietnamu a Tuniska v letech 2008 až 2010.

JUBILEJNÍ 30. CELOSVĚTOVÝ NOTÁŘSKÝ KONGRES, CANCÚN, MEXIKO, 1.–3. 12. 2022

Při úvodním ceremoniálu kongresu byla za členy UINL slavnostně přijata notářství Kazachstánu a Uzbekistánu. UINL tak nyní má 91 členských notářství. **Česká republika byla v odborných pracích kongresu zastoupena díky práci zpravodaje Štěpána Štancla, notáře v Praze. Oficiální delegaci Notářské komory České republiky na kongresu zastupovala Šárka Tlášková, notářka v Praze, členka Generální rady UINL.**

Hlavním tématem 30. mezinárodního kongresu v Cancúnu v Mexiku byl **Výkon veřejné moci notáři v digitální podobě** a také **Výkon veřejné funkce notáře v době postpandemické obnovy**. Témata spolu úzce souvisí, když digitalizace figurovala i jako jeden z nosných prvků tématu obnovy. Pandemie a krize se staly urychlovačem elektronizace notářství.

Oběma tématům byla věnována řada příspěvků, zpravidla vždy několik příspěvovatelů k určitému dílčímu tématu představilo právní úpravu a celkovou situaci v jednotlivých členských zemích. Koordinátoři, italský notář Dr. Alberto Maroz a němečtí notáři Jens Bormann a Peter Stelmaszczyk, následně shrnuli závěry jednotlivých diskusí.

Jako závěry tématu, zabývajících se otázkou, jak může notářská práce pomoci při obnově národních ekonomik v období po pandemii covidu, byly předloženy tři základní myšlenky: Za prvé, význam digitalizace, o níž bylo podrobněji diskutováno ve druhém tématu. Dále, notáři by měli pomoci drobným podnikatelům při založení a rozvoji jejich podnikání, jelikož tyto podniky jsou páteří ekonomiky. Menší podnikatelé často nemají zkušenosti s právem a potřebují individuální poradenství, proto je důležité zajistit vysokou úroveň právní odbornosti a jistoty. A nakonec, notáři by měli hrát významnou roli v oblastech práva nemovitostí a obchodních společností, jelikož data ve veřejných seznámech a rejstřících jsou nezbytná pro vytvoření důvěry na trhu a fungující ekonomiku.

Z příspěvků a diskuse o využívání digitálních nástrojů v notářské praxi vyplynulo v prostředí kongresu všeobecné sdílené přesvědčení, že notáři se musí – alespoň do určité míry – přizpůsobit současnému trendu digitalizace. Digitální nástroje umožňují rychlejší a efektivnější správu spisů, přístup k veřejným i neveřejným datům, jako jsou seznamy, rejstříky a státní registry, a tudíž i zlepšení poskytovaných služeb pro občany. Jedním z nejvíce diskutovaných prvků digitalizace byl tzv. notářský zápis sepsaný na dálku, který je v našem českém prostředí zajištěn prostřednictvím rozhraní v CIS NK ČR. Z diskusí vyplynulo, že tato česká úprava není ojedinělá. Některé právní systémy (Estonsko, Québec) jdou ve skutečnosti podstatně dále, a to jak v rozsahu možného použití, tak v reálné míře využívání těchto systémů občany.

Jsme v přechodném období. Dennodenně se setkáváme s názory, že právníky nahradí umělá inteligence, možná už zítra. Mají si notáři hledat jinou práci? Spolu s účastníky kongresu si myslíme, že nikoliv. Umělé inteligenci ChatGPT děkujeme za pomoc s přípravou tohoto článku a domníváme se, že do naší práce může ještě skutečně zasáhnout – ale jen jako pomocník. Věříme totiž, že jakákoliv umělá inteligence nemůže (nyní ani v dohledné době) notáře nahradit ve výkonu veřejné moci a že posouzení a osobní ingerence

notáře jako kvalifikovaného profesionála zůstávají nezastupitelné. Leitmotivem téměř všech příspěvků a důležitým jednotícím prvkem kongresu bylo přesvědčení vystupujících, že všechny digitální systémy musí mít mnoho pojištěk a musí být maximálně zabráněno jejich zneužití tak, aby notáři zůstali významným prvkem právní jistoty. V příspěvcích byly probírány i biometrické systémy, které mohou pomoci s ověřením totožnosti stran v rámci videokonference, avšak se závěrem, že notář musí mít vždy hlavní roli v identifikaci stran a zjištění jejich vůle. Účastníky kongresu byl také opakovaně vyjadřován názor, i v českém prostředí dle našeho názoru rozšířený, že sepisování notářských zápisů na dálku, bez osobní účasti, má větší opodstatnění v případech advokátů a zástupců (zejména) větších obchodních společností než v případě jednotlivců, kde je osobní setkání s notářem nenahraditelné.

Na závěr kongresu, v inaugurační řeči nově zvoleného prezidenta Lionela Gallieze, zaznělo něco, co je potřeba si připomínat: „Abychom mohli bránit naši profesi, musíme ji milovat... Je normální, že naše Unie existuje, protože ji potřebujeme... Naše Unie musí být jednotná.“ A nemohl chybět citát francouzského právníka Jeana-Étienne-Marie Portalise, jednoho z tvůrců Code civil: „Vše, co je staré, bylo někdy nové“, což si dovolueme parafrázovat jako „nebojme se notářství inovovat“.

1 Příručka je dostupná na stránkách www.uinl.org, a až bude zpracován její překlad do českého jazyka, bude dostupná i na webu www.nkcr.cz.

Mgr. Šárka Tlášková, notářka v Praze, členka Generální rady UINL, s přispěním Mgr. Štěpána Štancla, LL.M., notáře v Praze

ZPRÁVY Z NK ČR

XLVI. sněm Notářské komory České republiky

Dne 19. 1. 2023 proběhl XLVI. sněm Notářské komory České republiky, během kterého delegáti zvolili členy orgánů Komory pro nadcházející funkční období. Delegáty sněmu pozdravil Mgr. Karel Dvořák, náměstek ministra spravedlnosti, který úvodem vyzdvihl spolupráci Ministerstva spravedlnosti a Notářské komory České republiky v mnoha oblastech. Jako tradičně se sněmu zúčastnili JUDr. Martin Foukal, čestný prezident Komory a JUDr. Miloslav Jindřich, čestný viceprezident Komory. **Sněm znovuzvolil Mgr. Radima Neubauera, notáře v Praze, prezidentem Komory a Mgr. Pavla Bernarda, notáře v Brně, viceprezidentem Komory.**

Dalšími volenými členy prezidia byli zvoleni Mgr. Jan Dytrych, notář v Praze, JUDr. Lubomír Mika, notář v Brně, a JUDr. Ing. Vanda Pirková, notářka v Praze. Dále jsou členy prezidia v novém funkčním období Mgr. Luboš Holík, prezident Notářské komory v Ústí nad Labem, JUDr. Josef Kawulok, prezident Notářské komory v Ostravě, JUDr. Vladimíra Kotrlíková, prezidentka Notářské komory v Českých Budějovicích, JUDr. Šárka Novotná, prezidentka Notářské komory v Praze, JUDr. Zdeněk Ryšánek, prezident Notářské komory v Brně, JUDr. Věra Sábliková, prezidentka Notářské komory pro hlavní město Prahu, JUDr. Jan Stránský, prezident Notářské komory v Plzni a JUDr. Ladislav Vondrák, prezident Notářské komory v Hradci Králové.

Členy revizní komise byli zvoleni JUDr. Josef Burda, notář v Plzni, Mgr. Pavel Huták, notář v Olomouci, JUDr. Ing. Ondřej Klička, notář v Praze, JUDr. Sylva Kotrbová, notářka v Praze a Mgr. Jindřich Procházka, notář v Berouně. Předsedou revizní komise byl zvolen JUDr. Josef Burda. Členy kárné komise pak byli zvoleni JUDr. Radim Duda, notář v Orlové-Lutyň, Mgr. Jana Hyráková, notářka v Brně, JUDr. Radmila Krátká, notářka v Jeseníku, Mgr. Erik Mrzena, notář v Praze a JUDr. Renata Vysoká, notářka v Náchodě. Předsedou kárné komise byl zvolen Mgr. Erik Mrzena.

redakce Ad Notam

Zahájení a ukončení činnosti notářů

Ministr spravedlnosti JUDr. Pavel Blažek, Ph.D., s účinností od 1. 1. 2023 jmenoval **Mgr. Ivanu Bernasovou** notářkou v obvodu Okresního soudu v Klatovech se sídlem v Klatovech, dále **JUDr. Ondřeje Demuta** notářem v obvodu Okresního soudu v Lounech se sídlem v Podbořanech, **Mgr. Hanu Remešovou** notářkou v obvodu Obvodního soudu pro Prahu 8 se sídlem v Praze, **Mgr. Janu Tvrđíkovou** notářkou v obvodu Okresního soudu v Kutné Hoře se sídlem v Kutné Hoře a **JUDr. Ivetu Vankátovou, Ph.D.**, notářkou v obvodu Okresního soudu v Bruntále se sídlem v Bruntále.

Mgr. Ivana Bernasová

JUDr. Ondřej Demut

Dnem 16. 1. 2023 jmenoval ministr **Mgr. Zuzanu Buchtovou** notářkou v obvodu Okresního soudu v Benešově. K 1. 2. 2023 byla ministrem spravedlnosti jmenována **JUDr. Alžběta Šulová** notářkou v obvodu Okresního soudu ve Vsetíně se sídlem ve Valašském Meziříčí. Taktéž k 1. 2. 2023 byl ministrem jmenován **Mgr. Bc. Miroslav Michálek** notářem v obvodu Okresního soudu v Třebíči se sídlem v Třebíči. Ke dni 15. 3. 2023 pak ministr spravedlnosti jmenoval **JUDr. Miloslavu Křivskou** notářkou v obvodu Okresního soudu v Chrudimi se sídlem v Chrudimi. S účinností k 1. 4. 2023 pak jmenoval **Mgr. Michala Kyptu** notářem v obvodu Okresního soudu v Rokycanech se sídlem v Rokycanech a **Mgr. Jana Voleského** notářem v obvodu Okresního soudu v Berouně se sídlem v Berouně.

Mgr. Hana Remešová

Mgr. Jana Tvrđíková

Nově jmenovaným notářkám a notářům přejeme mnoho úspěchu v jejich pracovní činnosti.

Dnem 31. 12. 2022 odvolal ministr spravedlnosti na vlastní žádost **Mgr. Zuzanu Geroldovou** z funkce notářky Okresního soudu v Přerově se sídlem v Přerově. Ke dni 30. 6. 2023 pak ministr spravedlnosti odvolal na vlastní žádost **JUDr. Olgu Zavoralovou** z funkce notářky v obvodu Okresního soudu v Chrudimi se sídlem v Chrudimi. Ke dni 31. 7. 2023 odvolal na vlastní žádost **JUDr. Evu Malou** z funkce notářky v obvodu Okresního soudu v Pelhřimově se sídlem v Pelhřimově.

JUDr. Iveta Vankátová, Ph.D.

Mgr. Zuzana Buchtová

S účinností ke dni 30. 9. 2023 odvolal ministr spravedlnosti **JUDr. Marii Trčkovou** na vlastní žádost z funkce notářky v obvodu Okresního soudu v Příbrami se sídlem v Příbrami. Dnem 30. 11. 2023 pak odvolal na vlastní žádost **JUDr. Danuši Svobodovou** z funkce notářky v obvodu Okresního soudu v Sokolově se sídlem v Sokolově. Ke dni 31. 12. 2023 odvolal ministr spravedlnosti na vlastní žádost **JUDr. Jiřího Škorpíka** z funkce notáře v obvodu Okresního soudu v Jablonci nad Nisou se sídlem v Jablonci nad Nisou a **JUDr. Libuši Stehlikovou** na její žádost z funkce notářky v obvodu Okresního soudu Plzeň-sever se sídlem v Plzni.

Za dlouholetou činnost ve prospěch notářství děkujeme a do dalšího života přejeme pevné zdraví, štěstí a osobní spokojenost. ■

JUDr. Miloslava Křivská

JUDr. Alžběta Šulová

Mgr. Bc. Miroslav Michálek

Mgr. Michal Kypta

Mgr. Jan Voleský

redakce Ad Notam

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád“), a podle § 2 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ

na obsazení notářského úřadu

v obvodu Okresního soudu v Lounech se sídlem v Žatci

uvolněného po notářce JUDr. Ivaně Demutové, která ukončila činnost dne 31. 12. 2022. Jednání před konkurzní komisí se bude konat ve čtvrtek 27. dubna 2023 v době od 9.00 hod. v sídle Notářské komory České republiky (dále jen „Komora“) v Praze, Apolinářská 12, přičemž přihláška do konkurzu (dále jen „přihláška“) musí být Komoře doručena nejpozději do 27. března 2023.

Účastnický poplatek za podání přihlášky činí **12 000 Kč** a je třeba ho zaplatit nejpozději v den podání přihlášky do konkurzu na účet Komory u UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a. s., č. ú. 45818009/2700, variabilním symbolem je rodné číslo přihlášeného do konkurzu (dále jen „uchazeč“). Komora odešle uchazečům zařazeným do konkurzu nejpozději 10. den před jednáním konkurzní komise pozvánku k jednání na adresu uvedenou v přihlášce ke konkurzu. Na základě písemné žádosti uchazeče sdělí Komora sledované statistické údaje o činnosti uvolněného notářského úřadu za poslední ukončený kalendářní rok. Komora předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu (§ 8 odst. 1 a 6 notářského řádu).

S přihláškou je třeba předložit tyto doklady:

- 1) doklad o státním občanství,
- 2) prohlášení o plné svéprávnosti,
- 3) výpis z evidence Rejstříku trestů; je-li uchazeč občanem jiného členského státu Evropské unie, jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace, výpis z evidence trestů, anebo rovnocenný doklad vydaný příslušným soudním nebo správním orgánem tohoto státu, nebo výpis z evidence Rejstříku trestů s přílohou obsahující informace, které jsou zapsané v evidenci trestů státu, jehož je občanem; datum vydání těchto dokladů nesmí být starší než tři měsíce před podáním přihlášky,
- 4) doklad o vzdělání ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) notářského řádu,
- 5) doklad o složení notářské zkoušky nebo jiné zkoušky (§ 7 odst. 3 notářského řádu),
- 6) doklad o alespoň pětiletém trvání notářské praxe nebo jiné praxe (§ 7 odst. 2 notářského řádu),
- 7) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971,
- 8) doklad o zaplacení účastnického poplatku.

Podmínky pro zařazení notáře nebo notářského kandidáta do konkurzu

- 1) Podmínkou zařazení notáře se sídlem v České republice do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod bodem 8).
- 2) Podmínkou zařazení notářského kandidáta do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod body 6), 7), 8) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu notářských kandidátů příslušné notářské komory.
- 3) Notářský kandidát dokládá notářskou praxi potvrzením notářské komory o době zápisu v seznamech notářských koncipientů a kandidátů a potvrzením notáře o době trvání pracovního poměru, se zohledněním § 22 odst. 3 notářského řádu účinného od 1. 1. 2022. Nelze-li dobu trvání pracovního poměru prokázat potvrzením notáře, je třeba ji prokázat jinými listinami prokazujícími trvání této doby.

Předpoklady pro zařazení uchazeče do konkurzu ve smyslu § 7 odst. 1 notářského řádu

- 1) státní občanství členského státu Evropské unie, jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace,
- 2) plná svéprávnost,
- 3) vysokoškolské vzdělání v oboru právo získané
 - a) v magisterském studijním programu právo a právní věda studiem na vysoké škole v České republice, přičemž za takové vzdělání se považuje také vysokoškolské vzdělání získané před 1. 1. 1999 na právnické fakultě vysoké školy se sídlem v České republice nebo jejich právních předchůdců, nebo
 - b) studiem na vysoké škole v zahraničí, pokud je takové vzdělání v České republice uznáváno za rovnocenné vzdělání uvedenému v písmenu a) na základě mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána, anebo pokud takové vzdělání bylo uznáno podle zvláštního právního předpisu, a současně takové vzdělání odpovídá obsahem a rozsahem obecnému vzdělání, které lze získat v magisterském studijním programu právo a právní věda na vysoké škole v České republice,
- 4) bezúhonnost,
- 5) vykonání alespoň pětileté notářské praxe,
- 6) složení notářské zkoušky.

Notářská praxe ve smyslu § 7 odst. 2 notářského řádu

- 1) Notářskou praxí se rozumí praxe notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta podle notářského řádu a praxe státního notáře a notářského čekatele podle dřívějších předpisů.
- 2) Do notářské praxe Komora započte zcela praxi soudce, prokurátora, státního zástupce, advokáta, komerčního právníka, soudního exekutora, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, exekutorského kandidáta, justičního čekatele, justičního kandidáta, asistenta soudce, asistenta veřejného ochránce práv, asistenta státního zástupce, právního čekatele prokuratury, právního čekatele státního zastupitelství, advokátního koncipienta, exekutorského koncipienta nebo právního čekatele u komerčního právníka, činnost zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole a který se samostatně podílí na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů.
- 3) Do notářské praxe může ministr spravedlnosti na návrh Komory z jiné právní praxe započítat nejvýše dva roky.
- 4) Notářská praxe podle bodů 2) a 3) se dokládá potvrzením Komory o započtení jiné praxe do notářské praxe, nebo potvrzením, že ministr spravedlnosti započítal do notářské praxe jinou právní praxi.

Notářské zkoušky ve smyslu § 7 odst. 3 notářského řádu

- 1) Notářskou zkouškou se rozumí notářská zkouška podle notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů.
- 2) Za notářskou zkoušku se považuje také odborná justiční zkouška, soudcovská zkouška, jednotná soudcovská zkouška, jednotná soudcovská a advokátní zkouška, prokurátorská zkouška, odborná závěrečná zkouška právních čekatelů, advokátní zkouška, exekutorská zkouška a profesní zkouška na komerčního právníka.

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád“), a podle § 2 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ na obsazení notářského úřadu

v obvodu Okresního soudu v Přerově se sídlem v Přerově

uvolněného po notářce Mgr. Zuzaně Geroldové, která ukončila činnost dne 31. 12. 2022. Jednání před konkurzní komisí se bude konat v úterý 25. dubna 2023 v době od 9.00 hodin v sídle Notářské komory České republiky (dále jen „Komora“) v Praze, Apolinářská 12, přičemž přihláška do konkurzu (dále jen „přihláška“) musí být Komoře doručena nejpozději do 27. března 2023.

Účastnický poplatek za podání přihlášky činí **12 000 Kč** a je třeba ho zaplatit nejpozději v den podání přihlášky do konkurzu na účet Komory u UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a. s., č. ú. 45818009/2700, variabilním symbolem je rodné číslo přihlášeného do konkurzu (dále jen „uchazeč“). Komora odešle uchazečům zařazeným do konkurzu nejpozději 10. den před jednáním konkurzní komise pozvánku k jednání na adresu uvedenou v přihlášce ke konkurzu. Na základě písemné žádosti uchazeče sdělí Komora sledované statistické údaje o činnosti uvolněného notářského úřadu za poslední ukončený kalendářní rok. Komora předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu (§ 8 odst. 1 a 6 notářského řádu).

S přihláškou je třeba předložit tyto doklady:

- 1) doklad o státním občanství,
- 2) prohlášení o plné svéprávnosti,
- 3) výpis z evidence Rejstříku trestů; je-li uchazeč občanem jiného členského státu Evropské unie, jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace, výpis z evidence trestů, anebo rovnocenný doklad vydaný příslušným soudním nebo správním orgánem tohoto státu, nebo výpis z evidence Rejstříku trestů s přílohou obsahující informace, které jsou zapsané v evidenci trestů státu, jehož je občanem; datum vydání těchto dokladů nesmí být starší než tři měsíce před podáním přihlášky,
- 4) doklad o vzdělání ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) notářského řádu,
- 5) doklad o složení notářské zkoušky nebo jiné zkoušky (§ 7 odst. 3 notářského řádu),
- 6) doklad o alespoň pětiletém trvání notářské praxe nebo jiné praxe (§ 7 odst. 2 notářského řádu),
- 7) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971,
- 8) doklad o zaplacení účastnického poplatku.

Podmínky pro zařazení notáře nebo notářského kandidáta do konkurzu

- 1) Podmínkou zařazení notáře se sídlem v České republice do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod bodem 8).
- 2) Podmínkou zařazení notářského kandidáta do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod body 6), 7), 8) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu notářských kandidátů příslušné notářské komory.
- 3) Notářský kandidát dokládá notářskou praxi potvrzením notářské komory o době zápisu v seznamech notářských koncipientů a kandidátů a potvrzením notáře o době trvání pracovního poměru, se zohledněním § 22 odst. 3 notářského řádu účinného od 1. 1. 2022. Nelze-li dobu trvání pracovního poměru prokázat potvrzením notáře, je třeba ji prokázat jinými listinami prokazujícími trvání této doby.

Předpoklady pro zařazení uchazeče do konkurzu ve smyslu § 7 odst. 1 notářského řádu

- 1) státní občanství členského státu Evropské unie, jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace,
- 2) plná svéprávnost,
- 3) vysokoškolské vzdělání v oboru právo získané
 - a) v magisterském studijním programu právo a právní věda studiem na vysoké škole v České republice, přičemž za takové vzdělání se považuje také vysokoškolské vzdělání získané před 1. 1. 1999 na právnické fakultě vysoké školy se sídlem v České republice nebo jejich právních předchůdců, nebo
 - b) studiem na vysoké škole v zahraničí, pokud je takové vzdělání v České republice uznáváno za rovnocenné vzdělání uvedenému v písmenu a) na základě mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána, anebo pokud takové vzdělání bylo uznáno podle zvláštního právního předpisu, a současně takové vzdělání odpovídá obsahem a rozsahem obecnému vzdělání, které lze získat v magisterském studijním programu právo a právní věda na vysoké škole v České republice,
- 4) bezúhonnost,
- 5) vykonání alespoň pětileté notářské praxe,
- 6) složení notářské zkoušky.

Notářská praxe ve smyslu § 7 odst. 2 notářského řádu

- 1) Notářskou praxí se rozumí praxe notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta podle notářského řádu a praxe státního notáře a notářského čekatele podle dřívějších předpisů.
- 2) Do notářské praxe Komora započte zcela praxi soudce, prokurátora, státního zástupce, advokáta, komerčního právníka, soudního exekutora, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, exekutorského kandidáta, justičního čekatele, justičního kandidáta, asistenta soudce, asistenta veřejného ochránce práv, asistenta státního zástupce, právního čekatele prokuratury, právního čekatele státního zastupitelství, advokátního koncipienta, exekutorského koncipienta nebo právního čekatele u komerčního právníka, činnost zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole a který se samostatně podílí na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů.
- 3) Do notářské praxe může ministr spravedlnosti na návrh Komory z jiné právní praxe započítat nejvýše dva roky.
- 4) Notářská praxe podle bodů 2) a 3) se dokládá potvrzením Komory o započtení jiné praxe do notářské praxe, nebo potvrzením, že ministr spravedlnosti započítal do notářské praxe jinou právní praxi.

Notářské zkoušky ve smyslu § 7 odst. 3 notářského řádu

- 1) Notářskou zkouškou se rozumí notářská zkouška podle notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů.
- 2) Za notářskou zkoušku se považuje také odborná justiční zkouška, soudcovská zkouška, jednotná soudcovská zkouška, jednotná soudcovská a advokátní zkouška, prokurátorská zkouška, odborná závěrečná zkouška právních čekatelů, advokátní zkouška, exekutorská zkouška a profesní zkouška na komerčního právníka.

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád“), a podle § 2 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ

na obsazení notářského úřadu

v obvodu Okresního soudu v Příbrami se sídlem v Příbrami

uvolněného po notáře Mgr. Marii Trčkové, která ukončí činnost dne 30. 9. 2023. Jednání před konkurzní komisí se bude konat v úterý 6. června 2023 v době od 9.00 hod. v sídle Notářské komory České republiky (dále jen „Komora“) v Praze, Apolinářská 12, přičemž přihláška do konkurzu (dále jen „přihláška“) musí být Komoře doručena nejpozději do 9. května 2023.

Účastnický poplatek za podání přihlášky činí **12 000 Kč** a je třeba ho zaplatit nejpozději v den podání přihlášky do konkurzu na účet Komory u UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a. s., č. ú. 45818009/2700, variabilním symbolem je rodné číslo přihlášeného do konkurzu (dále jen „uchazeč“). Komora odešle uchazečům zařazeným do konkurzu nejpozději 10. den před jednáním konkurzní komise pozvánku k jednání na adresu uvedenou v přihlášce ke konkurzu. Na základě písemné žádosti uchazeče sdělí Komora sledované statistické údaje o činnosti uvolněného notářského úřadu za poslední ukončený kalendářní rok. Komora předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu (§ 8 odst. 1 a 6 notářského řádu).

S přihláškou je třeba předložit tyto doklady:

- 1) doklad o státním občanství,
- 2) prohlášení o plné svéprávnosti,
- 3) výpis z evidence Rejstříku trestů; je-li uchazeč občanem jiného členského státu Evropské unie, jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace, výpis z evidence trestů, anebo rovnocenný doklad vydaný příslušným soudním nebo správním orgánem tohoto státu, nebo výpis z evidence Rejstříku trestů s přílohou obsahující informace, které jsou zapsané v evidenci trestů státu, jehož je občanem; datum vydání těchto dokladů nesmí být starší než tři měsíce před podáním přihlášky,
- 4) doklad o vzdělání ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) notářského řádu,
- 5) doklad o složení notářské zkoušky nebo jiné zkoušky (§ 7 odst. 3 notářského řádu),
- 6) doklad o alespoň pětiletém trvání notářské praxe nebo jiné praxe (§ 7 odst. 2 notářského řádu),
- 7) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971,
- 8) doklad o zaplacení účastnického poplatku.

Podmínky pro zařazení notáře nebo notářského kandidáta do konkurzu

- 1) Podmínkou zařazení notáře se sídlem v České republice do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod bodem 8).
- 2) Podmínkou zařazení notářského kandidáta do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod body 6), 7), 8) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu notářských kandidátů příslušné notářské komory.
- 3) Notářský kandidát dokládá notářskou praxi potvrzením notářské komory o době zápisu v seznamech notářských koncipientů a kandidátů a potvrzením notáře o době trvání pracovního poměru, se zohledněním § 22 odst. 3 notářského řádu účinného od 1. 1. 2022. Nelze-li dobu trvání pracovního poměru prokázat potvrzením notáře, je třeba ji prokázat jinými listinami prokazujícími trvání této doby.

Předpoklady pro zařazení uchazeče do konkurzu ve smyslu § 7 odst. 1 notářského řádu

- 1) státní občanství členského státu Evropské unie, jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace,
- 2) plná svéprávnost,
- 3) vysokoškolské vzdělání v oboru právo získané
 - a) v magisterském studijním programu právo a právní věda studiem na vysoké škole v České republice, přičemž za takové vzdělání se považuje také vysokoškolské vzdělání získané před 1. 1. 1999 na právnické fakultě vysoké školy se sídlem v České republice nebo jejich právních předchůdců, nebo
 - b) studiem na vysoké škole v zahraničí, pokud je takové vzdělání v České republice uznáváno za rovnocenné vzdělání uvedenému v písmenu a) na základě mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána, anebo pokud takové vzdělání bylo uznáno podle zvláštního právního předpisu, a současně takové vzdělání odpovídá obsahem a rozsahem obecnému vzdělání, které lze získat v magisterském studijním programu právo a právní věda na vysoké škole v České republice,
- 4) bezúhonnost,
- 5) vykonání alespoň pětileté notářské praxe,
- 6) složení notářské zkoušky.

Notářská praxe ve smyslu § 7 odst. 2 notářského řádu

- 1) Notářskou praxí se rozumí praxe notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta podle notářského řádu a praxe státního notáře a notářského čekatele podle dřívějších předpisů.
- 2) Do notářské praxe Komora započte zcela praxi soudce, prokurátora, státního zástupce, advokáta, komerčního právníka, soudního exekutora, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, exekutorského kandidáta, justičního čekatele, justičního kandidáta, asistenta soudce, asistenta veřejného ochránce práv, asistenta státního zástupce, právního čekatele prokuratury, právního čekatele státního zastupitelství, advokátního koncipienta, exekutorského koncipienta nebo právního čekatele u komerčního právníka, činnost zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole a který se samostatně podílí na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů.
- 3) Do notářské praxe může ministr spravedlnosti na návrh Komory z jiné právní praxe započítat nejvýše dva roky.
- 4) Notářská praxe podle bodů 2) a 3) se dokládá potvrzením Komory o započtení jiné praxe do notářské praxe, nebo potvrzením, že ministr spravedlnosti započítal do notářské praxe jinou právní praxi.

Notářské zkoušky ve smyslu § 7 odst. 3 notářského řádu

- 1) Notářskou zkouškou se rozumí notářská zkouška podle notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů.
- 2) Za notářskou zkoušku se považuje také odborná justiční zkouška, soudcovská zkouška, jednotná soudcovská zkouška, jednotná soudcovská a advokátní zkouška, prokurátorská zkouška, odborná závěrečná zkouška právních čekatelů, advokátní zkouška, exekutorská zkouška a profesní zkouška na komerčního právníka.

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád“), a podle § 2 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ

na obsazení notářského úřadu

v obvodu Okresního soudu v Chrudimi se sídlem v Chrudimi

Uvolněného po notářce JUDr. Olze Zavoralové, která ukončí činnost dne 30. 6. 2023. Jednání před konkurzní komisí se bude konat ve čtvrtek 8. června 2023 v době od 9.00 hod. v sídle Notářské komory České republiky (dále jen „Komora“) v Praze, Apolinářská 12, přičemž přihláška do konkurzu (dále jen „přihláška“) musí být Komoře doručena nejpozději do 9. května 2023.

Účastnický poplatek za podání přihlášky činí **12 000 Kč** a je třeba ho zaplatit nejpozději v den podání přihlášky do konkurzu na účet Komory u UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a. s., č. ú. 45818009/2700, variabilním symbolem je rodné číslo přihlášeného do konkurzu (dále jen „uchazeč“). Komora odešle uchazečům zařazeným do konkurzu nejpozději 10. den před jednáním konkurzní komise pozvánku k jednání na adresu uvedenou v přihlášce ke konkurzu. Na základě písemné žádosti uchazeče sdělí Komora sledované statistické údaje o činnosti uvolněného notářského úřadu za poslední ukončený kalendářní rok. Komora předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu (§ 8 odst. 1 a 6 notářského řádu).

S přihláškou je třeba předložit tyto doklady:

- 1) doklad o státním občanství,
- 2) prohlášení o plné svéprávnosti,
- 3) výpis z evidence Rejstříku trestů; je-li uchazeč občanem jiného členského státu Evropské unie, jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace, výpis z evidence trestů, anebo rovnocenný doklad vydaný příslušným soudním nebo správním orgánem tohoto státu, nebo výpis z evidence Rejstříku trestů s přílohou obsahující informace, které jsou zapsané v evidenci trestů státu, jehož je občanem; datum vydání těchto dokladů nesmí být starší než tři měsíce před podáním přihlášky,
- 4) doklad o vzdělání ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) notářského řádu,
- 5) doklad o složení notářské zkoušky nebo jiné zkoušky (§ 7 odst. 3 notářského řádu),
- 6) doklad o alespoň pětiletém trvání notářské praxe nebo jiné praxe (§ 7 odst. 2 notářského řádu),
- 7) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971,
- 8) doklad o zaplacení účastnického poplatku.

Podmínky pro zařazení notáře nebo notářského kandidáta do konkurzu

- 1) Podmínkou zařazení notáře se sídlem v České republice do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod bodem 8).
- 2) Podmínkou zařazení notářského kandidáta do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod body 6), 7), 8) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu notářských kandidátů příslušné notářské komory.
- 3) Notářský kandidát dokládá notářskou praxi potvrzením notářské komory o době zápisu v seznamech notářských koncipientů a kandidátů a potvrzením notáře o době trvání pracovního poměru, se zohledněním § 22 odst. 3 notářského řádu účinného od 1. 1. 2022. Nelze-li dobu trvání pracovního poměru prokázat potvrzením notáře, je třeba ji prokázat jinými listinami prokazujícími trvání této doby.

Předpoklady pro zařazení uchazeče do konkurzu ve smyslu § 7 odst. 1 notářského řádu

- 1) státní občanství členského státu Evropské unie, jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace,
- 2) plná svéprávnost,
- 3) vysokoškolské vzdělání v oboru právo získané
 - a) v magisterském studijním programu právo a právní věda studiem na vysoké škole v České republice, přičemž za takové vzdělání se považuje také vysokoškolské vzdělání získané před 1. 1. 1999 na právnické fakultě vysoké školy se sídlem v České republice nebo jejich právních předchůdců, nebo
 - b) studiem na vysoké škole v zahraničí, pokud je takové vzdělání v České republice uznáváno za rovnocenné vzdělání uvedenému v písmenu a) na základě mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána, anebo pokud takové vzdělání bylo uznáno podle zvláštního právního předpisu, a současně takové vzdělání odpovídá obsahem a rozsahem obecnému vzdělání, které lze získat v magisterském studijním programu právo a právní věda na vysoké škole v České republice,
- 4) bezúhonnost,
- 5) vykonání alespoň pětileté notářské praxe,
- 6) složení notářské zkoušky.

Notářská praxe ve smyslu § 7 odst. 2 notářského řádu

- 1) Notářskou praxí se rozumí praxe notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta podle notářského řádu a praxe státního notáře a notářského čekatele podle dřívějších předpisů.
- 2) Do notářské praxe Komora započte zcela praxi soudce, prokurátora, státního zástupce, advokáta, komerčního právníka, soudního exekutora, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, exekutorského kandidáta, justičního čekatele, justičního kandidáta, asistenta soudce, asistenta veřejného ochránce práv, asistenta státního zástupce, právního čekatele prokuratury, právního čekatele státního zastupitelství, advokátního koncipienta, exekutorského koncipienta nebo právního čekatele u komerčního právníka, činnost zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole a který se samostatně podílí na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů.
- 3) Do notářské praxe může ministr spravedlnosti na návrh Komory z jiné právní praxe započítat nejvýše dva roky.
- 4) Notářská praxe podle bodů 2) a 3) se dokládá potvrzením Komory o započtení jiné praxe do notářské praxe, nebo potvrzením, že ministr spravedlnosti započítal do notářské praxe jinou právní praxi.

Notářské zkoušky ve smyslu § 7 odst. 3 notářského řádu

- 1) Notářskou zkouškou se rozumí notářská zkouška podle notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů.
- 2) Za notářskou zkoušku se považuje také odborná justiční zkouška, soudcovská zkouška, jednotná soudcovská zkouška, jednotná soudcovská a advokátní zkouška, prokurátorská zkouška, odborná závěrečná zkouška právních čekatelů, advokátní zkouška, exekutorská zkouška a profesní zkouška na komerčního právníka.

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád“), a podle § 2 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ na obsazení notářského úřadu

v obvodu Okresního soudu v Sokolově se sídlem v Sokolově

uvolněného po notáře JUDr. Danuši Svobodové, která ukončí činnost dne 30. 11. 2023. Jednání před konkurzní komisí se bude konat v úterý 13. června 2023 v době od 9.00 hod. v sídle Notářské komory České republiky (dále jen „Komora“) v Praze, Apolinářská 12, přičemž přihláška do konkurzu (dále jen „přihláška“) musí být Komoře doručena nejpozději do 15. května 2023.

Účastnický poplatek za podání přihlášky činí **12 000 Kč** a je třeba ho zaplatit nejpozději v den podání přihlášky do konkurzu na účet Komory u UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a. s., č. ú. 45818009/2700, variabilním symbolem je rodné číslo přihlášeného do konkurzu (dále jen „uchazeč“). Komora odešle uchazečům zařazeným do konkurzu nejpozději 10. den před jednáním konkurzní komise pozvánku k jednání na adresu uvedenou v přihlášce ke konkurzu. Na základě písemné žádosti uchazeče sdělí Komora sledované statistické údaje o činnosti uvolněného notářského úřadu za poslední ukončený kalendářní rok. Komora předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu (§ 8 odst. 1 a 6 notářského řádu).

S přihláškou je třeba předložit tyto doklady:

- 1) doklad o státním občanství,
- 2) prohlášení o plné svéprávnosti,
- 3) výpis z evidence Rejstříku trestů; je-li uchazeč občanem jiného členského státu Evropské unie, jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace, výpis z evidence trestů, anebo rovnocenný doklad vydaný příslušným soudním nebo správním orgánem tohoto státu, nebo výpis z evidence Rejstříku trestů s přílohou obsahující informace, které jsou zapsané v evidenci trestů státu, jehož je občanem; datum vydání těchto dokladů nesmí být starší než tři měsíce před podáním přihlášky,
- 4) doklad o vzdělání ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) notářského řádu,
- 5) doklad o složení notářské zkoušky nebo jiné zkoušky (§ 7 odst. 3 notářského řádu),
- 6) doklad o alespoň pětiletém trvání notářské praxe nebo jiné praxe (§ 7 odst. 2 notářského řádu),
- 7) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971,
- 8) doklad o zaplacení účastnického poplatku.

Podmínky pro zařazení notáře nebo notářského kandidáta do konkurzu

- 1) Podmínkou zařazení notáře se sídlem v České republice do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod bodem 8).
- 2) Podmínkou zařazení notářského kandidáta do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod body 6), 7), 8) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu notářských kandidátů příslušné notářské komory.
- 3) Notářský kandidát dokládá notářskou praxi potvrzením notářské komory o době zápisu v seznamech notářských koncipientů a kandidátů a potvrzením notáře o době trvání pracovního poměru, se zohledněním § 22 odst. 3 notářského řádu účinného od 1. 1. 2022. Nelze-li dobu trvání pracovního poměru prokázat potvrzením notáře, je třeba ji prokázat jinými listinami prokazujícími trvání této doby.

Předpoklady pro zařazení uchazeče do konkurzu ve smyslu § 7 odst. 1 notářského řádu

- 1) státní občanství členského státu Evropské unie, jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace,
- 2) plná svéprávnost,
- 3) vysokoškolské vzdělání v oboru právo získané
 - a) v magisterském studijním programu právo a právní věda studiem na vysoké škole v České republice, přičemž za takové vzdělání se považuje také vysokoškolské vzdělání získané před 1. 1. 1999 na právnické fakultě vysoké školy se sídlem v České republice nebo jejich právních předchůdců, nebo
 - b) studiem na vysoké škole v zahraničí, pokud je takové vzdělání v České republice uznáváno za rovnocenné vzdělání uvedenému v písmenu a) na základě mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána, anebo pokud takové vzdělání bylo uznáno podle zvláštního právního předpisu, a současně takové vzdělání odpovídá obsahem a rozsahem obecnému vzdělání, které lze získat v magisterském studijním programu právo a právní věda na vysoké škole v České republice,
- 4) bezúhonnost,
- 5) vykonání alespoň pětileté notářské praxe,
- 6) složení notářské zkoušky.

Notářská praxe ve smyslu § 7 odst. 2 notářského řádu

- 1) Notářskou praxí se rozumí praxe notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta podle notářského řádu a praxe státního notáře a notářského čekatele podle dřívějších předpisů.
- 2) Do notářské praxe Komora započte zcela praxi soudce, prokurátora, státního zástupce, advokáta, komerčního právníka, soudního exekutora, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, exekutorského kandidáta, justičního čekatele, justičního kandidáta, asistenta soudce, asistenta veřejného ochránce práv, asistenta státního zástupce, právního čekatele prokuratury, právního čekatele státního zastupitelství, advokátního koncipienta, exekutorského koncipienta nebo právního čekatele u komerčního právníka, činnost zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole a který se samostatně podílí na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů.
- 3) Do notářské praxe může ministr spravedlnosti na návrh Komory z jiné právní praxe započítat nejvýše dva roky.
- 4) Notářská praxe podle bodů 2) a 3) se dokládá potvrzením Komory o započtení jiné praxe do notářské praxe, nebo potvrzením, že ministr spravedlnosti započítal do notářské praxe jinou právní praxi.

Notářské zkoušky ve smyslu § 7 odst. 3 notářského řádu

- 1) Notářskou zkouškou se rozumí notářská zkouška podle notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů.
- 2) Za notářskou zkoušku se považuje také odborná justiční zkouška, soudcovská zkouška, jednotná soudcovská zkouška, jednotná soudcovská a advokátní zkouška, prokurátorská zkouška, odborná závěrečná zkouška právních čekatelů, advokátní zkouška, exekutorská zkouška a profesní zkouška na komerčního právníka.

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád“), a podle § 2 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ na obsazení notářského úřadu

v obvodu Okresního soudu v Pelhřimově se sídlem v Pelhřimově

uvolněného po notáře JUDr. Evě Malé, která ukončí činnost dne 31. 7. 2023. Jednání před konkurzní komisí se bude konat ve čtvrtek 15. června 2023 v době od 9.00 hod. v sídle Notářské komory České republiky (dále jen „Komora“) v Praze, Apolinářská 12, přičemž přihláška do konkurzu (dále jen „přihláška“) musí být Komoře doručena nejpozději do 15. května 2023.

Účastnický poplatek za podání přihlášky činí **12 000 Kč** a je třeba ho zaplatit nejpozději v den podání přihlášky do konkurzu na účet Komory u UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a. s., č. ú. 45818009/2700, variabilním symbolem je rodné číslo přihlášeného do konkurzu (dále jen „uchazeč“). Komora odešle uchazečům zařazeným do konkurzu nejpozději 10. den před jednáním konkurzní komise pozvánku k jednání na adresu uvedenou v přihlášce ke konkurzu. Na základě písemné žádosti uchazeče sdělí Komora sledované statistické údaje o činnosti uvolněného notářského úřadu za poslední ukončený kalendářní rok. Komora předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu (§ 8 odst. 1 a 6 notářského řádu).

S přihláškou je třeba předložit tyto doklady:

- 1) doklad o státním občanství,
- 2) prohlášení o plné svéprávnosti,
- 3) výpis z evidence Rejstříku trestů; je-li uchazeč občanem jiného členského státu Evropské unie, jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace, výpis z evidence trestů, anebo rovnocenný doklad vydaný příslušným soudním nebo správním orgánem tohoto státu, nebo výpis z evidence Rejstříku trestů s přílohou obsahující informace, které jsou zapsané v evidenci trestů státu, jehož je občanem; datum vydání těchto dokladů nesmí být starší než tři měsíce před podáním přihlášky,
- 4) doklad o vzdělání ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) notářského řádu,
- 5) doklad o složení notářské zkoušky nebo jiné zkoušky (§ 7 odst. 3 notářského řádu),
- 6) doklad o alespoň pětiletém trvání notářské praxe nebo jiné praxe (§ 7 odst. 2 notářského řádu),
- 7) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971,
- 8) doklad o zaplacení účastnického poplatku.

Podmínky pro zařazení notáře nebo notářského kandidáta do konkurzu

- 1) Podmínkou zařazení notáře se sídlem v České republice do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod bodem 8).
- 2) Podmínkou zařazení notářského kandidáta do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod body 6), 7), 8) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu notářských kandidátů příslušné notářské komory.
- 3) Notářský kandidát dokládá notářskou praxi potvrzením notářské komory o době zápisu v seznamech notářských koncipientů a kandidátů a potvrzením notáře o době trvání pracovního poměru, se zohledněním § 22 odst. 3 notářského řádu účinného od 1. 1. 2022. Nelze-li dobu trvání pracovního poměru prokázat potvrzením notáře, je třeba ji prokázat jinými listinami prokazujícími trvání této doby.

Předpoklady pro zařazení uchazeče do konkurzu ve smyslu § 7 odst. 1 notářského řádu

- 1) státní občanství členského státu Evropské unie, jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace,
- 2) plná svéprávnost,
- 3) vysokoškolské vzdělání v oboru právo získané
 - a) v magisterském studijním programu právo a právní věda studiem na vysoké škole v České republice, přičemž za takové vzdělání se považuje také vysokoškolské vzdělání získané před 1. 1. 1999 na právnické fakultě vysoké školy se sídlem v České republice nebo jejich právních předchůdců, nebo
 - b) studiem na vysoké škole v zahraničí, pokud je takové vzdělání v České republice uznáváno za rovnocenné vzdělání uvedenému v písmenu a) na základě mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána, anebo pokud takové vzdělání bylo uznáno podle zvláštního právního předpisu, a současně takové vzdělání odpovídá obsahem a rozsahem obecnému vzdělání, které lze získat v magisterském studijním programu právo a právní věda na vysoké škole v České republice,
- 4) bezúhonnost,
- 5) vykonání alespoň pětileté notářské praxe,
- 6) složení notářské zkoušky.

Notářská praxe ve smyslu § 7 odst. 2 notářského řádu

- 1) Notářskou praxí se rozumí praxe notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta podle notářského řádu a praxe státního notáře a notářského čekatele podle dřívějších předpisů.
- 2) Do notářské praxe Komora započte zcela praxi soudce, prokurátora, státního zástupce, advokáta, komerčního právníka, soudního exekutora, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, exekutorského kandidáta, justičního čekatele, justičního kandidáta, asistenta soudce, asistenta veřejného ochránce práv, asistenta státního zástupce, právního čekatele prokuratury, právního čekatele státního zastupitelství, advokátního koncipienta, exekutorského koncipienta nebo právního čekatele u komerčního právníka, činnost zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole a který se samostatně podílí na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů.
- 3) Do notářské praxe může ministr spravedlnosti na návrh Komory z jiné právní praxe započítat nejvýše dva roky.
- 4) Notářská praxe podle bodů 2) a 3) se dokládá potvrzením Komory o započtení jiné praxe do notářské praxe, nebo potvrzením, že ministr spravedlnosti započítal do notářské praxe jinou právní praxi.

Notářské zkoušky ve smyslu § 7 odst. 3 notářského řádu

- 1) Notářskou zkouškou se rozumí notářská zkouška podle notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů.
- 2) Za notářskou zkoušku se považuje také odborná justiční zkouška, soudcovská zkouška, jednotná soudcovská zkouška, jednotná soudcovská a advokátní zkouška, prokurátorská zkouška, odborná závěrečná zkouška právních čekatelů, advokátní zkouška, exekutorská zkouška a profesní zkouška na komerčního právníka.

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád“), a podle § 2 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ na obsazení notářského úřadu

v obvodu Okresního soudu v Jablonci nad Nisou se sídlem v **Jablonci nad Nisou**

uvolněného po notáři JUDr. Jiřím Škorpíkovi, který ukončí činnost dne 31. 12. 2023. Jednání před konkurzní komisí se bude konat v úterý 20. června 2023 v době od 9.00 hod. v sídle Notářské komory České republiky (dále jen „Komora“) v Praze, Apolinářská 12, přičemž přihláška do konkurzu (dále jen „přihláška“) musí být Komorě doručena nejpozději do 22. května 2023.

Účastnický poplatek za podání přihlášky činí **12 000 Kč** a je třeba ho zaplatit nejpozději v den podání přihlášky do konkurzu na účet Komory u UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a. s., č. ú. 45818009/2700, variabilním symbolem je rodné číslo přihlášeného do konkurzu (dále jen „uchazeč“). Komora odešle uchazečům zařazeným do konkurzu nejpozději 10. den před jednáním konkurzní komise pozvánku k jednání na adresu uvedenou v přihlášce ke konkurzu. Na základě písemné žádosti uchazeče sdělí Komora sledované statistické údaje o činnosti uvolněného notářského úřadu za poslední ukončený kalendářní rok. Komora předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu (§ 8 odst. 1 a 6 notářského řádu).

S přihláškou je třeba předložit tyto doklady:

- 1) doklad o státním občanství,
- 2) prohlášení o plné svéprávnosti,
- 3) výpis z evidence Rejstříku trestů; je-li uchazeč občanem jiného členského státu Evropské unie, jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace, výpis z evidence trestů, anebo rovnocenný doklad vydaný příslušným soudním nebo správním orgánem tohoto státu, nebo výpis z evidence Rejstříku trestů s přílohou obsahující informace, které jsou zapsané v evidenci trestů státu, jehož je občanem; datum vydání těchto dokladů nesmí být starší než tři měsíce před podáním přihlášky,
- 4) doklad o vzdělání ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) notářského řádu,
- 5) doklad o složení notářské zkoušky nebo jiné zkoušky (§ 7 odst. 3 notářského řádu),
- 6) doklad o alespoň pětiletém trvání notářské praxe nebo jiné praxe (§ 7 odst. 2 notářského řádu),
- 7) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971,
- 8) doklad o zaplacení účastnického poplatku.

Podmínky pro zařazení notáře nebo notářského kandidáta do konkurzu

- 1) Podmínkou zařazení notáře se sídlem v České republice do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod bodem 8).
- 2) Podmínkou zařazení notářského kandidáta do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod body 6), 7), 8) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu notářských kandidátů příslušné notářské komory.
- 3) Notářský kandidát dokládá notářskou praxi potvrzením notářské komory o době zápisu v seznamech notářských koncipientů a kandidátů a potvrzením notáře o době trvání pracovního poměru, se zohledněním § 22 odst. 3 notářského řádu účinného od 1. 1. 2022. Nelze-li dobu trvání pracovního poměru prokázat potvrzením notáře, je třeba ji prokázat jinými listinami prokazujícími trvání této doby.

Předpoklady pro zařazení uchazeče do konkurzu ve smyslu § 7 odst. 1 notářského řádu

- 1) státní občanství členského státu Evropské unie, jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace,
- 2) plná svéprávnost,
- 3) vysokoškolské vzdělání v oboru právo získané
 - a) v magisterském studijním programu právo a právní věda studiem na vysoké škole v České republice, přičemž za takové vzdělání se považuje také vysokoškolské vzdělání získané před 1. 1. 1999 na právnické fakultě vysoké školy se sídlem v České republice nebo jejich právních předchůdců, nebo
 - b) studiem na vysoké škole v zahraničí, pokud je takové vzdělání v České republice uznáváno za rovnocenné vzdělání uvedenému v písmenu a) na základě mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána, anebo pokud takové vzdělání bylo uznáno podle zvláštního právního předpisu, a současně takové vzdělání odpovídá obsahu a rozsahem obecnému vzdělání, které lze získat v magisterském studijním programu právo a právní věda na vysoké škole v České republice,
- 4) bezúhonnost,
- 5) vykonání alespoň pětileté notářské praxe,
- 6) složení notářské zkoušky.

Notářská praxe ve smyslu § 7 odst. 2 notářského řádu

- 1) Notářskou praxí se rozumí praxe notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta podle notářského řádu a praxe státního notáře a notářského čekatele podle dřívějších předpisů.
- 2) Do notářské praxe Komora započte zcela praxi soudce, prokurátora, státního zástupce, advokáta, komerčního právníka, soudního exekutora, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, exekutorského kandidáta, justičního čekatele, justičního kandidáta, asistenta soudce, asistenta veřejného ochránce práv, asistenta státního zástupce, právního čekatele prokuratury, právního čekatele státního zastupitelství, advokátního koncipienta, exekutorského koncipienta nebo právního čekatele u komerčního právníka, činnost zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole a který se samostatně podílí na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů.
- 3) Do notářské praxe může ministr spravedlnosti na návrh Komory z jiné právní praxe započítat nejvýše dva roky.
- 4) Notářská praxe podle bodů 2) a 3) se dokládá potvrzením Komory o započtení jiné praxe do notářské praxe, nebo potvrzením, že ministr spravedlnosti započítal do notářské praxe jinou právní praxi.

Notářské zkoušky ve smyslu § 7 odst. 3 notářského řádu

- 1) Notářskou zkouškou se rozumí notářská zkouška podle notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů.
- 2) Za notářskou zkoušku se považuje také odborná justiční zkouška, soudcovská zkouška, jednotná soudcovská zkouška, jednotná soudcovská a advokátní zkouška, prokurátorská zkouška, odborná závěrečná zkouška právních čekatelů, advokátní zkouška, exekutorská zkouška a profesní zkouška na komerčního právníka.

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád“), a podle § 2 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ na obsazení notářského úřadu

v obvodu Okresního soudu Plzeň-sever se sídlem v Plzni

Uvolněného po notářce JUDr. Libuši Stehlíkové, která ukončí činnost dne 31. 12. 2023. Jednání před konkurzní komisí se bude konat ve čtvrtek 22. června 2023 v době od 9.00 hod. v sídle Notářské komory České republiky (dále jen „Komora“) v Praze, Apolinářská 12, přičemž přihláška do konkurzu (dále jen „přihláška“) musí být Komoře doručena nejpozději do 22. května 2023.

Účastnický poplatek za podání přihlášky činí **12 000 Kč** a je třeba ho zaplatit nejpozději v den podání přihlášky do konkurzu na účet Komory u UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a. s., č. ú. 45818009/2700, variabilním symbolem je rodné číslo přihlášeného do konkurzu (dále jen „uchazeč“). Komora odešle uchazečům zařazeným do konkurzu nejpozději 10. den před jednáním konkurzní komise pozvánku k jednání na adresu uvedenou v přihlášce ke konkurzu. Na základě písemné žádosti uchazeče sdělí Komora sledované statistické údaje o činnosti uvolněného notářského úřadu za poslední ukončený kalendářní rok. Komora předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu (§ 8 odst. 1 a 6 notářského řádu).

S přihláškou je třeba předložit tyto doklady:

- 1) doklad o státním občanství,
- 2) prohlášení o plné svéprávnosti,
- 3) výpis z evidence Rejstříku trestů; je-li uchazeč občanem jiného členského státu Evropské unie, jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace, výpis z evidence trestů, anebo rovnocenný doklad vydaný příslušným soudním nebo správním orgánem tohoto státu, nebo výpis z evidence Rejstříku trestů s přílohou obsahující informace, které jsou zapsané v evidenci trestů státu, jehož je občanem; datum vydání těchto dokladů nesmí být starší než tři měsíce před podáním přihlášky,
- 4) doklad o vzdělání ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) notářského řádu,
- 5) doklad o složení notářské zkoušky nebo jiné zkoušky (§ 7 odst. 3 notářského řádu),
- 6) doklad o alespoň pětiletém trvání notářské praxe nebo jiné praxe (§ 7 odst. 2 notářského řádu),
- 7) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů, je-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971,
- 8) doklad o zaplacení účastnického poplatku.

Podmínky pro zařazení notáře nebo notářského kandidáta do konkurzu

- 1) Podmínkou zařazení notáře se sídlem v České republice do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod bodem 8).
- 2) Podmínkou zařazení notářského kandidáta do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod body 6), 7), 8) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu notářských kandidátů příslušné notářské komory.
- 3) Notářský kandidát dokládá notářskou praxi potvrzením notářské komory o době zápisu v seznamech notářských koncipientů a kandidátů a potvrzením notáře o době trvání pracovního poměru, se zohledněním § 22 odst. 3 notářského řádu účinného od 1. 1. 2022. Nelze-li dobu trvání pracovního poměru prokázat potvrzením notáře, je třeba ji prokázat jinými listinami prokazujícími trvání této doby.

Předpoklady pro zařazení uchazeče do konkurzu ve smyslu § 7 odst. 1 notářského řádu

- 1) státní občanství členského státu Evropské unie, jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace,
- 2) plná svéprávnost,
- 3) vysokoškolské vzdělání v oboru právo získané
 - a) v magisterském studijním programu právo a právní věda studiem na vysoké škole v České republice, přičemž za takové vzdělání se považuje také vysokoškolské vzdělání získané před 1. 1. 1999 na právnické fakultě vysoké školy se sídlem v České republice nebo jejích právních předchůdců, nebo
 - b) studiem na vysoké škole v zahraničí, pokud je takové vzdělání v České republice uznáváno za rovnocenné vzdělání uvedenému v písmenu a) na základě mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána, anebo pokud takové vzdělání bylo uznáno podle zvláštního právního předpisu, a současně také vzdělání odpovídá obsahem a rozsahem obecnému vzdělání, které lze získat v magisterském studijním programu právo a právní věda na vysoké škole v České republice,
- 4) bezúhonnost,
- 5) vykonání alespoň pětileté notářské praxe,
- 6) složení notářské zkoušky.

Notářská praxe ve smyslu § 7 odst. 2 notářského řádu

- 1) Notářskou praxí se rozumí praxe notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta podle notářského řádu a praxe státního notáře a notářského čekatele podle dřívějších předpisů.
- 2) Do notářské praxe Komora započte zcela praxi soudce, prokurátora, státního zástupce, advokáta, komerčního právníka, soudního exekutora, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, exekutorského kandidáta, justičního čekatele, justičního kandidáta, asistenta soudce, asistenta veřejného ochránce práv, asistenta státního zástupce, právního čekatele prokuratury, právního čekatele státního zastupitelství, advokátního koncipienta, exekutorského koncipienta nebo právního čekatele u komerčního právníka, činnost zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole a který se samostatně podílí na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů.
- 3) Do notářské praxe může ministr spravedlnosti na návrh Komory z jiné právní praxe započítat nejvýše dva roky.
- 4) Notářská praxe podle bodů 2) a 3) se dokládá potvrzením Komory o započtení jiné praxe do notářské praxe, nebo potvrzením, že ministr spravedlnosti započítal do notářské praxe jinou právní praxi.

Notářské zkoušky ve smyslu § 7 odst. 3 notářského řádu

- 1) Notářskou zkouškou se rozumí notářská zkouška podle notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů.
- 2) Za notářskou zkoušku se považuje také odborná justiční zkouška, soudcovská zkouška, jednotná soudcovská zkouška, jednotná soudcovská a advokátní zkouška, prokurátorská zkouška, odborná závěrečná zkouška právních čekatelů, advokátní zkouška, exekutorská zkouška a profesní zkouška na komerčního právníka.

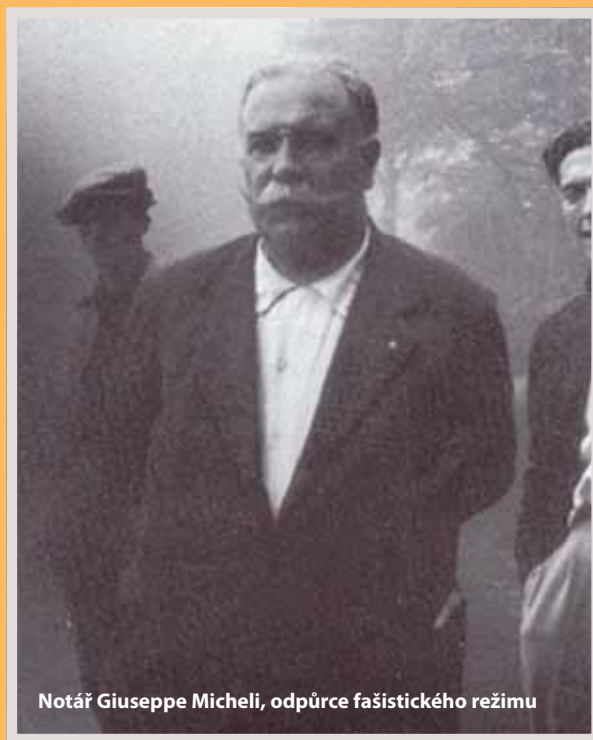
Strípky z historie 70.

Notář František Xaver Kovář během své notářské profesní dráhy působil v Bechyni, v Přelouči a od roku 1913 dlouhodobě v Nymburce. „*Jest propagátorem abstinentního hnutí a turistiky (zejména Českého Ráje, kdež spolupuzaložil letovisko Příhrady a pracuje v nymburském okrašlovacím spolku, jehož jest dlouholetým předsedou,*“ píše se v biografickém heslu v Almanachu československých právníků Michala Navrátila z roku 1930. F. X. Kovář se však věnoval též notářské tematice jako autor řady článků v časopisech České právo a Notariatszeitung. „*Zejména si vytkl za úkol působiti k tomu, aby se vymezila kompetence činnosti prakt. právníků, v zájmu služby a právní jistoty, v zájmu stavovské cti a zvýšení vědecké, charakterové a hmotné úrovně všech právníků. Podle zákonných předpisů vykládá a objasňuje kompetenci notářů, kteří upisují a stípují a vedou nestranně mezi účastníky řízení kompetenci advokátů, kteří mají pouze zastupovat, obhajovat, vymáhat, a posléze působnost soudců, kteří rozhodují a uskutečňují zákonné sankce,*“ uvádí se v citovaném hesle.

Dne 16. ledna 2023 obhájil na Fakultě právnické ZČU Jan Karabec diplomovou práci na téma *Pražský notariát v období první republiky*. Konzultantem byl Stanislav Balík, podle jehož posudku diplomant „*podává obraz o právní úpravě notářství, jeho samosprávě, notářském spolku i předních pražských notářích, o nichž přináší i řadu zajímavých biografických údajů*“. Oponentkou byla Vendulka Valentová, komisi pro obhajobu předsedal Antonín Lojek.

Notář Giuseppe Micheli (1874–1948) byl zároveň křesťansko-demokratickým politikem a odpůrcem fašistického režimu. V letech 1920–1921 byl ministrem zemědělství, v letech 1921–1922 ministrem veřejných prací. Po nástupu Mussoliniho byl opakovaně různými formami persekurován, již v roce 1925 tak např. fašisté zdevastovali jeho notářský úřad. Po skončení 2. světové války byl Micheli ministrem válečného námořnictva. Před nástupem fašismu a po jeho pádu byl Giuseppe Micheli opakovaně senátorem či poslancem.

Otázkou, zda se jednalo o univerzální či singulární sukcesí, se v souvislosti s rozhodnutím o úhradě pasiv pozůstalosti zabývaly v letech 1892–1893 soudy tří instancí. Jednalo se o posouzení obsahu poslední vůle Václava B. tohoto znění: „*Ježto jsou moji synové Václav a Matěj B. otcovským i mateřským podílem odbytí, povolávám svou dceru Cecilii za dědičku povšechnou, vyhrazuje sobě pouze k volné dispozici pozemky ležící u Lipovic, pocházející od živnosti č. pop. 16.*“ C. k. okresní soud v Prachaticích rozhodl, že dcera Cecilie je povinna

Notář Giuseppe Micheli, odpůrce fašistického režimu

uhradit pasiva pozůstalosti, poněvadž „*jest Cecilie P. jedinou univerzální dědičkou, hořejším testamentem dosazenou, a že se odevzdání Lipovických pozemků všem třem jmenovaným dědicům do vlastnictví jeví jako singulární successe, poněvadž jen tyto pozemky, jako jednotlivé věci, hořejším testamentem byly vyloučeny z univerzální successe Cecilie P., a jen následkem toho tvoří předmět testamentární dědičné posloupnosti*“. Shodně rozhodl i c. k. vrchní zemský soud. Rozhodnutí soudů nižších instancí však změnil c. k. nejvyšší soud rozhodnutím ze dne 20. června 1893 č. 7165 s odůvodněním, že syny nelze „*jako odkazovníky považovati a s nimi v tomto směru jednati, neboť pojem odkazu předpokládá vždy nějaké opatření zůstavitelovo; Václav B. ml. a Matěj B. nečinili však nároku na ony pozemky, pokud se týče, každý na třetinu jich, na základě takového opatření, nýbrž naopak následkem toho, že ono učiněno nebylo, na základě právního důvodu zákonného práva dědičného, podléhají tudíž společně s Cecilíí P. vedle §. 821. ob. zák. obč. povinnosti, ručiti za dluhy pozůstalostní*“.

Francouzský spisovatel Armand de Pontmartin (1811–1890) vydal v několika vydáních třísvazkové Paměti notáře (*Mémoires d'un notaire*). Pontmartin byl plodný autor, působil jako literární kritik a redaktor časopisu *Correspondant*. ■

JUDr. PhDr. Stanislav Balík,
člen redakční rady Ad Notam

Dědické konflikty aneb ukradený dědický spis

KONFLIKTY MEZI DĚDICI NAVZÁJEM NEBO MEZI DĚDICI A SAMOTNÝM NOTÁŘEM JSOU ČASTÁ VĚC. POKUD VÍM, TAK VE MĚSTĚ, ČI DOKONCE VELKOMĚSTĚ SE TYTO KONFLIKTY VYSKYTUJÍ ČASTĚJI NEŽ V OKRESNÍCH MĚSTECH ČI NA VESNICI. JAK MI VYPRÁVĚL MARTIN ŠEŠINA, V OKRESE BENEŠOV MÁ NOTÁŘ JEŠTĚ TAKOVOU AUTORITU, ŽE ÚČASTNÍCI VĚTŠINOU JEHO SLOVA ČI DOPORUČENÍ RESPEKTUJÍ, PROSTĚ JEHO NÁZOR POVAŽUJÍ ZA TZV. „SMĚROPLATNÝ“.

Když jsem se v první půli 90. let vrátil do notářského úřadu v Praze, pochopil jsem, co to znamená velkoměsto na jedné straně a možné získání majetku dědictvím na straně druhé.

Za konflikty v dědických věcech považuji především spory o platnost či výklad posledního pořízení či prostou neschopnost dědiců uzavřít dohodu o rozdělení pozůstalosti. Historicky ještě pamatuji spory o rozsah majetku, které dnes notář již neřeší a ponechává záležitost k případné soudní žalobě.

Nástroje k řešení konfliktů v dědických věcech jsou různé. Jeden bych nazval „přísně soudcovský“ jako snahu postupovat bez odkladu a striktně podle zákona, a to zejména podle procesního předpisu. To znamená snahu notáře co nejrychleji vydat usnesení o tom, že některý z dědiců se odkazuje k podání žaloby o sporné skutečnosti. Nebo v pří-

padě neschopnosti dědiců rozdělit si pozůstalost dohodou dědiců bez dalšího vyjednávání potvrdit nabytí dědictví podle výše dědických podílů do jejich podílového spoluvlastnictví, což se považuje za tzv. bič na dědice. Na první pohled se zdá, že notář ve věci postupuje bez prodlení a vše spěje ke zdárnému konci.

Ze zkušenosti ovšem víme, že podání žaloby ve sporných věcech znamená, že ve věci bude rozhodovat příslušný sporný soud civilní, a řešení otázky platnosti pořízení pro případ smrti bývá pro soudce velmi složitou záležitostí. Tomu také odpovídá doba soudního vyřizování věci a spis se vrací notáři často až po několika letech. Notář ovšem bývá mezitím dohledovými orgány popotahován za dlouhodobě neskončenou dědickou věc.

Jsem přesvědčen, že v těchto záležitostech bývá namísto spíše postup, který nazývám psychologický, tedy něco jako

mediátorský přístup notáře. Ten spočívá v důvodné domněnce, že příčina dědického konfliktu většinou tkví v konkrétních rodinných půtkách a obecně ve špatných vzájemných rodinných vztazích.

V tzv. beznadějných konfliktních případech, kdy každá strana tvrdě trvá na svém, považuji za správné dědicům vysvětlit, jak komplikovaný postup je zpravidla čeká v jiném sporném civilním soudním řízení, popř. upozornit dědice neschopné se dohodnout o rozdělení pozůstalosti, jaké potíže bývají spojeny s podílovým spoluvlastnictvím více dědiců ke každé věci náležející do pozůstalosti.

V takové situaci jsem považoval za správné jednání odročit na termín s minimálně měsíčním odstupem. Spoléhal jsem na to, že čas pracuje ve prospěch dohody mezi dědici. Bylo zjevné, že s odstupem času si dědicové při dalších jednáních již hlouběji uvědomují potřebu případ ukončit a vytváří se mezi nimi nálady přístupné ke vzájemné dohodě. Když se to nepovedlo ani při dalším jednání, tak v naprosté většině se dohoda podařila při odročeném jednání příštím. Jsem si vědom, že tyto mé rady ze znění zákona nevyplývají. Ovšem jsem přesvědčen, že notář má přispívat nejen k plynulému, ale také k lidsky přívětivému skončení věci.

V této souvislosti se mi vybavuje vzpomínka na dědické řízení, které v 90. letech pořádně zatočilo mým notářským sebevědomím. Jednalo se o klasický případ, kdy žena asi o třicet let mladší než devadesátiletý zůstavitel po krátké známosti uzavřela se zůstavitelem těsně před smrtí sňatek a současně měla na základě závěti pořízené rovněž těsně před smrtí získat velkou část rozsáhlého zůstavitelova majetku. To se ovšem dotýkalo dědických práv několika zůstavitelových dětí, které byly upřímně vyděšeny pozdní nerozvážností svého otce.

Brzy po sepsání protokolu o předběžném šetření, kdy jsem manželku jako vypravitelku pohřbu upozornil, že bude nutno jednat i s pozůstalými dětmi, podala na mě manželka, která údajně pracovala u Policie ČR, osmdesátistránkovou stížnost. Jejím jádrem bylo, že hodlám skončení věci odhalovat jednáním se zůstavitelovými dětmi. Stížnost byla zaslána na obvodní soud, na notářskou komoru, dokonce i na policii.

Vše se dělo v době, kdy jsem po nástupu do notářského úřadu převzal velké množství dědických nedodělků. Nebudu zastírat, že na mě padla skleslost. Bylo nutné reagovat na stížnost všem orgánům, kterým byla zaslána. Spis rychle nabýval na objemu.

To však zdaleka nebylo všechno. Svolal jsem společné jednání tří pozůstalých dětí a pozůstalé manželky. Ta se k jednání dostavila se dvěma naditými igelitovými taškami. Jednání bylo velmi bouřlivé. Pozůstalá manželka vystupovala neobvykle suverénně a nepřipouštěla ani stín pochybností o své „životní“ lásce. Při svých projevech se nebezpečně přibližovala k mému psacímu stolu s tím, že ukáže, co ve své stížnosti napsala.

Když konečně téměř tříhodinové jednání bezvýsledně skončilo, pochopitelně se mi ulevilo. Ale jen nakrátko. Po chvíli jsem se letmo podíval na spis a zarazilo mě, jak je tenký. Nevěřil jsem vlastním očím a zoufale hledal zbytky spisu po celé kanceláři. Nikde nic a nezbylo mi než konstatovat, že půlka spisu zmizela.

Jak zmizela, mi bylo jasné okamžitě, své podezření jsem směřoval na manželku, když děti zůstavitele celé jednání ukázněně seděly na svých židlích, vystupovaly kultivovaně a pouze tiše projevovaly své zoufalství z nastalé situace. Bylo více než pravděpodobné, že pozdní manželka zůstavitele prostě vytvořila chaos násobený neuvěřitelně objemnými taškami, které si přinesla, a v této situaci hbitě velkou část spisu z psacího stolu odcizila.

Zoufalé bylo ovšem to, že své podezření jsem nebyl schopen dokázat. Zdůrazňuji, že vše se odehrávalo v té části 90. let, kdy se protokol z jednání pořizoval ještě na psacím stroji.

Co teď? Představa rekonstrukce chybějících téměř sto listů mnou pořádně zamávala, ale nezbylo nic jiného než oznámit obvodnímu soudu ztrátu části dědického spisu a přistoupit k pracné rekonstrukci spisu, pokud to bylo vůbec možné.

Samotné řízení trvalo ještě několik let, proběhlo nemálo jednání, a to dokonce i po pravomocném skončení věci, pozůstalá manželka ještě sepsala několik dalších stížností. Neobvyčejný příběh pozdní lásky, ve kterou nikdo kromě pozůstalé manželky nevěřil, jsem nakonec po řadě jednání pravomocně vyřešil tak, že se mi v dohodě dědiců podařilo alespoň částečně uspokojit nároky pozůstalých dětí, aniž by do věci musel vstupovat sporný soud. I zde se mi tzv. psychologický či mediátorský přístup k dědicům nakonec vyplatil.

Ovšem i v dalších letech se často otevíraly dveře a pozůstalá manželka vstupovala do naší kanceláře jako již stará známá, která se snad bez nás nemohla ani obejít, a stále vyprávěla o své životní lásce. Nabýval jsem dojmu, že si snad ani získaného majetku neuměla pořádně užít, a působila dojem opuštěné dámy pokročilejšího věku. Evidentně jí chyběl boj se zůstavitelovými dětmi. Nakonec se asi 10 let po skončení věci přece jen přestala objevovat.

Co jsem vlastně chtěl svým vyprávěním říci? Byl jsem rád, když se i v tomto případě nabitým ostrými konflikty ukázala výhodnost tzv. psychologického přístupu k dědicům.

Pravomocně skončené řízení jsem považoval za velký zážitek.

Dnes ve svém již pokročilém věku se mi občas vybavují složitá dědická případy, v nichž jsem byl nucen vstoupit do zapletených lidských osudů. Dodnes cítím uspokojení z těch neopakovatelných případů, které se mi k uspokojení všech aktérů podařilo dobrovolnou cestou vyřešit. ■

JUDr. Karel Wawerka, emeritní notář

CONTENTS

ARTICLES

Martin Muzikář: Inheritance contract and its practical use	3
Adam Talanda, Ondřej Horák: Cohabiting person – from the achievement of socialism to today's reality?	8
Denisa Racková: Difficulties in the legal regulation of additionally disclosed property after 1/1/2014	15
Lukáš Sadecký: Actions of a representative (member of an elected body) whose interest is in conflict with the interest of the represented business corporation – point of view of the Supreme Court's decision	21

FROM HISTORY

Lenka Holíková: History of the transfer of debts from the testator to the heir	24
Reprint: Prof. Dr. Vážný - the concept of inheritance law and the effectiveness of its current structure	30

CASE LAW

Conditions of usucaption	34
--------------------------	----

INHALTSVERZEICHNIS

ARTIKEL

Martin Muzikář: Erbvertrag und seine praktische Anwendung	3
Adam Talanda, Ondřej Horák: Zusammenlebende Person – von der Errungenschaft des Sozialismus bis zur heutigen Realität?	8
Denisa Racková: Schwierigkeiten bei der gesetzlichen Regelung des zusätzlich offengelegten Eigentums nach dem 1.1.2014	15
Lukáš Sadecký: Handlungen eines Vertreters (Mitglied eines gewählten Organs), dessen Interessen im Widerspruch zu den Interessen der vertretenen Handelsgesellschaft stehen – aus der Ansicht der Entscheidung des Obersten Gerichtshofs	21

AUS DER GESCHICHTE

Lenka Holíková: Geschichte des Schuldenübergangs vom Erblasser auf den Erben	24
Nachdruck: Prof. Dr. Vážný – das Konzept des Erbrechts und die Zweckmäßigkeit seiner derzeitigen Struktur	30

RECHTSSACHE

Ausdauerbedingungen	34
---------------------	----

CONTENU

ARTICLES

Martin Muzikář: Le contrat de succession et son utilisation pratique	3
Adam Talanda, Ondřej Horák: Un collègue – de la réalisation du socialisme à la réalité d'aujourd'hui ?	8
Denisa Racková: Les pièges de la loi ont également révélé les actifs émergés après 1/1/2014	15
Lukáš Sadecký: Les actions d'un représentant (membre d'un organe élu) dont l'intérêt est en conflit avec l'intérêt de la société commerciale représentée – compte tenu de la décision de la Cour suprême	21

QUELQUES MOTS D'HISTOIRE

Lenka Holíková: L'histoire du transfert de dettes du testateur à l'héritier	24
Reprint: Prof. Dr. Vážný – le concept de droit des successions et l'opportunité de sa structure actuelle	30

LA JURISPRUDENCE

Les conditions d'endurance	34
----------------------------	----

RAPPORTS & ANNOTATIONS

Les fondateurs de la Faculté de droit de l'Université de Komenský	40
---	----

REVIEW & ANNOTATION

Founders of the Faculty of Law of Comenius University	40
---	----

INTERVIEW

Mgr. Radim Neubauer	41
---------------------	----

WORTHY OF ATTENTION

	44
--	----

FROM ABROAD & CURRENT EVENTS

CNUE General Assembly - December 2022	46
Memory of Dr. Karel Sauer	46
The EU in a nutshell	47
Relay at the cross-country skiing contest Jizerská 50 – for the sixteenth time already!	48
Conclusion of the JUWILI project	49

INFORMATION UPDATE FROM NOTARY CHAMBER

Commencement and termination of the activities of notaries	53
Applications for vacant notary offices	54

EXCERPTS FROM HISTORY

Stanislav Balík: Excerpts from history 70	62
---	----

FEATURE ARTICLE

JUDr. Karel Wawerka: Inheritance conflicts or the stolen inheritance file	63
---	----

REZENSION & ANNOTATION

Gründer der Juristischen Fakultät der Comenius-Universität	40
--	----

GESPRÄCH

Mgr. Radim Neubauer	41
---------------------	----

WISSENSWERTES

	44
--	----

AUS DEM AUSLAND & AKTUELL

Generalversammlung von CNUE - Dezember 2022	46
Erinnerung an Dr. Karel Sauer	46
Die EU - Kurzkommmentar	47
Staffel bei dem Wettbewerb Jizerská 50 – schon zum sechzehnten Mal!	48
Abschluss des Projekts JUWILI	49

INFORMATIONEN AUS DER NOTARIATSKAMMER

Beginn und Ende der Tätigkeit von Notaren	53
Stellenausschreibung zur Besetzung freier Notarämter	54

GESCHICHTSSPLITTER

Stanislav Balík: Fragmente der Geschichte 70	62
--	----

FEUILLETON

JUDr. Karel Wawerka: Erbschaftskonflikte oder die gestohlene Erbschaftsakte	63
---	----

ENTRETIEN

Mgr. Radim Neubauer	41
---------------------	----

MÉRITE VOTRE ATTENTION

	44
--	----

À L'ÉTRANGER & ACTUELLEMENT

L'Assemblée Générale du CNUE - Décembre 2022	46
La mémoire du Dr. Karel Sauer	46
L'UE en bref	47
Relais à Jizerská 50 – déjà la seizième fois !	48
La conclusion du projet JUWILI	49

INFORMATIONS DE LA CHAMBRE DE NOTAIRES DE LA RÉPUBLIQUE TCHÈQUE

Début et cessation d'activités des notaires	53
Concours en vue d'occuper des études de notaires vacantes	54

FRAGMENTS D'HISTOIRE

Stanislav Balík: Les fragments d'histoire 70	62
--	----

FEUILLETON

JUDr. Karel Wawerka: Les conflits de succession ou dossier de succession volé	63
---	----

Postaráme se o pojištění
Vašeho vozu za velmi
výhodných podmínek

Obchodní sdělení RENOMIA, a. s.

Exkluzivní podmínky autopojištění pro členy NKČR

Jako dlouhodobý partner Notářské komory ČR v oblasti pojištění Vám nabízíme výhodná pojistná řešení pro Vaš profesní i soukromý život. Šetříme tak Vaš čas i finance. Využijte například exkluzivní podmínky pojištění vozidel, které jsme speciálně vyjednali pro notáře, jejich zaměstnance i rodinné příslušníky.

Rychle, jednoduše a výhodně z pohledu rozsahu pojistné ochrany i výše pojistného zajistíme komplexní pojištění Vašich firemních i soukromých motorových vozidel i další služby, které v souvislosti s provozem vozidel oceníte.

- povinné ručení (pojištění odpovědnosti z provozu vozidla)
- havarijní pojištění (havárie, odcizení, živelní škody, vandalismus)
- pojištění skel
- pojištění úrazu přepravovaných osob
- pojištění zavazadel
- pojištění nákladů na náhradní vozidlo
- pojištění pro případ poškození vozidla zvířetem
- připojištění asistenčních služeb
- pojištění pořizovací ceny vozidla „GAP“
- pomoc zkušených specialistů likvidace RENOMIA s řešením škodních událostí

Více o službách RENOMIA a dalších exkluzivních produktech pro členy NKČR najdete na www.renomia.cz/notari